

Přemysl Ritter - zachránce dětí

Seber dokumentů z let 1945 - 1950

/Pracovní text /

Ve vázancech nkp. je navíc

Vzpomínky na dětství a mládež PP. 12 13-28

Kat. vázání mladosti 29-130

Pro širší: kritické dění 210-215

O b s a h :

*Tužkou vyznašeny stránky ve vázaném rukopisu 2200
které obzvláště pomohly při pořádku této knihy
je upřesněno*

Láskou jeho života byly děti (Uvedení do života a díla Přemysla Pittra)	str.	1 - 19
ediční poznámky <i>8-10 třetím jímá</i>		20 - 21
Seuber dokumentů:		
Proslav Přemysla Pittra při prvním poválečném shromáždění v Miličově domě v Praze 27.května 1945, nazvaný "Osvobozující pravda".	<i>132 - 136</i>	22 - 27
"Pesel z Miličova domu" č. 1 červenec 1945	<i>137 - 141</i>	28-32 33
Úřední pověření k převozu dětí z koncentračních táborů z 25.května 1945	<i>142 - 143</i>	34
Tři dopisy židovského chlapce z r. 1945, 1946 a 1985		35 - 38
"Pesel z Miličova domu" č. 2 září 1945	<i>154 - 157</i>	39 - 42
Rada úředních pověření Přemysla Pittra z roku 1945, týkajících se čal. internačních táborů	<i>158 - 159</i>	43 - 45
"Pesel z Miličova domu" č. 3 duben 1946	<i>160 - 164</i>	46 - 49
Antonín Moravec: Naši chlapci	<i>144 - 152</i>	50 - 59
Dobroslava Štěpánková: Vzpomínka na vánoce dětí z internačních táborů v kamenickém zámku r.1945	<i>167 - 170</i>	60 - 64
Dopisy německých chlapců		65 - 68
Podle vyprávění čtrnáctileté Ireny L. z Prahy a dopis německé dívky, šestnáctileté	<i>171 - 173</i>	69 - 72
Maja Šterbová: Malý Siegfried	<i>175 - 178</i>	73 - 76
Pověření Přemysla Pittra a jeho ohrazení proti zprávám v tisku		77 - 78
Výběr z dopisů chovanců		79 - 83
Olga Fierzová: Několik živých čísel	<i>183 - 187</i>	84 - 90
Odpověď Přemysla Pittra Národním výboru o stavu zámku Mamenice z 21.července 1947	<i>196 - 198</i>	91 - 93
Potvrzení dr.Kohouta o funkci Přemysla Pittra jako organizátora akce pro záchranu dětí z 16. června 1947	<i>199</i>	94
Proslav Přemysla Pittra v Miličově domě v Praze 28.prosince 1947	<i>190 - 195</i>	95 - 100
D.Štěpánková: Několik poznámek /z dopisu/	<i>204 - 207</i>	101 - 103
Vzpomínky po čtyřiceti letech	<i>182</i>	106 - 108
Doklady o Pittrově úsilí zůstat v republice z r.1950	<i>204 - 206</i>	109 - 111
Neúplné sešity časopisů a knih, které PP vydal	<i>215 - 219</i>	112 - 114

P ř e m y s l P i t t e r,

který zemřel v únoru 1976, byl výraznou osobností současnosti. Kdybych ho měla krátce charakterisovat, řekla bych, že byl náboženským myslitelem,

bojovníkem za mír

a sociálním pracovníkem. Všechno troje vycházelo z toho, že bral křesťanství do důsledků: myslel jako křesťan a žil jako křesťan. Na jeho parte čtete slova: V hluboké vděčnosti za velký příklad činného křesťanství.

Byl vychován svou matkou v katolické zbožnosti, dotýkající se Mysticismu. Oba rodiče mu záhy zemřeli. Pro něho nastalo několik let rozmařilého života. Říkával, že se za ty roky stydí.

Narodil se roku 1895 a když šel jako dobrovolník do první světové války, nebylo mu ještě dvacet let. Tam prožil hrozné věci. Nejen že prošel všemi frontami takřka v první linii, viděl padat své druhyně, jakou dobu byl u sanity a viděl nesmírné utrpení raněných a umírajících. Uvědomil si nesmyslnost válek a chtěl z toho pekla pryč. Desertoval, byl chycen a odsouzen k smrti. Tu noc před popravou byl nenadálý útok nepřítele a všechno se dalo na útěk, i jeho strážci. Ve zmatku se zamíchal mezi raněné a s nimi se dostal do lazaretu. Laskavostí tamnějšího lékaře byl přeřazen k jinému pluku a tím mu byl pro tu chvíli zachráněn život. V té válečné vřavě se vrátil k pevné víře v Boha a nikdy už ji neztratil. Po válce hledal takové náboženské prostředí, které by odpovídalo jeho vnitřnímu přesvědčení. Domníval se, že je našel v naší církvi a po čase se nechal zapsat jako mimořádný posluchač na naší tehdejší Husově fakultě. Mimořádný proto, že neměl maturitu. Byl vyučen jako sazeč na lino typu a měl obchodní školu. Pak ještě absolvoval několikaletou odbornou školu v Lipsku. Jeho otec měl vlastní tiskárnu, proto školení tohoto směru. V té době byl můj muž také zapsán na fakultě jako mimořádný posluchač. Tak sedali spolu.

Pitter píše ve svých vzpomínkách: "To bylo v říjnu 1920. Tehdejší děkan profesor Žilka mě přijal jako mimořádného posluchače a slíbil, že po dodatečném předložení maturitního vysvědčení z některého maturitního kursu, bude mi celé studium započítáno. Maturitu jsem skutečně udělal, ale mnohem později, a to na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní! A dále: "Premýšlel jsem, co je vlastní můj úkol v životě. Po všech těch náhodách, které mi ve válce zachránily život, jsem došel k poznání, že můj život už nepatří mně, a tak jsem hledal, čemu bych věnoval. Nešlo mi o to, stát se církevním pracovníkem, ale toužil jsem rozumět Slovu Božímu. Získal jsem mnoho u prof. Žilky při rozboru Nového zákona. Netušil jsem, jak krásná jsou evangelia. Až mezníkem se mi staly výklady dějin české reformace profesora Hrejsy. Uložil mi jako seminární práci působení Jana Milíče. Byly to velebné

chvíle, které jsem prožíval v čítárně universitní knihovny, úplně převtělen do doby Karla IV., doby velikého kulturního rozkvětu i velikého mravního úpadku. Husův předchůdce Milíč dovedl spojit náboženskou vroucnost s praktickou sociální pomocí. Milíč si mne podmanil svým láskyplným duchem a učinil si mne svým novodobým žákem a následovníkem. V semináři prof. Hromádky jsme probírali teologii Petra Chelčického. Jaký úžasný pro mne objev! Ten je bystrý myslitel, který už v 15. století hapsal: Nadevše protiví se učení Kristova služba mečem, ježto splácí slo zlem. K tomuto poznání jsem se musil probíjet otřesnými válečnými zážitky."

Pitterův živý a čilý temperament ho nutil vrhnout se do života a uskutečňovat ideály v praxi. Studium mu bylo zdoluhavé, nechal toho. Brzy měl kolem sebe okruh stejně smýšlejících lidí, přispíval články do Nového lidu a jiných humanistických časopisů, a brzy sám vydával ve spolupráci s Pavlou Moudrou, která už měla publikační zkušenosti, časopis "Sbratření". Propagoval mírové soužití národů, odhaloval hrůznost a nesmyslnost válek, a požadoval sociální spravedlnost pro všechny. Začal shromažďovat zanedbané děti na dělnickém Žižkově. Najal nějaký restaurační pavilon, který byl jinak používán jen v neděli odpoledne, tam začal besídkami s loutkovým divadlem. Děti byly nepoddajné, hluché, ale Pitter byl vytrvalý, houževnatý. Dovedl si děti podmanit. Třeba přišel s figurkou pejska, který se dal ovládat a tolik a zajímavě k tomu povídal, že i ti nejdívočejší byli upoutáni. Získal dobrovolné spolupracovníky a zařídil to, čemu dnes říkáme družiny mládeže. Okruh jeho přátel byl už tehdy veliký a každý rád přispěl na jeho dílo. Získával pomoc i od různých korporací, jak se to tehdy dělalo. Stát mu nepřispíval. Bylo to dílo důvěry a lásky. Na Žižkově u Olšanského rybníku časem vybudoval velký prostorný "Milíčův dům". Stavěli ho nadvakrát. Stavitel Skorkovský postavil nejdříve přízemí a když se splatil z větší části dluh, postavil patro. Tam byly herny, učebny, klubovny, dílny i velká tělocvična, která se v neděli dopoledne měnila na modlitebnu, - níž Pitter kázal jako laický kazatel. Spolupracovníci z řad učitelstva přicházeli a zaměstnávali děti, které neměly právě vyučování a protože rodiče byli v práci, byly by děti pobíhaly po ulicích a pustly. V neděli dopoledne byly i besídky v náboženském duchu. Ještě po letech přicházely i odrostlé děti a rády naslouchaly s těmi malými strýčkovi Přemyslovi. Zvlášť na vánoční besídce bývalo mnoho bývalých. Přicházeli z vděčnosti. Kázáníčka pro děti vydal také knižně "Slovo Boží dětem". Pitter byl toho názoru, že se má s náboženskou výchovou začít až v osmi letech dítěte, až je rozumné. Jeho protiválečné stati v tisku a jeho přednášky měly takový ohlas, že někteří vojáci odmítli výcvik ve zbraní. Byli potrestáni oni a Pitter byl volán k odpovědnosti. Když se to opakovalo, byl postaven před soud a odsouzen k trestu odnětí svobody na 5 měsíců. Nastoupil trest. Seděl ve vězení pro politické provinilce. Tehdy, za první republiky byli političtí elitní vězni, mohli dostat knihy, psací potřeby, mohli pro sebe i studovat i spisovat a jídlo mohli mít z restaurace. Všeho toho

Pitter využil. Za dva měsíce to amnestie smazala a byl propuštěn.

Další velké dílo byla ozdravovna, kterou vybudoval v Mýtě u Rokycan. Tam se dostávaly děti, které potřebovaly ze zdravotních důvodů venkovský vzduch. Ozdravovna byla celoroční, děti chodily do školy tam a o prázdninách se ještě nastavilo stanů, a bylo tam dětí jako květin na louce. Vidíme, že Pitter předešel dobu a dělal se svými přáteli to, co nyní koná stát. Tehdy to bylo úžasné dílo, když vše záviselo od neumdlévající pomoci lidí, kteří měli pro tuto práci porozumění. Tehdy se už Pitter zapojil do různých mezinárodních organizací. Na př. Hnutí pro mezinárodní smír, Liga pro lidská práva, Mezinárodní civilní služba, Akademická Ymka a jiné. Na jedné takové konferenci získal svoji celoživotní spolupracovnici Švýcarku, sestru Olgu Vierzovou. Přijela se podívat a už tady zůstala. Odvážím se říci, že byla požehnáním jeho života, třebaže zůstali oba svobodní. Pracovali spolu 25 let v Praze, dalších 25 let v Anglii, Německu a Švýcarsku. Mluví a píše bezvadnou češtinou.

Když přišla druhá světová válka, viděl Pitter další úkol. Trpěly židovské děti. Bylo potřeba jim pomáhat. Byl velice odvážný a ujímal se jednotlivých případů. Židovské děti neměly vůbec nárok na mléko, v Mýtě byly dosti slušné přiděly, protože to byla ozdravovna. Dalo se pomáhat. Také se mezi české děti dalo umístit několik nehlášených židovských dětí. Gestapo však mělo oči všude. Dva z gestapa přišli udělat prohlídku v Milíčově domě. Jeden z nich, vysoký úředník si dal vše vyprávět. Zřejmě ho to zajímalo. Na druhý nen ho předvolali na Gestapo. Oblékl si dvoje teplé prádlo, sbalil nejnnutnější věci do kufříku, rozloučil se se spolupracovníky a šel. Cestou se loučil se svobodou a snad i se životem. Tam ho přijal zase ten úředník. Řekl mu: "Víme, že podporujete židovské děti. Je to trestné. Co na to odpovíte?" Přemysl řekl: "Ano, z vašeho hlediska je to trestné, ale já to dělám z křesťanského hlediska, víte, ~~mu~~ podat číši vody žíznícímu." Úředník řekl: "Ano, to máte pravdu z křesťanského hlediska. Můžete jít." Myslel, že do cely, ale byl vyveden ven a šel domů. Byl tak překvapený, že mu nic nenapadlo, jen to: "proč já jsem si ten kufřík bral?"

Když se vrátil do Milíčova domu, všude bylo ticho a prázdnost. Šel do svého pokoje. Tam byli všichni jeho přátelé shromážděni a modlili se za něho. Když ho uviděli, mysleli že je to jeho duch. Tak nepravděpodobné bylo vrátit se z Pečkova paláce, tomu, kdo byl předtím obviněn, že pomáhá židům. Potom během pražského povstání chtěl Pitter tomu slušnému gestapákovi pomoci, ale přišel pozdě. Ubili ho s ostatními.

Hned po válce se pustil Pitter do velkého díla. Z koncentračních táborů se vracely děti, většinou židovské děti, které to přežily. Nebylo pro ně nic připraveno. Hromadily se v Terezíně, kde předtím bylo židovské ghetto. Pitter se tam rozjel. Ležely po zemi, živé, mrtvé, umírající, strašně zubožené. Vyžádal si pověření Revoluční národní rady, zajistil několik volných objektů, byly to zámky, které patřily rodině barona Ringhofferů a bylo to asi 25 km od Prahy. V několika dnech sehnali a zařídili jeho přátelé tyto zámky nábytkem z HJ domů. Pitter si jel pro děti nákladním autem/musel být povolen benzin/. Naložil

jich čtyřicet, ale vrátný je nepustil ven. Že je tam tyfus a kdo se dostane dovnitř, musí tam zůstat. Pitter šel k veliteli. Ten řekl totéž. Vrátit se, vyložit děti. Pitter se vrátil k autu. Řekl vrátnému, že ho volá ~~ředitel~~ velitel telefonem, naskočil do auta, u závor zamával nějakým papírem a už frčeli ku Praze. Další děti už přijížděly regulérně, karanténa se odbývala na zámcích. Peníze ne to se sháněly od různých institucí, po několika měsících začalo fungovat ministerstvo sociální péče a objekty s dětmi převzalo. Pitter byl jmenován ředitelem. Bylo to 6 objektů: 4 zámky, jeden hotel a jedna velká vila, které se říkalo Lékařský dům. Tam vládl doktor Vogl, židovský lékař, kterému jeho povolání zachránilo život, ale celá jeho rodina zahynula v plynu. Brzy se vše zaplnilo dětmi. V krásném olešovickém zámku žilo rok asi 12 namluvnat, malých Holanďánek. Jak se to stalo? Jejich matky byly na nucené práci v Německu, když přivedly na svět děti, nemohly se s nimi vrátit do Holandska, protože je dělila fronta. Musely zpět do práce. Děti byly dány do nějakého malého dětského domova u Rumburku. Ošetřovaly je německé sestry. Když přišel převrat, navrátil se Rumburk do naší republiky a dětský domov tam připadl také. Německé sestry utekly do Říše až na jednu starší ženu. Ta řekla, že je ~~m~~ přece nemohla opustit, nechat je bez pomoci a péče. Pak tedy žily pokojně v Olešovicích; celé léto je bylo vídat v parku. Jejich první žvatlání bylo přirozeně české. Až bylo bezběžně, byly děti převezeny do Holandska. Na zámcích byl velký provoz a pohyb. Mezi ztracenými dětmi bylo dost německých dětí. Bylo to většinou tak, že děti byly za války umístěny v Protektorátě, kde se tolik nebombardovalo. Potom, když bylo po válce s rozbitým Německem nebylo poštovní spojení. Děti také nevěděly, kam se mohou hlásit, kam válka zanesla ~~m~~ rodiče a jestli vůbec ještě žijí. Nacházely se po různých internačních tábo-rech, kde měly čekat na odsun. Tam řádily nemoce, a byl tam hlad, protože Němci dostávali malé přídělky, jen takové, jaké sami kdysi dávali židům. Děti bez rodičů na tom byly nejhůře. Pustly a staly se nedůvěřivé. I tyto děti, děti našich nepřátel, potřebovaly pomoci. U některých dětí se nepodařilo zjistit ani národnost. Jeden malý chlapec věděl jen to, že přišli vojáci, vzali ho od rodičů a odvezli daleko, daleko. Nějak si pamatoval, že doma ve veliké peci topili sušeným hnojem. Byl asi odněkud opravdu zdaleka, z nějaké stepi. Bylo tam asi tříleté děvčátko, jemuž matka podřezala tepny a sama sobě také. Dítě zachránilo. Nevěděla ani své příjmení. Byla pak adoptována do české rodiny a až po 20 letech ji otec poznal na vývěsce Červeného kříže, jak dosud v Německu jsou jména a obrázky ztracených a u nás nalezených dětí. Viděla jsem takovou tabuli ve Frankfurtu v r. 1968. Každé dítě román. Ti větší zpočátku nedůvěřovali. Myslili si, že je chceme vykrmit a pak z nich udělat laciné pracovní síly. Ti malí se vyptávali, bude-li zase bombardování. Malý Michal nedovedl pochopit co je to mír. Jeho starší kamarádka mu to velice jasně vysvětlila: Už všechny bomby vyházeli, už žádné nemají, teď musejí čekat až udělají nové. A tak je mír. Kolegyně, která to slyšela, otřásla se hrůzou nad tou strašnou dětskou logikou.

Když skončila akce na zámcích, která trvala přesně 2 roky, vrátil se Pitter mezi své pražské děti. Po roce 1948 bylo všecko zestátněno. Byl zbaven své ředitelské funkce. Nabídl mu, že by mohl vést vychovatelnu někde v pohraničí. To odmítl. Nedovedl si asi představit nesamostatnost v práci. Milíčův dům se vším musel odevzdat. Rozhodl se, že půjde tam, kde je ho naléhavěji potřeba. Bylo mu už tehdy 55 let. Cesta za hranice nebyla jen nebezpečným dobrodružstvím. Mimoto byl předvolán k prokurátorovi. A nebyl zdrav. To cestování bylo velice romantické, ale i nebezpečné a i tam pocítil, že ho Pán Bůh ochránil. V zahraničí byl do té máry známý, že mu nabídli azyl ve 3 zemích. Mohl přednášet sociologii na vysoké škole v Angli. Do Venezuely ho zvali synové židovského továrníka, jemuž za války zachránil život v r. 1939. Tam při jejich továrně měl vybudovat sociální ústavy pro děti zaměstnanců a staré lidi. Židovské děti, které v zámcích prošly jeho péčí, zvali ho do Izraele. Byl jste nám otcem v nejtěžších dnech, dovolte, abychom byly Vašimi dětmi a pečovaly o Vas. Ale on vážil tu nebezpečnou cestu, aby pomáhal svým krajanům. Prošel mnoho internačních táborů pro uprchlíky a zůstal v tom nejhorším. Byla to Valka u Norimberka. Tam byly strašné poměry. Většinou mladí lidé, kteří neodpovědně opustili svou vlast a nedosáhli z nějakých důvodů azylu. Tam byly zločiny a vraždy na denním pořádku. Německé soudy byly k našim uprchlíkům velice tvrdé. Třeba zabití ve rvačce se kvalifikovalo jako Vražda. Vyřizovaly se účty za nás odsun, přišli k slovu i nacističtí soudci. Pitter o tom vypráví: V r. 1952 bylo v táboře ubytováno asi 4 tisíce cizozemců, z nichž asi polovina pocházela z Československa. Dlouhý nucený pobyt v táboře a mnohá zklamání vyvolávaly trpkost a rozhořčení. Jejich nedůvěra ke každému působila nakažlivě na nově příchozí. Místo zotavení byli vydáni bezohlednému vymáhání zpráv ze strany západních agentur. Byli napěchováni ve studených prkenných barácích. Mladí lidé mezi 18 a 30 lety tvořili většinu osazenstva. Přicházeli už jako vnitřně rozvrácené bytosti, jako nalomené třtiny, jimž stačí málo, aby byly dolomeny. Západ přijímal tyto ztroskotance s lhostejností a nevlí a staral se o ně jen potud, pokud to jeho zájem vyžadoval. V kantýnách byli stále opilí. Když jsem si na to stěžoval, dostalo se mi odpovědi: Nemůžeme omezovat svobodu podnikání, nemáme diktaturu jako u vás. Při zahálce bez rodinného zázemí propadala mládež pohlavní promiskuitě, hlad je sváděl ke krádežím. Národnosti vůči sobě byly nevraživé, odtud hádky a bitky. "Do této vřavy přišel Přemysl Pitter se svou láskou k bližnímu a se svou oddanou vírou v Boha. Navštěvoval vězně, působil na správu věznic, hovořil s lidmi, konal nedělní pobožnosti, byl důvěrníkem a pomocníkem každého, kdo si to přál. Psal složité žádosti, i odvolání, doufal s doufajícími. Sestra Olga věrně s ním. Z jakého titulu tuto práci konal? Cituji jeho vlastní slova: Na základě mé 30 leté činnosti jako laický kazatel, byl jsem ustanoven Světovou radou církví v Ženevě k pastýřské a sociální službě v táboře pro uprchlíky Valka u Norimberka, akreditován u bavorského ministerstva vnitra a instalován zástupcem Světové rady církví jako farář pro uprchlíky v tamější táborové kapli. V této funkci jsem konal

nejen nedělní shromáždění a biblické hodiny, ale navštěvoval jsem choré uprchlíky v nemocnicích, vyšetřovance v policejním vězení a odsouzence v trestnicích. "Tak strávili Přemysl i Olga 10 let života. Potom se odstěhovali do Švýcarska, kde zas bylo plno práce. Pitter vydával český náboženský časopis "Hovory s pisateli", kromě toho měl stále plno práce s pomáháním emigrantům. Napsal také několik knih česky i německy.

Do Izraele se časem také podívali. Bylo to roku 1968. Děti, tehdy už dospělí lidé - bylo jich přes 20 - je nadšeně a oddaně přivítaly. Z Jeruzaléma vede "Alej spravedlivých" k mausoleu, kde je popel a země ze všech krematorií a popravišť, kde byli židé umraženi. Je vysázena chlabovníky. Čest vysadit jeden strom má ten, kdo nejvíce žid, riskoval život za záchranu žida. Ten směl zasadit Přemysl Pitter. Dostal i medaili. Ale tu mu udělili na izraelském konsulatě v Curichu ve Švýcarsku. Na medaili je židovský svícen a nápis: Kdo zachraňuje jeden život, zachraňuje celý svět. Bylo při té slávě mnoho novinářů, rozhlas i televise. V celém Švýcarsku o něm krásně psali. Město Affoltern, kde žije, mu udělilo čestné občanství, universita v Curychu ho jmenovala čestným doktorem teologie.

V poslední době Přemysla velice zajímalo léčení nemocí vzkládáním rukou a modlitbou. Německá televise vysílala pásmo o filipinských léčitelích, kteří prý provádějí i nejtěžší operace rukama bez nástrojů, bez narkózy, bez bolesti. V roce 1975 se mohl na doporučení nějakého lékaře připojit jako duchovní ke skupině vědců a pacientů, kteří tam letělizvláštním letadlem. Své zážitky pak vypsál v Hovorech s pisateli.

Vím, že jsem tímto svým stručným vyprávěním nezachytila vnitřní bohatost člověka, který žil, jen aby se druhým cele oddával. Přitom žil velmi odříkavě. Byl abstinent, nekuřák, vegetarián a neženatý. Nakonec chci vyprávět, jak jsme oslavili narozeniny bratra Pittra. Rozhodly jsme se, že mu napíšeme knihu o našich dětech, něco my dospělé, něco starší děti. Náš památník se měl jmenovat Okénko do Kamenice. Pamětní knihu jsme dostali pozdě a muselo se do ní psát ve dne v noci. Během tří dnů a dvou nocí to bylo hotovo. Nahoře v pokoji pro hosty se písařské hlídky střídaly třeba ve tři hodiny v noci. Nic netušící Přemyslovci/tak jsme Přemyslovým přátelům říkali/se najednou v Kamenici v předvečer narozenin objevili. Poseděli jsme večer u čaje, děti už spaly. Předtím jsme ale obešly ložnice a domluvily se s nimi i s dospělými. Heslo bylo "Mauschenstill-tiše jako myšičky". Hosté chtěli odjíždět časně ráno a že nebudou snídat, aby děti nerušili. Ohlásilo se jim, že snídaně bude pro ně už o 6. hodině, aby tedy přišli včas. Když sestupovali do přízemí, bylo všude ticho. To nevěděli, že před několika minutami těch 115 dětí potichoučku vstal. Když vstoupili do jídelny, užasli. Byla plná veselých dětských tvářiček. Stůl pro hosty stavnostně vyzdoben jarním kvítím, nechyběla ani narozeninová svíčka. Vedle ní Okénko do Kamenice. Místo volání slávy zazpívaly děti Přemyslůvu píseň: "Bude to krása, až všecko na světě bratrskou láskou změní se v ráj. S člověkem pak všecko stvoření slavit bude svaté smíření-bude to krása...."

1
Láskou jeho života byly děti

(Uvedení do života a díla Přemysla Pittera)

Jméno Přemysla Pittera je dnes u nás téměř neznámé. A přece, kdo bude jednou chtít charakterizovat naši První republiku, nebude moci zapomenout na tuto jedinečnou postavu. A nejen to. Jeho poválečná akce v letech 1945-1947 na záchranu dětí z nacistických koncentračních i československých internačních táborů má nejen své místo v minulosti, ale ukazuje do budoucnosti.

x

Přemysl Pitter se narodil 21.6. 1895 v Praze. Vyrůstal v rodině obklopen láskou, ale už v patnácti letech ztratil matku a v osmnácti otce. Překul se od otce vedení tiskárny, ale brzy se dostal svou nezkušeností a snad i nezodpovědností do takových nesnází, že se na počátku První světové války přihlásil jako dobrovolník na frontu. Ve válce stál tváří v tvář smrti - druhých i své vlastní. Začala ho zaměstnávat otázka, zda vše končí smrtí a jaký má život cenu a smysl. Začal se do Testého Povídek pro lidi. Tolstoj ho odkázal k evangeliu, které přečetl s důlem. Začal hledat svou životní cestu.

Do Prahy se vrátil z italské fronty na podzim 1918 silně protiválečně naladěný. Václav Klobáček, kterému ze války pomohl posílat a vazení důležitě dopisy, ho ustanovil sociálním referentem pro dělníky a poddůstojníky. Lito se vymanil vojenské služby v nové republice. Při Masarykově návratu do Prahy stál proti vchodu do Wilsonova nábřeží. Poprvé viděl Masaryka zblízka. Byl obklopen legionáři - zaplavil ho divný pocit. Čím se bude měnit republika? Jak uskuteční Masaryk své humanitní ideály jako hlava státu?

Odpověď na tísnivou otázku, proč ho Bůh ve válce zachoval při životě a jaký má životní úkol, našel tušit při pohledu z vlaku, jímž se vracel jako demobilizovaný voják domů. Viděl děti ze Žil-kova, jak lazou na vagony, aby z nich shazovaly uhlí svým matkám a starším sourozencům. Železničáři je s vozů surově shazovali, bili je, nadávali jim. V jaké nouzi a bídě tyto děti žijí? Proč se odvažují znovu a znovu vydávat se do rukou strážcům ztratit? Čemu je tyto dospělí učit? V jakém společenském řádu žijeme? Co pro tyto děti mám udělat?

Přemysl Pitter četl, přemýšlel a začal k lidem o své cestě a o svém hledání mluvit. Na rozích ulic, před vraty továren, na náměstích. Váň Po roce 1919 mladá republika usilovala především o materiální zabezpečení a rozvoj. Naproti tomu Přemysl Pitter toužil po tom, aby se národ rozpomenul na svou náboženskou minulost. Na náměstí Republiky vystoupil 20. září 1919 poprvé veřejně a přednáškou: Co jest to opravdové křesťanství? Příští neděli začal kázat u Husova pomníku na Staroměstském náměstí. Tam se konával tehdy pravidelně pražský "Hyde Park".

*Viz: Kříž ... kněží generálního
St-3: 18. kázání 1919 v Kokořovicích*

S Miškovskými dětmi si začal nejprve hrát i zpívat. Majitel restaurace na Vyšince mu zapůjčil zahradní pavilon na nedělní dopoledne. Pitter posval přátele a loutkovým divadlem a sezval děti. Pro křik, smích a celkovou vřavu nebylo možno začít. Až se Pittrovi podařilo děti ztišit apóvea. Rozdají už bez loutek, vždy ve středu, v sobotu a v neděli konal s dětmi besídky a plesy, vyprávění, hry a proslavy. Děti už ticho a vážně poslouchaly. Na Jáře a na podzim připravoval s dětmi jarní a vánoční slavnosti. Na ty se scházelo tolik dětí s rodiči, že pronajímal dveranu Miškovského Národního domu. A když se vytvořila Pěče o mládež na Žilkové, vstoupil do ní a pracoval v ní.

Brzy po válce Přemysl Pitter onemocněl těžkou střevní nemocí, byl to následek malarie. Vyléčila ho paní Anna Pohllová ve-

getariánskou stravou. "Máta Pohlová" byla chudá vdova bez školního vzdělání. Četla a znala bibli a své písmáctví v duchu tradice Jednoty českých bratří spojovala s každodenní službou. Do její chudě zařízené velké místnosti na Žižkově přicházeli mnozí potřební, hledající i zoufající. Přemysl Pi ter se zde sešel/s/p a spřátelil s mnoha vyjíměčnými lidmi. Byli mezi nimi abstinenti, vegetariáni, sionisté, spiritisté, mystici, vyznavači indických náboženství, theosofové. Společně četli bibli, vykládali ji, zpívali, modlili se, přemýšleli nad evangeliem a jeho uskutečněním, vymýšleli a plánovali akce. Pojila je myšlenka duchovní obředy. Ještě po letech Přemysl Pitter vzpomínal na schůzku třinácti přátel v bytě Anny Pohlové 13.března 1920.

V témže roce začal studovat na nově utvořené evangelické bohoslovecké fakultě v Praze. Na přednáškách profesora Žilky se učil rozumět evangeliu. Na podnět profesora Bednáře se začeti do spisů české reformace. Záznamy o Husově a Jeronýmově zápasu o věrnost poznané pravdě přijal jako výzvu k životní opravdovosti. Největší vliv však na něho měl příklad předchůdce české reformace Jana Milíče z Kroměříže. Byl to nejen kazatel "ohnivého jazyka", ale také zakladatel domů na Starém městě pražském, které nazval Novým Jeruzalémem. V nich shromažďoval - jak se tehdy říkalo - padlé dívky, které toužily po nápravě a učil je novému, to jest křesťanskému způsobu života, práce, služby a lásky. Milíč z Kroměříže se stal Pittrovi životním vzorem.

Jiná velká postava české reformace, Petr Chelčický, ho dít utvrdil v odporu k násilí a válce. Zprávy o životu sborů dáváne Jednoty českých bratří v něm posílily touhu po společenství těch, kteří by jako první křesťané žili v křesťanském komunismu. Českou reformací se obíral celý život, studoval ji, psal o ní a čerpal z jejího bohatství.

Z bohoslovecké fakulty po dvou semestrech odešel. Neměl ani potřebnou maturitu a pracovní studia ho zdržovala od praktické činnosti, již se chtěl plně věnovat.

Pitterův přítel, Jindřich Tutsch, sekretář německé studentské unie v Praze, založil v roce 1922 v Československu odbočku hnutí Mezinárodního smíření - IFOR / (International Fellowship of Reconciliation). Rok na to se Přemysl Pitter zúčastnil konference této společnosti v dánském Nyborgu a objevil, že těch, kdo odmítají vojenskou službu ze zásady, jsou tisíce. Nepřipadal si již jako osamělý podivín. Seznámil se tu s řadou lidí, kteří se stali jeho přáteli nebo i spolupracovníky. Byl tu švýcarský theolog Leonard Ragaz, hlasatel náboženského socialismu. Mnoho hodin prochodil po břehu Baltického moře s Matyldou Wrede, která po léta pracovala mezi finskými vězni v přesvědčení, že v každém člověku, i ve zločinci, je uložena "boží jiskra". Naším posláním je probouzet v člověku to dobré. Matylda Wrede proslula jako "anděl vězňů".

IFOR poslalo Pitttra na misijní cestu do pobaltských zemí. Rok na to odjel do Uherska, kde se seznámil s živým hnutím tolstojců. Pozvání k delším pobytům a práci v zahraničí však nepřijal. Chtěl zůstat a pracovat doma, v mladém republice. Nekladl důraz na to, že je Čech, ale chtěl pracovat jako hlasatel smíření mezi národy a bratrství mezi lidmi.

Hledání a nové úsilí si vyžadovalo pravidelného tisku. V roce 1924 začal Pitter vydávat za pomoci Pavly Moudré vlastní časopis. Nazval jej programově ^{Bratřec} "Smíření, časopis k obrodě ducha a společnosti". Měl přílohu pro duchovní úvahy. Jmenovala se "Studánka".

Velkou část časopisu vedle náboženských úvah zabírala "Naše listárna". V ní uveřejňoval Přemysl Pitter dopisy, otázky, odpovědi i polemiky a zůstával tak se svými čtenáři, přáteli a souputníky v neustálém rozhovoru. Mimořádnou pozornost věnoval trestnímu postihu lidí, kteří z důvodu svědomí odmítli v republice nastoupit vojenskou službu. Svým pacifismem se netajil a tak se v jeho člancích častěji objevovala bílá místa, vymazaná censurou, některá čísla Sbratření byla konfiskována celá. Důvod konfiskace, například uveřejnění mírové rezoluce francouzských žen, oznámil v příštím čísle. Informoval o práci Mezinárodní organizace dobrovolných pracovních táborů (Civil Service). Jejich účastníci pomáhali odstraňovat následky přírodních katastrof. Pitter doufal, že jednou účast na takové práci nahradí povinnou vojenskou službu. Ve Sbratření II/3 otiskl text rezoluce Manifestačního shromáždění mírových společností v republice ze dne 14. září 1915. Manifestaci předsedal Emanuel Rádl a Pitter na ní promluvil za mezinárodní hnutí odpůrců násilí. Rezoluce žádala v republice uzákonění civilní služby místo vojenské.

Pro svůj radikální pacifismus stál Pitter několikrát sám před soudem. Tak v listopadu 1915 byla na něj podána žaloba za přednášku, kterou proslovil v Hlaholu v Praze. "Schvaloval v ní zločinné jednání brenců, odpírajících z důvodů svědomí vojenskou službu", stálo v žalobě. Byl souzen podle zákona na ochranu republiky. Jednou byl trest smazán amnestií, jindy zaplatil pokutu. Dva měsíce si odseděl na Pankráci. Tohoto času užil k soustředěnému studiu.

O šířce i charakteru Pittrovy činnosti za první republiky se dočtete na stránkách Sbratření. Hned v 2. čísle I. ročníku je obšírný zápis z konference československé odbočky Mezinárodního svazu smíření (IFOR), která se konala ve Štramberku na Valašsku. Vedle zmíněného Jindřicha Tutsche se jí účastnili: blížej k

~~Pittrovi přátelé~~: Emil Schieche, český Němec, pozdější profesor slavistiky na německé universitě ve Vratislavi, PhDr. E. Krammer z Bratislavy - Maďar. Jindřiška Wurmová, předsedkyně "Mírové Jednoty" v Brně, Marie Horňáková, odborná učitelka z Prahy, Valentin F. Bulgakov, tajemník L.N.Tolstého, nyní ruský emigrant, MUDr. Ctibor Bezdek, reformátor životosprávy a vegetarián, J. Mojžíš, dělník z Prahy, E. Maška z Moravské Ostravy, zástupce "božích bojovníků" a jiní, celkem 24 lidí a z toho 13 z ČSR.

*Sacramentální celá k ústavu Jeruzaléma má datum: duben 1922!
Vlastní hnutí je z r. 1922!*

V říjnu 1924 ohlásil Pitter ve Sbratření založení Nového Jeruzaléma, hnutí pro duchovní a společenskou obrodu, hnutí bez příspěvků, legitimací a stanov. Přihlášky přijímal Pitter ve svém bytě v Berlíně. Shromáždění Nového Jeruzaléma se konala každou neděli na Staroměstském náměstí u Husova pomníku s výjimkou studených zimních měsíců. Pitter tu hovořil k přívržencům i k náhodným posluchačům. Shromáždění pokračovala večer v Mikulášském kostele (určeném nově založené Československé církvi), kde Pitter pravidelně kázal. Každý měsíc se hnutí scházelo ve dvoraně Husova domu. Vedle Pitttra tu přednášeli: Pavla Moudrá, profesor Emil Svoboda, profesor Karel Velemínský, spisovatel Gamma (Gustav Jaroš), J. Bedrníček, Dr. Alexandr Sommer-Bátek, Valentin F. Bulgakov a jiní. Pitter byl stále častěji zván, aby přednášel v nejraznějších společnostech a spolcích. Tak na př. s Jindřichem Tutschem mluvil na řadě míst v severních Čechách o duchovní obrodě a dorozumění mezi Čechy a Němci, jindy byl pozván do Západních Čech, zřídka kdy na Slovensko.

V létě 1926 v rámci Mezinárodní konference svazu smíření (IFOR) sekonala letní mírová škola v Bavorsku, při níž překládala Pittrovy německé přednášky do angličtiny a francouzštiny Švýcarka Olga Fierzová. Na Pittrovo pozvání se přijela do Prahy podívat na jeho práci s dětmi a už zde zůstala.

Na téže konferenci byl Pitter pověřen vedením sekretariátu Mezinárodního hnutí pro křesťanský komunismus a Olga Pierzová se stala tajemnicí tohoto hnutí. Tak začala celoživotní spolupráce Frémysla Pitttra a Olgy Pierzové.

Hnutí pro křesťanský komunismus nebylo politické hnutí, ale bylo mezinárodní. Spojovalo nejrozličnější křesťanská společenství, kroužky, obce a bratrstva, která chtěla žít po vzoru prvňáků křesťanů a Českých bratří. V Československu se k němu hlásili účastníci Nového Jeruzaléma.

Všechny spolky a hnutí, v nichž Pitter působil, měly mezinárodní dosah. Měl stále na mysli, jak uskutečnit dorozumění mezi národy a hledal konkrétní cesty sblížení lidí z různých národů. Tak v roce 1928 pracoval s Jindřichem Tutschem a čtyřiceti studenty z republiky v Lichtenštejnsku při odklizení následků záplav záplav řeky Rýna, spolu s osmi sty dobrovolníky z dvaceti států. Akci organizovala Service civil international pod vedením Piera Ceresola, dalšího blízkého Pittrova přítele, který byl mezi zakladateli IFORu a organizoval mezinárodní pracovní tábory.

V roce 1929 pomohl Pitter zorganizovat Mezinárodní vegetařský kongres v Kamenickém Šenově. Recepty a rady pro vegetariánskou kuchyni a propagaci vegetariánství, abstinence a zdravé životosprávy najdeme snad ve všech číslech Sbratření. ✕

Spolu s Bulgakovem byl Pitter členem Mezinárodní rady Internacionály odpůrců válečné služby. V roce 1930 pořádal Svaz smíření letní školu pro mírové pracovníky na česko-polských hranicích. Sešlo se tu čtyřicet účastníků z dvanácti národností.

V téže roce založil Emanuel Rádl československou odbočku Mezinárodní ligy pro lidská práva a stal se jejím předsedou ("presidentem"). Pitter patřil mezi jeho nejbližší spolupracovníky.

SPOLKOVÁ/PRÁVNÍK/FRÉMYSLA/PITTRA/OLGA/PIERZOVÁ/1928

Spolková činnost Přemysla Pittra, jeho podpora lidí, kteří pro svědomí nemohli nastoupit vojenskou službu, jeho snaha o smíření mezi národy pomocí sblížení lidí na mezinárodní platformě, jeho čtení a kázání vyrůstaly z jeho víry v Boha, který je dobrotivým otcem nás všech. Máme v nebesích jednoho Otce a proto jsme všichni bratři. Bůh nás volá, abychom se smířili navzájem. Bůh je dárce života a proto úcta k životu, k životu lidí i zvířat je naším posláním. Úcta k lidskému životu sebou nese i úctu k lidskému svědomí a přesvědčení a tedy snášenlivost k nedogmatičtějšímu způsobu hledání pravdy a spravedlnosti. Pitter byl a chtěl být křesťanem, ale bez církevní příslušnosti, jak sám říkával. S velkým zaujetím sledoval zápas Gandiho a jeho ne-násilí. Neustále četl a vykládal bibli. ~~xxxxxx~~ Bůh nás nenutí, ale zve. Bůh nás zve a učí lásku. ~~xxxxxx~~

x

Lidskou Přemysla Pittra byly děti. Po šest let je shromažďoval v zahradní restauraci. Po odchodu majitele však Pitter pozbyl vhodného místa. Školní místnosti ani jemu ani dětem nevyhovovaly a do hostinců s nimi jít nechtěl. Začal sbírat peníze na vybudování vlastního útulku pro děti. 1. listopadu 1944 na jeho podnět zakoupil Spolek přátel mládeže vhodný pozemek na Žižkově. Trvalo pět let, než dosáhl potřebné registrace. Ale Pitter se nevzdal. Dal udělat plány a dál sbíral peníze. Státní subvence, ve kterou doufal, nedostal.

Na jaře 1933 navštívil stavitele Skořkovského, známého pražského lidumila, jak se tehdy říkalo. Pitter ho požádal, aby mu útulek pro děti postavil na dluh, měl sotva pětinu potřebné sumy. Těžko si dnes dovedeme představit, kolik odvahy bylo třeba k takovému podniku. Odvahy z obou stran! Dlouho seděli proti sobě mlčky, jako při pobožnosti kvěkrů, jak pak Pitter vzpomínal.

Brzy po nacistické okupaci 15.března 1939 sezval Jaroslav Šimsa, dávný Pittrov přítel, několik členů Akademické ligy a pracovníků ligy, mimo jiné Jaroslava Valentu, Rudolfa Mareše, ale také Přemysla Pittra k poradě. Pitter o tom po letech v dopise napsal: "Překvapil mne tehdy Šimsa, který do té doby byl zásadním pacifistou, že nyní ujednával vojenský odboj proti nacistům. Řekl jsem, že odporovat musíme, ale v duchu Ježíšově, bez nenávisti a násilí. Dal jsem se jím k dispozici pokud jde o pomoc lidem v tísní, ale účast na ozbrojeném povstání jsem odmítl. Všichni přátelé respektovali mé křesťanské stanovisko. Odešel jsem ze schůzky. Avšak Valenta i Mareš, nežli byli zatčeni, našli u mne pomoc, pokud šlo o přispění pronásledovaným". Všichni tři jmenovaní za války zahynuli.

Pitter byl ohrožen pro své členství v Lize proti antisemitismu. Naštěstí její předseda zničil kartotéku členů těsně před příchodem gestapa. Ve svých vzpomínkách na dětství Pitter uvádí, že mu antisemitismus na celý život "vytloukl z hlavy" jeho otec rázným pohlavkem, který mu dal, když označil jednoho z otcových zákazníků za "židáka".

Týdeník Arijský boj uveřejnil několik útoků na Přemysla Pittra jako ochránce Židů. Na podzim 1941 při prvních deportacích Židů byla odvezena řada Pittrových spolupracovníků. Též mezi dětmi byly děti židovské. Když pak vyšly zstředné protizidovské předpisy, tak je po nocích navštěvoval a pomáhal jejich rodinám potravinami, zvláště mlékem. Cítil se částečně chráněn tím, že Olga Fierzová byla Švýcarka.

Na základě udání byla provedena v Milíčově domě prohlídka. Pitter byl předvolán k výslechu do Petschkova paláce. Naděje, že se vrátí, byla malá. Všichni v Milíčově domě se sešli k společným modlitbám. Při výslechu Pitter vypověděl, že pokládal a pokládá starost i o židovské děti za svou křesťanskou povin-

nost. Ke svému překvapení byl propuštěn. Přijal to jako milost Boží, kterou byl zachráněn pro svou další práci s dětmi. ⊕

Na podzim 1941 bylo zastaveno Sbratření. Zpravedař Milíčova domu vycházel dál samostatně dvakrát ročně - na jaře a na podzim. Zde ohlásil v roce 1944 Pittter stavbu Útěchova, domova pro opuštěné maminky s dětmi. Po válce chtěl vybudovat "Štítného domovy" pro učňovskou mládež. Nic z toho už neuskutečnil nejspíše proto, že byl vždy otevřen nové výzvě, jak ji slyšel ze setkání s lidmi potřebnými pomoci. V létě 1949 pronesl řeč určenou středoškolákům na téma "Plánování osobního života". Řekl, že člověk se má připravovat na svůj život odpovědně, má tomu uzpůsobit i svůj životní styl. "Nemůže si však svůj život naplánovat sám. Musí počítat s tím, že bude povolán ke službě, na niž v mládí ani nepomyslel a k níž byl připravován všemi svými zkušenostmi."

Jak to chodilo v Milíčově domě na konci války, zachytil ve své vzpomínce na "Liščí kmen" Jan Čimša.

"Do Pittrova Milíčova domu u Olšanského rybníčku" jsme se vypravili v lednu 1944 s Jiřím Gejdou na popud naší maminky. Hned při první návštěvě na nás udělala ohromný dojem praxe v Milíčově domě. Shromažďovaly se zde děti z žižkovských ulic po celý týden, aby se učily žít docela jinak. Dvakrát týdně chodily jejich rodiče na besedy s proslovem bratra Pitttra, také v neděli bylo shromáždění s kázáním. Pro práci s dětmi použil Přemysl Pittter se svými spolupracovníky metod lesní moudrosti. Podle ymkařského vzoru vychovával děti též sportem a klubovým životem. Byl tu znát vliv Johna Deweye, jeho aktivní pracovní výchovy, tzv. "Činné školy", která byla tehdy u nás novinkou. Věděli jsme o ní ze spisku Miloše Seiferta "Radostná škola" a z praxe pokusné reformní školy v Nuslích."

Přemysl Pittter nás přijal velice přátelsky jako své budoucí spolupracovníky. Seznámili jsme se se sestrou Olgou Fierzeovou, která pak přerušila Přemyslův velký výklad o cílech výchovy. Bylo třeba, aby život v Milíčově domě šel dál, i když přišlo

Velké náčelnictvo Liščího kmene. Bylo třeba, aby se děti z odpolední směny rozloučily krátkou besedou se zpěvem a proslovem strýčka Přemysla.

Později jsme se seznámili s řadou podivuhodných ~~XX~~ "neuvěřitelných" lidí, zvláště s Ferdinandem Krchem, o němž jsem slyšel doma a také jsme měli jeho malé knížečky vycházející péčí Červeného kříže. Poznali jsme paní Bulgakovovou, vdovu po známém tajemníku Tolstého, paní Pohorskou, pana Josefa Rotta a nejvíce a nejbližší mladého učitele Josefa Heráčka, kterého přemysl Pitter pověřil, aby o nás pečoval. Chodil pak i na schůzky Liščího kmene, učil nás zpívat a vedl s námi zásadní rozpravy.

Chodili jsme tu i tam i do nedělních shromáždění v Milíčově domě. S napětím či dojetím jsme poslouchali sugestivní proslovy, nesené upřímným, prožitým pathosem. Proslovy byly často motivovány historicky, byly aktuálně ~~XXXXXXXXXX~~ protinacistické, přitom zaměřeny eticky pro všední den. S láskou se Pitter dovolával svého milovaného Milíče z Aroměřice, stejně však Petra Chelčického, Jana Husa, Českých bratří, Komenského, ale i Cyrila a Metoděje, knížete Václava, Fratička z Asisi. Z moderních myslitelů Lva Nikolajeviče Tolstého, Gandiho, T.G. Masaryka, Emanuela Rádl a mého otce. Citoval však i Romaina Rollanda, jehož před válkou navštívil a s nímž vedl korespondenci.

Těsně před ukončením války připravil a ihned po jejím skončení uskutečnil Přemysl Pitter pozoruhodnou akci pro židovské děti vracějící se z táborů. Česká národní rada mu dala plnou moc užít k tomu čtyř zámků blízko Prahy a vybudovat, jak by se dnes řeklo, skvělá rehabilitační střediska. Umožnila mu řada přátel, kteří často opustili i své povolání, aby mohli být nápomocni. Jakmile se dařilo sirotky umístit v Palestýně, jak se tehdy říkalo, či do Anglie, tak na jejich místa šel další německý nebo tzv. kolaborantský. Zachraňoval je z československých nově zřízených internačních táborů, které si v ústřednosti a surovém zacházení s celými rodinami nijak nezdaly s pověstnými nacistickými před květnem 1945.

Tolik o Pittrově práci ze vzpomínky účastníka.

Pitter se svými přáteli doufal, že po skončení okupace obnoví vydávání ~~XX~~ svého časopisu Sbratření, který spojoval celé bratrstvo k činnosti a účasti na ~~XX~~ společném díle.

Stál před úkolem vést židovské a německé děti ke vzájemnému smíření "odpuštění vin otců i matek" a praktickému sblížení. Tato akce se stala vrcholem působení okruhu přátel a spolupracovníků Přemysla Pitttra v republice."

Telik o Pittrově práci ze vzpomínky účastníka.

Pitter doufal, že hned po skončení km okupace obnoví vydávání svého časopisu Sbratření, ale nepodařilo se to. Bylo však potřeba informovat přátele a také ke své další práci potřeboval nutně peníze. A tak začal vydávat aspoň cyklostilem zpravedaj: Posel z Milíčova domu. Od roku 1945 do roku 1950 vyšlo celkem 20 čísel. Byl to zprvu "Posel z Milíčova domu", později "Posel", nakonec dvoulíst bez hlavičky, na zadní straně označený "P". Poslední byl označen pouze číslem k přelomu k cyklostilování.

Na rozdíl od časů první republiky neměl Přemysl Pitter po válce publikační možnosti. Nemohl vydat knižně svá kázání. Seskupil je do dvou knížek: "Postila" a "Na cestách a mezi ploty". Tiskem vyšla jen sbírka přísloví "Slovo Boží dětem". V rukopise připraveném k tisku zůstal též výbor korespondence, nazvaný: "Otázky a odpovědi", právě tak jako rukopisy dvou knížek, určených mládeži a dětem: "Dobrodružná ruka" a "Vahů".

Přece však Pitter mohl pokračovat v práci v Milíčově domě. A na dětech a na práci s dětmi mu nejvíce záleželo. I na tomto poli se však situace rok od roku stávala složitější.

Milíčův dům vyrostl za první republiky, kdy většina veřejného života se odehrávala na spolkovém základě. Bylo to dílo výjimečné - ale možná? Přece v Milíčově domě se rozšiřovala axrnek rok od roku rostla, ačkoliv byla financována z dobrovolných příspěvků přátel, hlavně domácích, ale i zahraničních. Za protektorátu, když bylo nejhůře, byly prostory Milíčova domu nejplněji.

Košický vládní program z roku 1945 přišel s myšlenkou rozvinuté sociální práce, péče o děti a mládež tím byla zestátněna. To na jedné straně Přemyslu Pittrovi umožnilo rozvinout rozsáhlou akci k záchraně dětí z koncentračních a pak i internčních táborů. Byl k ní pověřen státními orgány, Zemským národním výborem a nakonec byla akce financována Ministerstvem sociální péče.

Při tom se však ukázalo, jak jsou instituce nepružné. Děti byly pomřely hladu, než došlo k proplacení výdajů. Pittrový dobrovolní spolupracovníci a přátelé pomohli rychle a okamžitě. Při bilancování celé práce vylosovala Olga Fierzová přání, "aby dovedla zveřejněná péče o mládež vždy spojovat v požehnané součinnosti autoritu a prostředky úředního aparátu s pružnou iniciativou a obětavým nadšením pracovníků".

Akce k poválečné záchraně dětí byla přechodná, ostatně jako bylo přechodné celé to období 1945-1947. Po skončení akce se Přemysl Pitter plně věnoval práci v Milíčově domě, která běžela nepřetržitě. Jeho postavení se stávalo při novém uspořádání poměrů v republice čím od roku absurdnější.

Veřejná péče o děti byla financována ze státních prostředků v míře, která byla za první republiky nevídaná. Ale Přemysl Pitter zůstal ve své práci takřka bez prostředků. V dubnu 1948 uveřejnil ve svém cyklostilovaném oběžníku tuto prosbu: "Abychom nadále mohli vykonávat svou činnost, potřebujeme nutně hmotných prostředků. Chceme Vám tímto dopisem říci, že jsme dnes zcela odkázáni na Vás, drazí přátelé, na Vaši obětavost..."

V srpnu prosinci 1949 byl Milíčův dům zařazen mezi městské družiny. Vedoucím Milíčova domu bylo vysloveno uznání za práci s dětmi. Bylo výslovně poznamenáno, že i nadále bude práce v Milíčově domě financována Spolkem přátel mládeže. Přemysl Pitter složil maturitu na vyšší odborné zdravotně-sociální škole, aby měl potřebnou kvalifikaci ke své práci a v září 1950 podal

žádost na Ústřední národní výbor hlavního města Prahy, referátu pro školství, aby byl převzat jako učitel pro školní družiny mládeže. Současně podal žádost o výmaz trestu a vydání vysvědčení zachovalosti. Výmaz trestu byl učiněn, vysvědčení zachovalosti dostal, ale žádost o místo vychovatele či učitele v družinách zůstala ležet nevyřízena.

V prosinci 1950 převzal Ústřední národní výbor Milíčův dům do svého vlastnictví. Přemysl Pittrovi bylo nabídnuto místo ředitele dětského domova v pohraničí. Nabídku nepřijal, nechtěl odejít z Milíčova domu a opustit společná shromáždění. V březnu 1951 však zakázal církevní tajemník Pittrovi jakékoli proslovy v Milíčově domě. Dokonce mu úřady nařídily, aby se z Milíčova domu odstěhoval. Přišla tam ředitelka a vychovatelkami. Pitter byl předvolán k prokurátorovi. V srpnu 1951 odešel přes Berlín do Západního Německa.

x

Základem naší práce Přemysla Pitttra bylo slovo, Boží slovo, biblické svědectví, evangelium, radostná zvěst, proslovy, kázání, rozhovory. Věřil spolu s Emanuelem Rádlem v moc slova a v potřebnost pravého slova v pravou chvíli. Mnozí se dali jeho proslovy strhnout, jiní ho nekriticky obdivovali - ale to vše dal Pitter do služby těm nejmenším. Bez naprosté obětavosti a oddanosti kruhu přátel by nikdy nevykonal to, co vykonal a nevybudoval by to, co pravdu vybudoval.

Je ovšem třeba říci i to, že mnoho lidí svým zápalem, svým slovníkem, způsobem myšlení, důrazem na životosprávu, abstinentstvím a vegetariánstvím, rozhodnutím pro důsledně pojatý pacifismus, přorozuměním pro hledání pravdy v indickém i jiném náboženství - odrazoval nebo dráždil. Kriticky myslícím lidem vadil svou jednostranností a jednoznačností, s níž šel za uskutečněním

své myšlenky. Některým vzdělavcům vadilo, že neměl žádné vyšší vzdělání, některým duchovním, že nedokončil theologické studium.

Přemysl Pitter byl vizionář v tom nejlepším slova smyslu. Tak jako Mojžíš viděl zaslíbenou zemi, zatímco ještě druzí viděli kolem sebe jen poušť.

Přemysl Pitter věřil, že byl Bohem vybrán pro určité poslání a proto byl za první světové války zachován při životě. Ve jménu tohoto poslání se rozhodl, že se neožení a nezaloží vlastní rodinu. Chtěl se cele věnovat své práci a být k dispozici k účelům, které mu, jak pevně věřil, Bůh vždy včas ukáže. Po letech pak pokorně vyznal, že pravou náplní a láskou jeho života byly děti. Nebyly jeho "vlastní", ale přijímal je jako vlastní, ať byly jakékoliv, odkudkoliv a mluvily kterýmkoliv jazykem.

Měl řadu přátel a spolupracovníků. Zvláštním způsobem mu stál blízko Ferdinand (Fedor) Křeh. Rozhodující vliv na něho měla řada žen. V nejútlejším dětství tetinka, která ho jako malého zachovala při životě. Pak "Matinka", jak říkával. Vzpomínka na ni mu pomohla v nejtěžších chvílích jeho života najít cestu k Bohu. Po návratu z války to byla Anna Pohlová a Krk Pavla Moudrá, jeho "mateřské přítelkyně". Máloco ze svých vizionářských podniků by však uskutečnil bez Olgy Fierzové.

Když se s Olgou Fierzovou poprvé setkal v roce 1926, právě hledala, kde a jak uskuteční své životní rozhodnutí věnovat se práci s dětmi. Líbila se jí vážnost, s jakou Pitter s dětmi jednal, jak je uměl získat a jak přesně věděl, co potřebují. Imponovalo jí také celé širší zarámování jeho práce. Rozpoznala brzy jeho slabosti a chyby. Nebdivevala ho. Bez nároků na uznání vlastní práce, bez jakékoliv "seberealizace", bez prosazení své osobnosti dala do služeb společnému dílu všechny své síly a schopnosti. Bylo jich nemálo. Mluvila perfektně německy, francouzsky a anglicky, naučila se výborně česky. Vyznala se ve všech

~~... byla úspěšná šťastná. Byla to výbor~~

úřednických pracích. Byla přesná účetní. Byla to výborná spolupráce.

Pitter v Milíčově domě kázal a hovořil - s malými i dospělými, s návštěvníky i spolupracovníky. Olga Fierzová dbala o zachování kázně, pořádku a denního rozvrhu. Dbala na to, aby sám Pitter vždy dodržoval, co se předem domluvílo.

Když Přemysl Pitter zbral pro rehabilitaci dětí z táborů ~~zámlí~~ zámky, Olga Fierzová po nocích sepisovala jejich zařízení. Její inventarizace zachránila Pitttra před uvezněním po nařčení z rozkrádání národního majetku.

Pitter vyvezl děti z internačních táborů. Jejich rodiče hledala a díky dalším spolupracovníkům také opravdu našla Olga Fierzová. A to vše při své pravidelné práci!

Největší Pittrovou láskou byly děti. Největší jeho lidskou operou až do smrti byla Olga Fierzová. Přijal ji jako pomocník od Boha a děkoval za ni.

Když Přemyslu Pittrovi zakázali v Milíčově domě mluvit, když mu nedovolili pracovat s dětmi, když nedostala Olga Fierzová povolení k návratu ze Švýcarska, kam odjela na pohřeb své sestry, nezbylo Pittrovi, než aby odešel z Československa také.

Jan Šimsa o tom napsal ve svých vzpomínkách:
"Po únoru 1948 mohl ještě nějaký čas Milíčův dům fungovat, ale v roce 1951 to již nebylo možné. Komunisté na Žižkovském národním výboru, kteří Pittrovu práci znali z vlastní zkušenosti, byli postupně odsouváni nebo se přizpůsobovali ideologickému tlaku. Přemyslu Pittrovi hrozilo zatčení a věznění. Ale hlavně nemohl pokračovat ve své službě nejméně, kterou přijal jako celoživotní úkol.

Ale byla tu ještě jedna věc. Zmínil jsem se již, že jsme se poznali i Olgu Fierzovou, autorku knížky "Albert Schweizer, doktor pralesy" a jiných knížek a článků. Trochu jsme se báli její přísnosti a zdála se nám příliš praktická. Ale později jsme pochopili, že by žádná ze smělých vizionářských akcí

nebyla možná, kdyby neměl po boku svou sestru a spolupracovnici sestru Olgu. Bylo pro nás zcela samozřejmé, že žili v tak napjatém očekávání království Božího, že jim již nestálo zakládat rodinu nehledě k tomu, že měli na starosti tolik dětí více než jedenácti národností, které přijali za vlastní! A Olga Fierzová odejela do své staré vlasti, do Švýcarska, ale československé úřady jí nedovolily se vrátit.

Naposledy jsme mluvil s Přemyslem Pittrem na pohřbu pana faráře Jaroslava O. Šochera, který byl též oporou akce pro židovské děti. Odešel 13. července 1951. Pohřeb se konal v polovině července ve strašnickém krematoriu v Praze. Přemysl ke mně promluvil po pohřbu na prostranství před smuteční síní o tom, jak by se můj otec, jeho měl rád a který si ho velmi vážil, díval na situaci společnosti, světa, národa a církve. Mluvil hlasitě, s pathosem, mimoděk napodobil některá gesta mého otce a slovní obraty. Mluvil ke mně jako k zástupcům. Kolem nás se začali zastavovat účastníci pohřbu, ať už znali Pittra nebo mě nebo že zaslechli vzrušený patetický hlas.

Odejel jsem zpět do Jeseníků na další běh lesní brigády a až po prázdninách jsem se dověděl, že Pitter odešel to léto přes Berlín do ciziny. Ono vůbec přituhovalo. Úmka a Akademická úmka od 1. ledna nepracovaly, demokratické organizace byly rozpuštěny už dříve. Řada lidí byla souzena a v živé paměti byly první popravy.

Přemysl Pitter mi pak po letech už z Affolternu ve Švýcarsku, dne 18. srpna 1967 napsal: "Bránil jsem se útěku všemožně, ale nakonec, když mne vystěhovali z Milíčova domu a zakázali jakoukoliv činnost, a když mne pakⁱ obvinili z popuzování proti lidově demokratickému režimu a měl jsem být zatčen a poslán do jáchymovských dolů, nezbylo mi nic jiného, než se pokusit o útěk. Jak se pak ukázalo, Bůh si mne v zahraničí mohl znovu použít, zejména v táboře pro uprchlíky "Valka" u Norimberky, kde jsem byl sociální pracovníkem a duchovním rádčem po dobu desíti let. Ani teď zde, na tzv. odpočinku, neodpočívám a snažím se dále s Olgou Fierzovou dělat to, co nám Bůh přikazuje. Ale hned bych se vrátil do vlasti, kdybych byl měl jen trochu vyhlídky, že bych tam mohl být užitečný

O tom, jak pracoval Pitter v táborech, nám vyprávěl roku 1955 Henza Naverčil, který se vrátil při amnestii z Norimberky, ale na začátku exigrace byl určitého času v základním Německu. Řekl nám velice vřele: "Pitter tam dělá opravdu křesťanskou práci. Stará se o lidi o které nemá už žádný zaměstnavatel a žádná služba zájem. Pozvedá lidi, kteří padli a zachraňuje ty, kdo se ocitli na dně."

Profesor sociální etiky F.M. Dobiaš se s Přemyslem Pittrem krátce na to setkal na Kirchenta u v západním Německu. Všele nám o něm a jeho práci referoval na farářském kursu. Byl tam tehdy s Andrejem Žiakem, který byl význačným členem komise pro amnestii, a ten mu nabídl návrat takřikajíc oficiálně. Pitter řekl, že by se velice rád vrátil, ale že nemá pro sociální práci mezi uprchlíky za sebe náhradu. Na Dobiaše a pak i na nás to udělalo velký dojem.

V roce 1968 se několik lidí v naší církvi pokusilo Přemysla Pitttra pozvat na cestu po sborech, popřípadě k nějaké nezápadné službě evangelizační nebo sociální charakteru v církvi. Ale ne se tyto možnosti skutečně prohoveryly, změnily se poměry natolik, že jednání bylo bezpředmětné.

Vzpomínám si, jak ještě v padesátých letech na farářské schůzi některý z mladších kolegů udělal na Přemysla Pitttra nějakou kritiku či polemickou narážku. Okamžitě se přihlásil o slovo profesor Rudolf Říčan a velmi všele vyložil, jak nikdo z naší církve nemá právo Přemysla Pitttra zlehčovat. To co vykonal pro děti z Žižkovských ulic, pro židovské děti po jejich návratu z táborů a jak statečně čelil vlně nřávisťi, surovosti a posatychtivosti po osvobození země, je takovým křesťanským svědectvím o síle evangelia, že je malicherné přezkušovat doktrinářsky jeho články a výroky.

Hned po něm se přihlásil o slovo Žižkovský farář Vladimír Čapek a podal svědectví o jeho službě těm posledním a nejmladším a také o jeho upřímné víře v Ježíše Krista. A to že prošel nesnadnou cestou poctivého hledání a zkoumání indického náboženství a duchovních zážitků, učinilo pak jeho zvěštování a svědectví důvěryhodným právě pro lidi hledající pravdu.

Svědectví Přemysla Pitttra, Olgy Fierzové a všech jejich spolupracovníků a přátel je vzácným darem evangelia našemu národu, vzácným svědectvím pro nás, kdo jsme se s ním setkali a jistě životedárnou studnou pro ty, kdo s nimi mohli prožít něco z lásky Kristovy právě jako děti, o nichž Přemysl Pitter a jeho věrní věřili, že jim patří království Boží.

Jeho víra byla něco zápalného. Byl to živý vztah ke Kristu, který řekl: "Ne každý, kdo mi říká "Pane, Pane", vejde do království nebeského: ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích." A který odpoví na otázku: "Pane, kdy jsme tě viděli hladového a nasýtili jsme tě, nebo žíznivého a dali jsme ti pít? Kdy jsme tě viděli jako pecestného a ujali jsme se tě nebo nahého a oblékli jsme tě? Kdy jsme tě viděli nemocného nebo ve vězení a přišli jsme za tebou?" - "Amen, pravím Vám, cokoli jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratrů, mně jste učinili"

(15. února 1985)

Učební poznámky

Sborníček, který předkládáme, je určen a věnován českým historikům.

Osobnost Přemysla Pittra a jeho dílo, které je zároveň dílem jeho spolupracovníků a spolupracovnic - těch především - je hodno pozornosti. Je jedinečné svým zaměřením a náplní. Na příklad: Kdo jiný u nás uveřejňoval za první republiky soudní postihy lidí, kteří pro svědomí odmítali nastoupit vojenskou službu? Kdo u nás věnoval takovou pozornost ne-násilí v Gandiho zápase? A jiné.

Dílo Pittrovo je vyjimečné jednotou slova a činu. Pitter postavil celý svůj život na slovu, na Božím slovu, to byl pro něho základ. Olga Fierzová v úvodu k "Osudu dětí" píše: "Slova by však vyzněla naprázdno, kdyby nebyla podložena mnohostrannou činností. Nejvýznamnější kapitola v jeho bohatém životě byla a k c e z á - chrany dětí..." A přece právě tyto děti po letech napsaly a řekly, jak rozhodující vliv na ně mělo s l o v o strýčka Přemysla, jeho proslovy.

Už od dob starozákonních proroků se slovo děje v akci. "Stalo se slovo", čteme v bibli.

x

V tomto sborníčku uveřejňujeme:

1. Dvě kázání, která Přemysl Pitter proslovil v Milíčově domě na samém začátku a na konci záchranné akce. 27. května 1945 (etištenev v Hovorech s pisateli č. 122 z ledna-března 1984) *de Sh 22-27* a 28. prosince 1947 (opsáno zezrk strojopisu) *de Sh. 91-100*
2. Zprávy Přemysla Pittra, Olgy Fierzové a dalších spolupracovníků. Byly uveřejněny v cyklostýlovaném časopise nazvaném Písel z Milíčova domu a zvláště v jeho dvou přílohách: "Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů" a "Pohledy do dětských duší" Je to výběr dokumentárních záznamů z let 1945-1947.
3. Výběr z dopisů dětí, které psaly svým rodičům nebo příbuzným v době, kdy byly v Pittrově péči a z dopisů, které děti psaly Pittrovi po svém návratu "domů". Přiloženo je několik dopisů, které po čtyřiceti letech napsali bývalí chovanci paní km Olze Fierzové. Uveřejnila je v "Hovorech s pisateli".
4. Dokumenty o Pittrově úředním pověření k organizaci záchranných

akcí v letech 1945-1947, dokument Pittrovy obhajoby při nařčení z poškození národního majetku roku 1947, i dokumenty dosvědčující Pittrovu snahu prokázat národní smléhlost, aby mohl i po roce 1948 pokračovat v práci s dětmi.

Nakonec je připojen úryvek z dopisu jedné ze spolupracovnic Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, paní učitelky Dobroslovy Štěpánkové z roku 1980. Jsou v něm v retrospektivě zachyceny denní potíže a nesnáze, s kterými se "přemyslovci", jak se jim říkalo, potýkali, ale které nepovažovali za tolik závažné a podstatné, aby je ve svých záznamech zmínili nebo se jimi jinak obírali. Právě na pozadí těchto skutečností vynikne velikost celé akce.

K vybraným dokumentům připojujeme zatím neúplný soupis Pittrových prací a základní informace o časopisech, které vydával.

Nakonec upozorňujeme: Přemysl Pitter sepsal své záznamy a životní zážitky pod názvem "Nad vřavou nenávisti". Později je doplnil "Vzpomínkami z dětství". Vyšly v deseti pokračováních v Hovorech s pisateli a v roce 1970 vyšly v německém překladu knižně: "Unter dem Rad der Geschichte" v Rotapfel-Verlag, Zürich und Stuttgart.

Podrobnější životopis Přemysla Pittra napsala anglicky Olga Fierzová. "Přemysl Pitter and his Work". Je dosud v rukopise.

Své poválečné záznamy zpracovala Olga Fierzová a zveřejnila v Hovorech s pisateli pod názvem: "Dětské osudy z doby poválečné. Záznamy ze záchranné akce přátel Milíčova domu v Praze" Hovory s pisateli roč. XXIII.- XXV č. 127-137, buben 1985-červen 1987.

Celé Pittrovo dílo čeká na své zveřejnění a důkladné zpracování. Jen tím se obnaží základy, na nichž je třeba stavět dál.

M.Š.

Fřemysl Pitter

OSVOBUZUJÍCÍ PRAVDA

Proslav při prvním poválečném shromáždění v Milíčově
domě v Praze 27. května 1945

Obtížení velkými vinami a s hlubokým smutkem vstupujeme
do nového období dějin.

"Jak to?" Pěkněte mi. "Tímto slovy zahajujeme naše první
shromáždění po dlouhé válce, kdy byl nepřítel vyhnán ze země,
kdy jsou skončena zabíjení a kdy se ukazují červánky nové doby?
Ty o vinách a smutku, zatímco by^{lo} naše shromáždění zachví-
vat jásotem radostí z nového osvobození?"

Tak po lidsku, ale my po Božím.

Nás tu neshromáždil dnes nějaký vlastenecký cit ani po-
litické heslo, nýbrž přišli jsme, abychom opět uslyšeli slovo
Boží a Boží pravdu. Stavíme se tu společně před Boží tvář, před
Krista Ježíše a jeho evangelium. Naším měřítkem nejsou v této
chvilí zájmy národní a politické, tedy světské, ale naším vo-
dítkem je pravda Boží. Bohu dáváme slovo, aby On nás soudil,
aby On vyslovil nad námi svůj rozsudek, jak jsme se chovali v
minulých dnech, jak se chováme v této době a jak se máme cho-
vat v době budoucí. Ježíš Kristus nás vybízí: "Proznejte
pravdu a pravda vás vysvobodí!" a tak se shromáždujeme, abychom
podle výzvy Husovy hledali pravdu, alcheli pravdu, učili se
pravdě, milovali pravdu, drželi pravdu a bránili pravdu až
do smrti. mluvili pravdu

Proto na počátku tohoto nového období dějin se ptáme: Co
je pravda? A kde je pravda? Neboť ne nějaká pravda, nýbrž
jen pravda Páně vítězí a osvobozuje.

Svoboda je veliké slovo. V minulých letech jsme poznali,
co je nesvoboda. Tělo jsme toužili, abychom mohli volně vy-
dechnout, abychom se už nemuseli přetvářet, abychom mohli
vyjadřovat a uplatňovat svoje myšlenky.

Dnes celý národ volá: "Jste osvobodni!" Avšak pravda Boží
nutí nás k otázce: Jste opravdu osvobodni? Je to ta svoboda,
po které jsme plakali, o níž snili, za kterou umírali v ka-
lářích a plynových komorách sta a tisíce lidí? Je to ta
svoboda ducha?

Nikdy nebyl náš národ tak nesvobodný jako dnes, tak zotročený pomstychtivostí, ovládnutý zaujetím a bezohledností! Či je hodno národa Husova a Masarykova, aby své nepřátele upaloval za živa a trýznil jejich ženy a děti? Není to spíše drobný esesák, na kterou se snížil český Slovák? Oč stojí takovito čeští lidé výše než ti, proti nimž jsme právem horečili?

Nevymalujeme se, že to udělal jen dav na ulicích, že to byly výstřelky revoluce. Mluvte s lidmi, které znáte z denního života, s nimiž se setkáváte na trhu, v tramvaji, v zaměstnání. "uslyšíte z jejich úst řeč ducha Husova, Komenského ani Masarykova, ale ducha gestapáka. Jak málo je těch, kteří se nedali strhnout duchem davu a zachovali si cit a rozvahu!

To, co jsem prožil v těchto dnech, bylo tak otfásající, že se mi nechtělo žít. Viděl jsem na vlastní oči upalovat na ulicích živé lidi. Nedaleko Milíčova domu týral zástup po celé dvě hodiny dvě německé ženy a nakonec je polil benzinem a za živa upálil. A co nejvíce se mne dotýkalo, bylo, že těch hrůz byly svědky děti, naše mládež, také naše děti z Milíčova domu. Tady je vychováváme k ušlechtilosti a soucitu se vším co žije, každé jejich hrubé slovo, každý drobný čin bezohlednosti je už předmětem našich výtek. Všechna naše snaha je zjevnit a umravnit dětskou duši. A zde děti hleděly na to, jak starci i hoši s rozšlehanými zády museli do úpadu pracovat na dláždění, zatím co dav jim spílal a jejich strážce ponoukal k větší surovosti. V tom zástupu byli otcové a matky těchto dětí. Ženy si počínaly nejhůř. Jaký div, že se nám pak děti chlubil, jak jejich tatínkové bili "nemce a kolik jich kdo zabil...

Kdybych nevěřil, že to dobré, co jsme vkládali do dětských duší, přece jen jednou vzklíší, kdybych nevěřil, že v každém člověku je Boží jádro - pak bych musel zoufat nad lidstvem.

Vím, že vy sami jste se těch ohavností nezúčastnili a že jste se i vydávali v nebezpečí, když jste chtěli bránit zvrhlostem. A přece nemohu vás ani sebe zbavit vědomí spoluodpovědnosti a spoluviny. Je to i naše vina, jestliže náš bratr uhýbá z cesty spravedlnosti a milosrdenství. Nemáme práva tvrdit o sobě, že my jsme v národu ti spravedliví, kdežto ostatní je lusa. Co jsme činili pro výchovu a vyšší uvědomění svého okolí, svého národa? Jak jinak by musel náš

lid vypadat, kdybychom byli méně myslící na své zájmy a více na duševní dobro našich bratří a sester!

Ty hrůzy nekončily, jen se už nedějí tak zjevně. Řevíte, přátelé, kolik utrpení prožívají u nás tak anozí, kteří si to nijakým způsobem nezasloužili. A i kdyby byli zasloužili: Kdo nás učinil soudcem? Jož nepraví Bůh: "Má je pomsta, já odplacím"? Tak stojí ve starém zákoně. A co říká zákon Nový? Ani se mi nechce citovat, co říká Ježíš o pomstu k nepřítelům. Tak velmi jsme vzdoleni Aristova ducha my, kteří se nazýváme křesťany!

Nenávist a bezohlednost jsou síly ničivé, jimiž nelze nic trvalého vytvořit. Ale my právě potřebujeme se ssutin budovat lepší budoucnost, tvořit základy trvalého míru a mezinárodního bratrství. Právě v této době měl český národ ukázat svou mravní vyspělost a duchovní výši. Tuto zkoušku jsme prohráli. Především svou ctižádostí, ukvapeností a násilím. "Osvobodíme se sami!" stalo se heslem. A tak jsme zahájili povstání předčasné. Vichli jsme do srážního hnízda a podráždění sráží vylétli a bodali a ničili kolem sebe. Kdo rýpne do srážního hnízda, musí počítat s tím, že se srážní na něj vyrojí.

Poznejme pravdu! Jen pravdou se osvobodíme od sebeklamu a falešných legend, které se nám začínají vypravovat. Tento neslavný den v našich dějinách bude se nyní slavit jako svátek českého hrdinství - protože ulice tomu chce. Jednou se možná na to zapomene, ale dnes to máme ještě v dobré paměti a proto to prohlašuji, aby to zůstalo zaznamenáno alespoň s mých úst a aby se ozvalo slovo pravdy aspoň v těchto místech. Stačilo setrvat v klidu jen ještě nějakých pět dní, a nebylo třeba tolika obětí a traha a jiná města bylo by zůstala zachována.

Vidím, že někteří se mnou neshlasíte. Mně však nejde o váš souhlas, mně jde o pravdu, i když tato pravda je trpká. Opakuji: Poznejte pravdu, jen pravda nás osvobodí. A že nemáme pravdu, nemáme ani svobody. Či je to svoboda, nejsou-li přípustny ani citáty z Goethy? A budeme-li činit ústupky nepravdám z ohledů politických, budeme-li "informacemi" předkládat lež na pravdu a chválit si svobodu, zatím co svobody není - pak skončíme tam, kde skončil německý národ a kde musí skončit každý národ, není-li veden láskou k čisté pravdě.

Pohlédte na ty, kdo prožívali bezbožecké výchovy? Podívejte se na vypleněné domy, statky a zásky, koncentrační tá-

bory, spočítejte znárodněné ženy! Víím, že válka demoralizuje. Ale člověk, který byl vychován náboženským duchem, národ, který má živou náboženskou tradici, nemůže klesnout tak hluboko pod zvířecí úroveň.

Čekal jsem jako na osvobozující slovo, které užlyším z úst náboženských a kulturních představitelů národa, slovo odsouzení všeho toho ukrutenství a apel na cit a rozvahu. Čekal jsem marně. Či četli jste někde provolání křesťanských církví, navrhujeících gestapačské metody, jichž užívají samozvaní strážcové národní bezpečnosti? Čekal jsem, že z úst představitelů českobratrské církve se ozve v slavnostní chvíli výzva k pokání a milosrdenství. Marně.

Vyvolávat hesla, která křičí ulice, na to není třeba křesťanství. Křesťanství znamená odvahu k pravdě. Místo toho se ustrašeně ohlížíme nalevo a napravo, abychom se tam i onde líbili. "Běda tem, kteříž se utíkají do Egypta o pomoc a v koních spoléhají, a doufají ve vozích, že jich mnoho, a v jezdcích, že jich mnohoství veliké, sáh nepatří k svatému Izraelákému, aniž Hospodina hledají!..egyptští pak jsou lidé, a ne Bůh silný, a koně jejich jsou tělo, a ne duch. Protož jakž Hospodin vztáhne ruku svou, padne pomocník a padne i ten, jenž byl ku pomoci, a jednostejně všichni ti v nic přijdou!" (Iz. 31)

Také my spoléháme na koně a jezdce, na tenky a děla egyptských, že jich mnoho. Kolikrát už jsme se mohli v dějinách přesvědčit, že všechna ta moc egyptských, římských, tatarských a kterýkoli jiných nic neznamena, a že nakonec vítězí jen ten národ, byť sebeменší, který se přidržel pravdy, slova. Kolikrát jsme se i my zlamali a krvavě na to doplatili, kdykoliv jsme se spolehnli na sílu fyzickou. Vůak nám to Malacký pověděl. Nechtajme, aby se dějiny opakovaly. Tvořme dějiny nové. Opravdu něco nového, z toho nového ducha, kterého svět dosud neznal a dosud nezná. To je právě zvláštní povolání našeho národa, který, byť i sebevíce si to přál, nikdy nebude vynikat mocí fyzickou. Zato si vůak bude moci osvojit velí ou moc mravní a duchovní, a to opět jen z ducha Nového Zákona. Tehdy také stál národ v lesku slavy, když mu vládl tento duch, duch Jednoty bratrské.

Nemám za zlé lidi, kteří neznají nic z odkazu Ježíšova a našich velkých předků, opírají-li se jen o hmotu a věří

v násilí. Ale nám to za zlé nám, kteří se máme za křesťany a lidi duchovní. Čím se lišíme od hmotářů a nevěrců? Bůh bude volat k odpovědnosti především nás! Měli jsme být kvasem, solí a světlem v národě. Byli jsme jím?

Jak jinak by bylo, kdyby v nás lidé viděli Ježíšovy následovníky? Kdybychom mohli pravem o sobě říci: "Vito ve vozy, jini v koně doufají, ale my máme Hospodina, boha našeho, připomínáme. Protož oni sehnutí jsou a padají, ale my povstali jsme a stojíme!" (Žalm 136) Dákladě by svědectví našeho života bylo nejlepším doporučením naší víry. Tak bychom je získali a obrátili avšak k Bohu. Takto však jen dokazujeme slabost své víry a potvrzujeme, že křesťanství je strašlivé flásko. Bezbožci nejsou jen tam na druhé straně, ale také na naší.

Máme ducha možného a ten nám dá svobodu. V duchu Božím mizí všechna bázeň a všechna slabost. Mizí i překážky, protože víra i hory přenáší. Do mohli vykonat lidé, kteří věřili a se nebáli! A přec to byli jen lidé slabí, nevýznamní, ale uměli se podívat pravdě do tváře, byť ta pravda byla sebe trpčí.

Ježíš jde tou cestou pravdy před námi. On sám je ta pravda. "Nechylojme se od něho, jedině on nás spolehlivě povede. Poznávájme jej krok za krokem. Běhe se od něho. Promýšlejme jeho učení znovu a znovu, větu za větou, slovo za slovy! Jeho pravda je to to jiná než pravdy jiných moudrých, protože je prosvícena láskou a pochopením. Pravda sama může zničit; pravda Kristova jen zachránit. Před jeho pravdou stojíme každý ubohý a nahý. Jeho pravda činí spravedlivé pokornými a provinilé povznáší. Ve světě jeho pravdy nemůže být ni do z nás soudcem, všichni slyšíme to jeho: "Kdo jsi bez viny, hoď kamenem!" On jediný směl hodit a nehodil. A my bychom si troufali?

Proto bez výčitek a žalob počneme s odstraňováním barikád. Ty z ulic jsme již odstranili, teď začneme s těmi, které leží mezi námi lidmi. Pryč s barikádami předsudků, které jsme navrhli ve svých srdcích! Pryč s přehradami, které dělí třídu od třídy, národ od národa! Tyto barikady musíme první rozmetat. Pak bude stát člověk vedle člověka jako bratr a sestra, kteří stejně cítí bolest a stejně touží po štěstí.

Toužebně/E

Moji druzí přátelé! Toužebně čekáte na "Sbratření" a místo něho k vám jde jen Posel z Milíčova domu. Víím, že jej přijmete s toutéž láskou a dychtivostí, jako kdysi Noe přivítal holubici s listem olivovým, ²zvěstující konec potopy a počátek nového života. "Sbratření" nesmí zatím vycházet, ale již přemýšlíme o zázobu, který by to požádání umožnil.

Vody opadly, ale země je dosud zavalena bahnem a po obloze se honí kupy mračen. Přece však jich vycházíme ze své archy, která nás skrývala, ale v níž jsme nikterak nezaháleli. Naopak! Teď však je chvíle, kdy nutno vyjít a s pomocí Boží a s velkou trpělivostí znovu orat a zasévat a odstraňovat překážky, kterých je víc, než si mnozí představovali.

Při prvním kroku do nového období dějin setkali jsme se s projevy takové bezcitnosti, že nás jala hrůza a nechtělo se nám žít. Hrůzy ty neskončily, jen naději se již tak zjevně a se všeobecným souhlasem. Tak místo radosti naplnil naše srdce zármutek a naše vědomí je obtíženo velkými vinami. Ty nás však nutí k ještě horlivější práci duchovně a mravně obrodné, aby člověk, a zejména český člověk, se vzpamatoval a postavil pod vyšší měřítko, kterým je Boží zákon a Kristova láska. "Ten člověk, který nezná těchto měřítek nebo na ně zapomněl, dá se uchvátit zlobou a pomstychtivostí a dopouští se činů, k nimž se nemá snížit národ Husův a Masarykův.

Také my v Praze prošli hrůzami, ale Bůh nás ochránil a nyní velí znovu odvážně hlásat pravdu a skutky dokazovat lásku a milosrdenství. Je spravedlnost světová, která volá na pomoc soudy. A je spravedlnost křesťanská, která soud přenechává Bohu a Jež ukládá jen jednu povinnost: hojit rány a křísit artvě k novému životu. V tom budeme mít pomoc Boží a jeho ruka bude nás i nadále chránit.

Činnost v našem denním útulku "Milíčově domě" na Žižkově nebyla válkou přerušena. V Lešněch byly naše snahy utlumeny a okleštěny, avšak nicméně - a dnes to můžeme říci - v našich družinových schůzkách a úterních a sobotních besídkách jsme se nikterak nevyhýbali těm nejožehavějším otázkám.

Pro rodiče a pěstouny našich dětí, jakož i pro široký kruh našich přátel pořádali jsme besedy, při nichž vhodné užitý biblický text tvořil jejich podstatnou část. Besedy byly přehojně navštěvovány a okypaly všechněm velkou sílu duchovní.

Také v naší dětské ozdravovně Mýtě u Rokycan dále se všecko "po našem". Nezapomenutelnými zůstanou naše dětské nedělní ranní pobožnosti, stejně jako každodenní besídky buď v táborovém kruhu při vatře, nebo v útulné chatě. Tam malí i velcí (četní hosti z okolí) slyšeli slova věčné pravdy a dostávalo se jim mravní osory, aby nepodlehli duchu doby. Ježíš byl našim jediným vůdcem a zůstaně jim i v nových poměrech.

Dne 27.května t.r. zahájili jsme opět naše pravidelné shromáždění v Milíčově domě, při nichž káži slovo Boží. Začátek přesně o půl desáté. Poslední shromáždění před prázdninami bude 2.července. Pak zahájíme, dá-li Bůh, opět v září. Přesný den Vám ještě oznámíme.

A nakonec děkuji Vám všem, kdo jste vzpomněli mých padesátin. Mnohu pro anozství práce Vám všem napsat, ale ujišťuji vás všechny, moji drazí, že Vašich přání si vášim a Vašich modliteb potřebuji. "Prosím pak vás, milovaní, skrze Pána našeho Ježíše Krista a skrze lásku ducha, abyste spolu se mnou ¹⁷²se modlili se za mne Bohu snažně, abych vysvobozen byl od nepovolných a aby služba tato má příjemná byla svatým v Jeruzalémě" (Řimanům 15,30).

Váš bratr

Přemysl Pitter

Praha XI. 1836 (Milíčův dům)

O novém dseku naší činnosti - pomoci dětem z koncentračních táborů - přicojujeme zvláštní zprávou.

(Přšel z Milíčova domu č. 1

Praha v červenci 1945)

Přemysl Pitter

ZPRÁVA O PRÁCI NĚKTERÝCH KONCENTRAČNÍCH TÁBORŮ

Ještě za Hitlerova režimu utvořil se výbor křesťanské pomoci židovským dětem. Jeho členy se stali: František Čochlár, vikář Církve československé, Hana Fraňková, bývalá ředitelka MČA, Rudolf Hovádek, farář Církve československé, Ferdinand Krach, redaktor československého červeného kříže, Jan Kučera, farář Českobratrské církve evangelické, Přemysl Pitter, ředitel Milíčova domu, ditulka mládeže, Jaroslav O. Sochor, farář a tajemník synodní rady Českobratrské církve evangelické, MUDr J. B. Šimánek, předseda pražské Ligy Kottnické jednoty, Václav Velkoborák, ředitel MČA.

Byl jsem pověřen řízením této akce. Zdravotně sociální komise České Národní Rady dala mně plnou moc k zajištění vhodných objektů. 15. května 1945 zajistil jsem zámky bývalého barona Ringhofferů v Olešovicích, Kamenici a Štítně v okrese jilovském a zámek profesora Knause v Lojovicích u Velkých Popovic. Zámky jsou modernisovány, s nádhernými parky, některé se štěpnicemi a zelenářskými zahradami, v překrásné krajině. K našim účelům se znamenitě hodí. Již 22. května dovezl jsem prvních 40 dětí z Teresína ve věku 2 až 16 let, děvčátka i chlapce. Další transporty brzy následovaly, takže dnes pečujeme o 180 dětí, z nichž nejmenší je 18 měsíců, nejstarší 16 let. Další 120 dětí bude následovat. Tyto děti byly skutečně jen zázrakem zachráněny od smrtícího plynu. Skoro všichni překonali těžké nemoci. Většina jich ztratila rodiče a příbuzné. Nyní se rychle zotavují a starší z nich se silně učí, aby nehradily ztrátu tří i více let. Vytvořili jsme proto řadu kroužků, v nichž se děti budou učit i během prázdnin, aby pak mohly vstoupit do normálních škol nebo nastoupit životní povolání. Česká školní rada uvolnila nám ochotně několik učitelských sil.

V první době hodlal výbor uveřejnit toto prohlášení: "Plnice křesťanskou povinnost, voláme lidi dobrých srdcí na pomoc židovským dětem. Mnohá z nich se vrací z koncentračních táborů ve stavu nevýslovně ubohém. Tyto děti byly odtrženy od svých rodičů a velká většina z nich nikdy již své rodiče a sourozence neuvidí. Za tím účelem zřídíme ozdravovnu, kde budou tato nebezpečná stvoření shromažďována a po

zotavení svěřována spolehlivým rodinám do péče. Přispějte nám šatstvem, prádlem, potravinami a vším, čeho je v ozdravovně třeba."

Od zveřejnění jsme upustili z různých důvodů.

Madlidská byla práce, kterou museli zmocí moji přátelé, které jsem si vybral z řady svých osvědčených spolupracovníků. Rovněž přispěchalo na pomoc několik bratří a sester z šiškovského sboru Vladimíra Čapka a smíchovského Jana Kučery. V krátké době zaenili tyto objekty tak, že nyní dobře vynovují účelům ozdravovny po všech stránkách. Zámky ve štiříně a kamenní byly vyloupeny ruskými marodéry a vzácný nábytek a umělecké předměty roztrženy. Nejprve bylo nutno vše uklidit, a co se ještě dalo zachránit, uložit. Pak nastala velká práce se sháněním vhodného zařízení. Každý z mých spolupracovníků pomáhal obětavě nosit nábytek, čistit atd. Nato nastala nová velká starost s opatřováním potravin a zásob. Největší potíží činí nedostatek dopravních prostředků a pohonných látek. (Máme auto, ale nemáme benzín). Pro každou z těchto čtyř ozdravoven ustanovil jsem správce a správkyni. Některí mají na starosti práce administrativní, jiní technické, jiní vedení pedagogické. Všecko, díky Bohu, vyvíjí se zdárně v ovzduší sebeobětavé lásky a dobré vůle.

Velkou villu hraběte Cerenyho přeměňujeme na "lékařský dům" pro všechny čtyři ozdravovny. Důle v něm ošetřovna pro dvacet dětí, izolace a ordinace. Zde má náš ústavní lékař obytný pokoj, rovněž zdravotní sestry.

Od původního záměru, zřídit v budově MČA v Praze přechodný útulek, jsme upustili, protože ozdravovny jsou blízko Prahy (15 km směrem na Benešov.) a ústředna byla umístěna v Milíčově domě, odkud patrámé po rodinných příslušnících našich chovanců.

Český národní výbor potvrdil mne ve funkci správce ozdravoven a repatriační odbor ministerstva ochrany práce a sociální péče pověřil mne péčí o děti a mládež z koncentračních taborů. V přítomné chvíli nutno na př. řešit otázku několika set dětí jinonárodních z koncentračního tábora v Terezíně. Sromé toho byl jsem přibrán jako člen sociální komise Zemského národního výboru. Tyto funkce dávají mně sice značnou pravomoc, ukládají však i množství náležitých a odevadných úkolů, v nichž Bohu uplatnit svoje dvaceti-

patileté výchovatelské zkušenosti. Doufám, že ozdravovny v Olešovicích zůstanou i po skončení této akce zachovány účelům zdravotním, sociálním a výchovným. Zamýšlím v jednom z nich zřídit ozdravovnu pro unavené pracující maminky. V rozsáhlém parku Štířinském hodláme postavit dva stálé letní tábory.

Také zámer zbudovati "Štířského domovy" pro jinochy a dívky mezi čtrnáctým a dvacátým rokem (pokračování Milíčova domu) se přibližuje k svému uskutečnění. Máme vyhlédnutý pozemek v blízkosti Milíčova domu a doufáme, že národní výbor nám tento plán umožní.

Praha, v červenci 1945

Josef Milíčova domu č. 1

30

Kamenice 19. července 1945

Milá, drahá sestrol

8 boží pomocí jsem vydržel 19 měsíců ghetta a 17 měsíců koncentračního tábora. Pokusím se Ti stručně vylíčit, kde jsem byl. Do Terezína jsem přišel 25.9. 1942; Tam byl strýček a tety i s malými dětmi. Z Terezína jsem odjel 15.12.1943 do koncentračního tábora Gvátima. Tam jsme bydleli v tzv. českém "rodinném táboře". V tom táboře bylo již pět tisíc lidí, kteří přišli v září z Terezína. Potkali jsme se s jinými příbuznými, kteří tde byli ze zářijového transportu. Tam se nám vedlo velmi špatně. Tatínek sice nemusel tak těžce pracovat, ale představ si, jak to na něj působilo. Musel chudák vidět skázu naší rodiny, viděl nás hladovět, těžce pracovat a nemohli nám pomoci. Znal jsem přece tatínka! Nikdy nezapomenu slov mé drahé maminky: "Judo, važ si tatínka, takového tatínka nenajdeš! To poslední seuste ti dá, ačkoliv sám hladoví..."

Tatínkovi bylo 53, ale vypadal mnohem starší a ubyl asi 30 kg. Maminka se dobře držela, leč na její tváři se objevily vrásky a vlasy začaly bálet. Hanka se chovala velmi statečně. Ačkoliv měla velký hlad, nedala se slyšet jak to činila anochá děvčata v táboře. Dělala se, chudinka. Pracovala přes čas, jen aby dostala nějaký přírůstek, aby mohla ukojit trochu náš hlad. "Jednoho nám dne nám bylo řečeno při nástupu, že starý transport zářijový zůstane na nástupišti a nový transport, t.j. náš, mohl jít do bloků. Starý transport šel do vedlejšího karanténního tábora, kde jim řekli, že budou transportováni do jiného tábora. Dne 7.1.1944 šel celý zářijový transport do plynu. Mezi nimi byly i naše tetičky. To té vraždě byl jenom náš (prošincový) transport v "rodinném táboře" návodně náš transport čítal 5.000 lidí, ale ti staří a slabí vyřekli a zůstalo nás 3.500. V měsíci květnu přišel z Terezína transport se 7 000 lidmi. Mezi nimi byla naše malá sestřenka a bratranek.

Začátkem července 1944 začala likvidace "rodinného tábora". Nejprve šli pracující muži, potom pracující ženy. Mezi nimi byla maminka a Hanka. Na transport byli poslani muži ve věku od 17 - 45 let a ženy od 18-40 let, kteří byli uznáni zdravými. Dětí mužského pohlaví od 12-17 let měly zvláštní lékařskou prohlídku, "česky lékař byl v dobré náladě a uznal 80 chlapců, mezi nimi jsem - Bohu díky- tde byl, za práce schopné a poslal nás do jiného tábora. Zbytek, t.j. nemocní, staří a matky s dět-

mi, byli z 9. na 10. červenec a z 10. na 11. červenec usarceni plynem. Z 9. na 10. červenec šli bohužel i náš bratraneček se sestřičkou do plynu a z 10. na 11. července nás zavraždili tatínka.

Maminka odešla s Hankou 3. července a říkalo se, že přišly do Neugammer u Hamburku. Je tomu již pomalu rok a já toužebně očekávám od nich dopis nebo známku života. Do 6. července 1944 jsem byl ještě v táboře s tatínkem. Nejohrovnější bylo loučení s ním. Věděl jsem co bude s tatínkem, věděl jsem, že ho naposledy líbám, že mu naposled tisknu ruce; věděl jsem, že na tomto světě ho již neuvidím, že ztratím kus své bytosti. Tehdy jsem se mu nemohl podívat do očí. Ze začátku chtěl tatínek, abych s ním zůstal. To by byla taky moje smrt. Sice jsme tedy všichni věděli, že tak, jak to vypadá, nepřežije ani jeden žid válku. Můj životní egoismus bojoval s láskou k tatínkovi. Zvítězil životní egoismus. Přece jsem měl jedno procento naděje, že se dostanu van. 6. července už tatínek na mne nenaláhal. Tehdy už věděl, co s ním bude.

Z "rodinného tábora" jsem přišel do jiného tábora osvětimského. Tam jsem byl do ledna 1945, kdy jsme byli dopraveni do koncentračního tábora Mathausen v Rakousku. Tam jsem byl do dubna 1945. Pak nás odvezli do Gurskirchen u Welsu, kde jsme byli až do 5.5.1945, kdy nás osvobodili Američané. Dva dny jsem užil svobody a od 7.5 do 9.6. 1945 jsem ležel ve štýru v nemocnici na skrnitý tyfus. Pak jsem se po dlouhé jízdě dostal do Prahy, kde jsem se dověděl, že teta Rivka ještě žije. Bydlí v Brně. Z Prahy jsem přišel do ošravovny v Kamenici u Strančic. Je mnou bydlí Wolfi Adler. Prožil totéž co já. Doufám, že za několik měsíců budu Ti uoci vše ústně vykládat.

Zdraví Tě a líbá Tvůj bratr Juda

Z dopisu téhož chlapce po příjezdu do Palestiny.

..Věřte mi, že moje nejkrásnější poválečné vzpomínky jsou vždy na život ve štýru a v Kamenici.

Jsem už tedy přes rok - ten čas rychle ubíhá- ale nikdy nezapomeneme na vás všechny. Teď si teprve pomalu začínám uv. domovat to štěstí, ten zázrak, že jsem se po válce dostal do vašich domovů, kde jsem opět začal věřit v člověka, když jsem viděl kolem sebe tolik lásky.

Hledím z okna na západ slunka, radio mi přináší zprávy z celého světa a je mi u srdce tak divně ...

Nebot' vidím před sebou Milíčův dům, když poprvé jsme s Volfíkem do něho vstoupili, a potom, když jsem ho spatřil naposled kdy si bylo u srdce právě tak jako teď. Doufám, že to nebylo tehdy naposled ...

Váš Jirka

Z dopisu dvou sester z Palestiny

Všechny, všechny pozdravujte na všech zámocích. Buďte zdraví a pomáhajte dále všem ostatním dětem na světě!

Váše děti Ulu a Kity.

(Pohledy do dětských duší. Doplněk zprávy o Dokončené dvouletce pro zachranu dětí z koncentračních a internačních táborů. V Praze 1947. s. 12-13)

Po čtyřiceti letech. Dopis z Jeruzaléma Olze Fierzové.

"My tři, Gréta, David a Jehuda (dříve Jirka) jsme se zas jednou sešli a vzpomínáme na dobu našeho prvního setkání se strýcem Fenyselem a jeho popelupracovníky. Když se dnes přeneseme zpět do oněch dnů, cítíme mnohem jasněji než tehdy, jak vzácná byla lidská velikost, které jsme se tehdy dívali do tváře. Bylo nám 15, 16 let a to, co jsme od svých devíti let prožívali, nedovolovalo nám spojovat pojem "křesťanství" s pojmem "lásky k bližnímu". Teprve díky Vaší obětavosti vůči nám se to podařilo. Dali jste našim srdcům tušení jiného, lepšího světa. Po každé, když se sejdeš, je nám jasné, že zárodek naší víry v lepší svět - navzdory tomu co prožíváme - byl položen Fenyselem dlouho před tím, než jeho strom zde v Jad-Vašem o tom vydal svědectví."

V květnu t.r. (1985) sešlo se u tohoto památníku obětí holocaustu sedm izraelských snovanců ve vzpomínce na své znovuzrození.

(Hovory s pisateli, roč. XLIII č. 129 str. 8 - 1985)

Aleť spravedlivých se jmenuje stromořadí mezi Jeruzalémem a mauzoleem, kde je uložen popel a země ze všech krematorií a popravišť, kde byli Židé umučeni. Jsou to řady chlebovníků, které směli vysázet jen ti Ne-Židé, kteří riskovali život při zachráně Žida. Fenysele má svůj od roku 1966 a Olga od roku 1960. A rostou pry' velmi pěkně. K tomu patří nedaile a nápisem: "Kdo zachraňuje jeden život (= duši), zachraňuje celý svět."

Posel z Miličova domu č. 2.

Praha září 1945

Drazí přátelé!

Piši Vám tento druhý list, abych Vám podal zprávu o práci, kterou vykonali naši obětivi spolupracovníci pro pomoc dětem, vrátivším se z koncentračních táborů. V zámcích v Olešovicích, Kamenici, Tíříně a Lojovicích, které byly narychlo přeměněny v zotavovny, bylo dohromady ubytováno 240 chlapců a děvčát. Z těchto bylo již 107 odevzdáno příbuzným a známým, 32 sirotek odjelo do Anglie, kde se jich ujali dobří lidé, šest dětí jsme umístili v rodinné péči, jeden hoch desetiletý zemřel. Zbývá nám dvacet jedna dětí věku předškolních a třicet osm školního, o něž budeme nadále pečovat. Aromě toho třicet dva dívek a chlapců patnáct až sedmnáctiletých čeká na odjezd do Palestýny.

Děti se vesměs neobyčejně zotavily v láskyplném prostředí našich domovů a brzy zapomněly na prožitou bídu a hrůzy. Z počátku měli jsme značné potíže zásobovací, ale díky obětivé pomoci přátel jsme mohli dětem poskytnout co potřebovaly. Později dostalo se nám zvýšených přidělků. Nejde nám ovšem o tělesné blaho naší svěřenců. Snažíme se děti jít na životní cestu mravní oporu a vypěstovat v nich ušlechtilé cíle a myšlení. Mnohý krásný úspěch je nám odměnou.

Odehodem značného počtu dětí uvolnily se nám dva zámky, kamenický a lojovický, pro něž se vyskytli noví, neznámí hosté: děti z táborů internačních. Jimi se začala nová kapitola v našem cíle.

Děti z internačních táborů.

Byl jsem požádán o pomoc těžce nemocné stařeně z Lipska, která po "vybombardování" byla se dvěma malými vnuky ubytována v Praze. V revolučních dnech byla i s dětmi odvedena do internačního tábora pro "šmce a tzv. kolaboranty v Raisově škole na Vinohradech. Tím jsem byl upozorněn na stav v těchto táborech a vydal jsem se na jejich prohlídku.

Z třiceti táborů ve Velké Praze shlédli jsem deset. Počet internovaných v té době /23. července/ činil 10.000 mužů a žen /žen byla velká většina/ a 1.500 dětí ve věku od novorozeňat do čtrnácti let. Zjistil jsem, že přes polovinu těchto dětí je úplně českých nebo ze smíšených manželství a českého původu a často i českého jazyka, a jen necelá polovina dětí ryze německých. Děti jsou internovány spolu s dospělými, kteří čekají v táborech buď na vyšetření nebo na odsun.

Překud jsou internovaní umístěni v místnostech / ve třídách a tělocvičnách/, spí většinou na holé podlaže. Je obvyklým zjevem že spí churaví starci, malé děti, nemocní i zdraví pohromadě, namočeni jeden ^{vádle} druhého. V klášteře u Kapucínů, který byl změněn ve věznici, měli v kobkách tři lůžka nad sebou. Kobky přepláchny, vzduch vzhledem k malým, zamřížovaným okénkům špatný.

Strava se skládá ráno a večer z černé kávy, v poledne z řídké bramborové polévky a 20 dkg chleba. Děti dříve vůbec nedostávaly mléka, později děti do tří let čtvrt litru denně. V táboře YMCA na Poříčí nedostávaly mléko vůbec.

Internovaní lékaři skýtají obětavou pomoc, jsou však bezmocní pro naprostý nedostatek nástrojů a léčiv.

Úmrtnost dětí je veliká. Kojeanci umírají napořád, neboť matky nemohou kojit. Kluvil jsem s matkami, kterým během dva a půl měsíce internace zemřely tři dotud zcela zdravé děti.

V táboře YMCA na Poříčí byli internovaní, pokud nechodili na práci, a zejména děti, neustále uzavřeni v místnostech a po celý čas nevyšli ani na dvůr, protože tam není.

Zjistil jsem, že strážé užívají krutých způsobů při vyšetřování a aurových trestů za drobné provinění.

Do Řeisovy školy bylo vtěsáno přes tisíc osob do několika místností a sklepů, při čemž nebylo možné oddělit nemocné od zdravých, muže, ženy a děti. V celé budově nebyly k dispozici ani slunníky ani sláma, takže internovaní byli nuceni sedět nebo ležet celý den i noc na holé podlaže. Většina z nich nemá ani pokrývky, ani náhradní prádlo. Nebylo možno čelit nakašlivým nemocem. Velké procento onemocnělých zemřelo, zejména dětí.

Sokolský stadion na Strahově.

Do tohoto týboru byli soustřeďováni všichni internovaní bez rozdílu národnosti, věku a pohlaví ze všech internačních táborů Velké Prahy. Leželi tu pohromadě starci, těžce nemocní, těhotné ženy a děti na holé zemi, na schodech a v ochozu, který je ze tří stran otevřen. Hygienická opatření a prostředky léčebné tekky zanedbány. Větrání naplohou, kanalizace není. Kbelů málo, jsou stále obléhány. V nevýslovném pachu a špině leží kolem nich těžce nemocní a umírající. Celý tábor je zavšiven. Rozšíření nákazy hrozilo odtud nejen Praze, ale celému našemu území, protože transporty se strážé mohou nemocí roznášet. Na můj zákrok byl tábor ministerstvem vnitra rozpuštěn, t.j. internovaní rozvezeni do jiných táborů, kde však podmínky jsou

rovněž velmi neuspokojivé. /Mala pavenost terezínská, Ruzyně, Pankrác, Žalov!/.

Zjistil jsem opětovně, že internovaní nedostávali ani ony skrovné přiděly, které dostávat měli.

Učinil jsem ihned na všech příslušných místech hlášení. Povolené instituce svolaly porady a usneseno sj dnat nápravu, která však pokračuje velmi p malú a nedostatečně. Proto jsem se rozhodl do uvolněných zámků v Lejovicích a Kamenici ihned nastěhovat nejhorš postižené děti. Tak již 26. července odvážím si v nkladním autu z Raisovy školy a pak z Imky 56 dětí a tři matky. D děti za nedlouho zemřely, jiné dvě dosud zápasí se smrtí. Několika dětem se ztratili rodiče, jedna dvanáctiletá roztočilá dívka byla Rusy znásilněna a leží nyní v horečce a pohlavní chorobou.

Abyl jsme děti přivezli a rozložili na trávníku vyhublé a epatické, myslel jsem, že malokteré vydrží. Náš ústavní lékař, sám Žid, který prošel peklem Osvětimi a Katthausenu, se div nerozplakal při pohledu na ty živé mrtvokly. "Tak takhle jsme my Češi dokazali ze dva a půl měsíce!" zvolal.

Dnes spatříte skotečit děti ruměnných a oblych tvářiček vesele na trávníku. Jsou to tytéž děti? ptáte se v údivu. Ano, tento zázrak dokazala l a s k a , že neumí dělat rozdílu mezi člověkem a člověkem, ale která zná jediné: soucit a pomoc.

Padazát dětí v Lejovicích a sto dětí v Kamenici. Co je to proti stům a tisícům dětí, které ještě hynou v internačních tábozech.

Nuže skrovné síly nestačí, ale snad přikládá také něco změle. Loufegme!

A naonec něco zásadního o postoji křesťanově. Stanoviako křesťanovo je za všech dob a událostí naproměnné. Učedník Ježíš stoji vědycky na té straně, na které stál jeho Mistr, na straně slabých, utlačovaných a trpících. Na naciistické vlády to byli židé a Češi. Proto jste slychali z mych úst slova povzbuzení a útěchy trpícím a proroctví pádu násilníků.

Dnes mnoho nevinných lidí trpí. Pro náš národ je to horší o to, že bezpráví, násilí a krivd se dopouštějí tentokráte člone našeho národa. Zepodobením toho, co dělali esesáci, anisujeme se na jejich drově. To je nehodno národa Husova a Masarykova a přiči se naší duchovní tradici.

Proto aspoň ti, kdo se nazývají křesťany, t.j. ti, kdo vyznávají učení Ježíše Krista, jak je vyjádřil v horském kázání /Matouše 5,43-46/, mají povinnost nemlčet, ale být svědomím národu.

Vše dobré Vám přeje

Váš bratr Přemysl Pitter

- - -

"Obroťte se z minulých let je stále a nově časové. Nemůžeme-li ve vydávání časopisu pokračovat, státe aspoň čísla starší. Máme ještě několik XIV. a XV. ročníků úplných a neúplných ročníky X VIII. a X., t.j. svazčky po několika číslech.

- - -

Kdy zahájíme nedělní shromáždění v Miličově domě, oznámím Vám - dě-li Bůh - v příštím "Poslu".

- - -

Vyzývám každého čtenáře "Posla" k horlivé sbírce dětských oděvů, prádla a obuvi pro naše děti v Tamenici a Lojovicích. Blíží se chladné dny a děti jsou skoro nahé. Zásilky posílejte přímo na adresu: Dětská ošetrovna v Tamenici u Strančic. Bůh Vám odplať!

POLEL č. 3.

Praha - Žižkov, v dubnu
1945

Drazí přátelé!

Mnoho nežel k Vám náš pes "POLEL", aby Vám přinesl zprávu o postupu naší práce a upevnil naše duchovní obecnáštví. Zavalil nás spousta neodkladné práce, že jsme nestačili ani mnohé věci velmi důležité. Zaznamenávám tuto zcela stručně hlavní události od září 1945.

Nadevším byla to radostná a překvapující odezva na druhé číslo našeho "Polela". Během několika neděl se sešlo na příspěvce přes 80.000 korun! Je to výmluvné svědectví o duchu, který dosud žije v srdci národa. Málo to i značný význam praktický. V té době nebylo poskytnutí na obvyklé získávání prostředků. Přednášky a akce demie odpočly, s výjimkou předvánoční besedy s bazarem. Tímto nečekaným darem byl zabezpečen klidný chod práce v Milíčově domě v ozdravovně v každé Mýtě a v dětských domovech v Olešovicích, Štíříně, Kamenici, Lojovicích a Ládvi. Provoz v těchto poválečných ústavech je sice hrazen z veřejných prostředků, ale úřední mlýny melou pomalu, takže nebyť Vaší rychlé pomoci, byly by děti snad hladu pomřely.

Děti z koncentračních táborů, které nám v září, ještě zbýval soustředili jsme v záscích v Olešovicích a Štíříně. Postupně, jak tato skupina devadesáti dětí se zmenšovala, přibírali jsme jiné děti potřebné: děti repatriantů bez bytu, děti doporučené úřady Péče o mládež, nebo dodané Patracím oddělením repatriantského úřadu

Pozoruhodný byl vývoj skupiny 22 chlapců a 20 děvčat židovské národnosti z Polska a Karpatské Ukrajiny. Prošli peklem Osvětimi a jiných táborů. Dívky jsme dali do Olešovic, chlapce do Štířína. Z počátku zpravně vykelejení, prošli pod vedením br. Antonína Moravce hluboké vnitřní obrození. Řídí a vydatně nám pomáhali: dívky v kuchyni, při úklidu, v šití, hoši na zahradě, poli, při dovážení potravin a paliva i při stěhování nábytku. V prosinci a v lednu odjela většina z nich do Haverska, kde se společně udí remazlám, doplňují svoje vzdělání a připravují se do Palestýny, aby tam vytvořili pracovní komunu. Píší nám dojemné dopisy a stále vzpomínají. Jeden z posledních se právě loučil se slzami v očích slovy: "Děkuji Vám, že jste ze mne udělali člověka". Vyjádřil tak i citění ostatních. Más nejvíce zajímala skutečnost, že tito mladí Židé, kteří byli "čmci navždy

zbavení rodičů a domovů a měli proto mnoho důvodů k hořkosti proti nim, byli prosti nenávisti a pomstychtivosti. Dobrovolně a s úplnou samozřejmostí pomáhali v pracích pro sesterské domy, v nichž jsou ubytovány německé děti. Nekládali je za stejné nevinné oběti, jakými byli dříve sami. Rozhodně měli více důchů Aristova než mnozí křesťané.

V zámcích Kamenici a Lejovicích ubytovali jsme děti rodičů obviněných z kolaborantství a děti německé, jejichž zdraví utrpělo v koncentračních táborech. Dřicet lidí v našem "Lékařském domě" v Olešovicích je skoro stále obsazeno malými pacienty. Nutnost ujmout se asi padesáti batolat přiměla nás k tomu, že jsme převzali další objekt do vlastní správy, bývalý hotel "Bellevue" na Ládví.

Naše domovy v okrese jihozápadě aktyaly během uplynulých deseti měsíců pohostinství celkovému počtu 673 dětí jedenácti národností. Zde jejich výčet:

Z německých koncentračních táborů	252 dětí /zešlo 1 /
z českých internačních táborů	318 " /zešlo 8 /
různé sociální případy	21 "
z látracního odd. repatr. úřadu	53 "
ze zotavovací akce pro slovenské děti	29 "

Jako příklad průměrného stavu uvádíme číselice z ledna 1946:

Olešovice	40 dětí
Lékařský dóm	28 "
Štířín	43 "
Kamenice	112 "
Lejovice	50 "
Ládví	55 "
celkem	328 dětí

Zemský národní výbor pověřil mne v srpnu kontrolou internačních táborů a vyzval mne, abych podal zprávu xxxxx o poměrech v nich, zdali se zajišťovala dostává určitých přídelů, jak se z internovanými zachází, jak jsou na zimu vybavení a jaký je stav dětí. Důvěrná úřední zpráva, kterou jsem podal v září minulého roku, dostala se neznámou cestou ve zkrácené podobě do "Klasu osvobozených vězňů" a na jejím základě "Právo lidu" v řadě článků žádalo, abych byl zbaven této funkce. To se skutečně stalo, ovšem ihned nato pověřilo mne ministerstvo sociální péče "péčí o děti a matky z internačních a národních táborů, jejich umisťováním v prozatímních útulcích a péčí o ně při jejich odsunu ze hranic

Dětské domovy byly převedeny do správy ministerstva a mně svěřeno jejich řízení. V době, kdy tlak vedl útoky proti mé činnosti, dostával jsem denně množství dojemných projevů sympatie ze všech koutů republiky. To se ozvalo duše národa, věrná ideám Komenského a Masarykovy...

Činnost v Miličově domě, denním útulku škol, dětí na Žižkově a v naší malé ozdravovně v Mýtě pokračuje dále nerušeně. Administrativní a výchovnou práci v dětských domovech vykonávají moji osvědčení spolupracovníci. Práce pomocné svěřujeme interviewaným matkám, jejichž děti jsme se ujali.

4. ledna 1946 letím do Londýna, abych jednal s britským Červeným křížem o převzetí asi 10.000 německých dětí a matek z internačních táborů v Československu a o jejich umístění v britském pásmu v Německu. Přislíb, kterého se mi dostalo, byl vázán souhlasem Britské kontrolní komise pro Německo. Mezitím jsem aj. dával pomoc řady jiných významných organizací, zejména Rady britských společností pro pomoc v Evropě. Šlo hlavně o dodání potřebných pomocných sil a materiálů. Nežli však bylo jednání skončeno, byla místa, jež byla v britském pásmu k dispozici, obsazena německými vysídlovalci z Polska. Nyní se konečně uprázdňují některé internační tábory, několik transportů německých matek a dětí odjelo již do Bavorska, kde je převzal bavorský Červený kříž. Další transporty budou následovat. I z našich domovů odjelo mnoho dětí, pokud měly matky. Podávalo se nám vypátrat mnohá děti bez své matky. Na uprázdňovaná místa přijímáme opuštěné německé děti, které nám dodává Ústředí péče o mládež z celé republiky. Nutno se o tyto děti starat, nežli bude pro ně připraveno přístřeší v Německu. Je jich mezi hnaní na tisíce.

O odsunu matek a dětí jednal jsem také s Mezinárodním Červeným křížem v Ženevě, rovněž o soustavném vydávání seznamů ztracených dětí. Další otázkou bylo zastavení odsunu starců a zkm. stařen německé národnosti jakožto politicky neškodných. Ve švýcarských horách navštívil jsem skupinu sta československých dětí, vedených bratrem Josefem Horačkem a sestrou Koutskou a Machulkovou. Děti, vybrané Masarykovou ligou proti tbc., byly pozvány švýcarským Červeným křížem k čtyřměsíčnímu pobytu, stejně jako třicet československých studentů, zotavujících se v horách nad Ženevským jezerem. S dětmi jsem prožil několik nezapomenutelných dní. Získaly si u místních obyvatel neobyčejné sympatie. Jejich zpěvy a vyprávění byly vysílány švýcarským

rozhlásem. V Bernu řekl jsem se o dalších dětských transportech do Švýcar. 500 našich dětí bude rozděleno do švýcarských rodin na zotavenou. Podobnou akci chystají švýcarští poštovní zaměstnanci pro děti našich poštáků. V Curychu připravili jsme pracovní činnost pro pomoc obyvatelům zničených zemí krajů v zemi moravsko-slezské. O této akci vydám zvláštní zprávu. Byl jsem při expedici velikých beden se šatstvem, prodelem a jinými potřebami, které jsou výsledkem svírky švýcarských přátel pro děti v Československu. Také z Anglie a z Ameriky docházejí nás četné zásilky. Snad ještě více než tato účinná pomoc těší nás vřelé a opravdové přátelství, které bylo utuženo válečnými lety. Také za nejcenější výsledek své tříměsíční cesty do Anglie, Francie a Švýcar pokládám oživení a prohloubení starých a získání nových přátelství.

Snad se mě nakonec zeptáte, které byly nejčastější otázky, jež mi byly kladeny. Na prvním místě probírána byla ovšem problematika odsunu našich Němců a přebírány výtky a námítky mravního i praktického rázu. Jiná z otázek, na niž jsem musel odpovídat, zněla: "Co soudíš o možnosti převýchovy nacistů?" A poněvadž tuto otázku mi zhusta kladou i přátelé zdejší, uvedu zde svou odpověď, která je obsažena v následujícím příběhu.

Do našich domovů přijel jsem z nemocnice internovaných Němců skupinu nemocných dětí, mezi nimi jednoho patnáctiletého hochu. Pochází z Horního Slezska. Prchal s otcem a matkou před blížící se bitevní frontou do Čech. V Praze je zastihla revoluce. Když je vedli ulicí, kterýsi z členů Revoluční gardy rozbil chlap paňbou lebku. V nemocnici se mu rána trochu zahojila. O otci a matce se již nedověděl. Hoch byl oblečen do uniformy Hitlerovy mládeže, kterou nosila všechna mládež německá. Následkem zranění mozku část těla byla těžko pohyblivá, řeč vadná. Když jsem si ho odváděl, byl všecek vyděšen. Když poznal moje přátelství, přilnul ke mně jako k otci. "Já vím", řekl mi namáhavě "že všichni Češi nejsou zlí. Jeden český voják mi dal kus chleba." Chlapec se u nás uzdravil. Lpí na nás duší, tělem. Bude to pro něj hrozné, až bude muset jít do Německa, kde nikoho nemá a nezná. Řekneme, že by neprošel naším domovem, nýbrž byl přímo odeslán a transportem Němců, zahofklých hněvem a touhou po odvěti. Jistě by z něho vyrostl zvrhlý nepřítel Čechů a rána, zasazená mu kdysí Čechem, padla by jednoho dne na hlavu jiných Čechů. I když tento hoch půjde, aby jako hnanec sdílel osud svých krajanů, ponese si v duši vědomí, že tam i ondo jsou lidé naplnění láskou a touhou po míru a bratrství. A on bude mezi těmi, kteří budou tu lásku hledat a bude nám pomáhat stavět mosty přes propasti...

Přemysl Pitter

V roce 1947 jako přílohu sedmého čísla Posla Z Milíčova domu vydal Pitter nacyklostilovanou zprávu o vykonané práci pod názvem: "Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů."

V ní Pitter úvodem načrtl historii celé akce a otiskl články:

Olga Fierzová: Několik živých čísel

Antonín Moravec: Naši chlapi

Dobroslava Štěpánková: Dítě ve válce a po ní

D.Š. Ztracené dítě

Články jsou doplněny překladem některých dopisů pod názvem:

"Co píší naši bývalí chovanci".

Antonín Moravec

N A Š I C H L A P C I

Půl roku žila v našem domově ve Štítně a nejvíce s námi srostla skupina hochů z koncentračních táborů - "naši chlapi".

Počátkem července 1945 přivezlo nám nákladní auto - vedle četných potřeb pro ozdravovnu - další nové členy naší dětské rodiny. Nebyly to tentokrát právě děti. Z prostoru mezi bálíky a bednami pod plachtou dostalo se pracně na světlo sedm starších chlapců, cestou zaprášených, oděných do zbytků německých uniforem, s malými bálíčky nebo polooprázdnými starými kufry, ve kterých měli všichni svůj majetek. Na první pohled rozhodně mnoho dobrých nadějí nedávali! Dobu mezi osvobozením z koncentračního tábora a dnem, kdy přišli k nám, prožili na "cestách" - sledovali své rodiče, bratry a sestry, příbuzné, bohužel většinou marně. Teď tu stáli sami, bezradní, zmatení, nevědoucí kudy kam. Na rozcestí. Sta takových chlapců cestovalo a později se toulalo Evropou - nejvíce Německem, Polskem, Československem. Sta jich zapadlo po mnoha měsících potulného života, kdy byli většinou živi z repatriačních průkazů a "obchodu", do velkých sběrných táborů v Pavovsku, kde jen velmi těžce a pomalu se proměňuje tento lehkomyšlný způsob života bez řádu a odpovědnosti v noradní, usudlejší život práce. Mxtaux...

Těch sedm a později ještě patnáct bylo nepatrnou skupinkou, která prožila vývoj úplně jiný. Nebyli zdaleka už dětmi v těch letech, kdy k nám přišli. Každý z nich prošel ghetttem a nejméně třemi koncentračními tábory, neboť se narodili Židy. Tři až pět let, jež prožili přímo v koncentrované nenávisti, hrubosti ze strany nacistů a neustálého klamání, podvodů a lstí těch, kteří byli uvězněni a chtěli tuto strašnou dobu přelít či aspoň pomstít, tato léta vyvedla je rychle ze zahrady dětství, radostného, bezstarostného. Ale nebyli zdaleka ještě dospělými. I tu byli jaksi na rozcestí. Však také do ozdravovny nebyli přijati již jako děti, spíše jako pomocné pracovní síly. Tak na půl. Půl dne měli pracovat a půl dne věnovat tělesnému a duševnímu osvětlení. O práci u nás nebyla nouze. Zámek byl stále ještě ve stínu proměny v ozdravovnu. Vždy znovu bylo potřeba proměňovat starožitné, často polorozbité sádlové zařízení na moderní vybavení pro ty děti, jež našli

zámecké zařízení na nouzové ležnice pro ty děti, jež našel náš ředitel tam, kam nikdo nešel. Velké zahradnictví uprostřed nádherného anglického parku také již volalo po pomocnících. Ani o zábavu nebylo nouze. Park s velikými zelenými plochami zval mládež k hram, blízké lesy k vycházkám a rybníky k nejmilejší letní zábavě. Před rokem to vše patřilo několika "vyjimečným" lidem, všechny ty krásy byly uzavřeny. Zato letos se tu prohánělo plno dětí!

Do tohoto prostředí přišlo tedy počátkem července našich sedm chlapců a postupně potom těch dalších patnáct a já měl za úkol - vedle vyučování školních dětí, jež zde dobývaly vzdělání, o něž je oloupily koncentráky - dohlédnout na tyto "chlapce". Nedovedl jsem si z počátku dobře představit, jak to s nimi budu dělat; do té doby jsem byl jen "školním" učitelem a před úkol čistě výchovný jsem byl postaven poprvé a skoro náhodou. Těšil jsem se však upřímně na práci s nimi a budit řečeno chlapců^{ve} oti, že jsem se u nich velmi mnohému naučil.

Myslel jsem, že se nebudu muset vůbec vyrušit ze své učitelské práce se školními dětmi našeho domova: dopoledne rozdělím chlapcům práci, v poledne prohlédnu výsledky, odpoledne půjdou s ostatními na hřiště, na vycházku, k rybníku. Ale nebylo to tak jednoduché. Pamatuji dodnes na jeden z prvních dní, co byli chlapci u nás: jedna skupinka pracovala v zahradě na odlehlém místě, druhá měla úkol vyčistit malý basén před zámkem, já jsem vyučoval školní děti. O přestávce jsem šel hochy navštívit: vzal jsem jim hned svačinu, že strávíme při jídle společnou chvíli. "Píjdu před zámek: Jeden hoch leží u basénu, druhý v chládku pod stromem, třetí je pryč. Tím prý to začalo: jeden odešel a druzí dva si řekli, proč by to dělali sami, a tak odpovídali. Jedu dále do zahrady. Tam leží čtyři chlapci na sluníčku a opalují se. Opět tentýž důvod: jeden si lehl - a proč by druzí dělali? Lehli si také. Zlobit se? Vždyť do dnešního dne byla pro ně práce trestem, museli ji konat pod dozorem a jejich snahou bylo udělat co nejméně! Za těchto okolností pracovali několik let! Odpoledne jsme šli na maliny. Pro kuchyni, to jest pro nás. Nechtěli jsme nosit mnoho hrnků a tak měli vždy dva chlapci jednu nádobu. Až byly nádoby malé, nemohli je chlapci ani za velmi dlouhou dobu naplnit. Brzy jsem poznal příčinu: každý měl strach, aby jich nesel do hrnečku víc než ten druhý. Dal jsem jim hrníčky jednotlivě, a hle - za chvíli byly plné. Když dostal pracovní úkol jednatel, zapomínal jej dobře; dva

již nedovedli udělat společně nic. Opět výsledek "výchovy" v táboře! Vlastnost velkého sobectví, jež jim byla nutnou v koncentrací, přinesli si sebou a těžko se jí zbavovali. Toto sobectví se projevovalo všude. V sobotu jsme se měli koupat. Měli jsme jediný kotel, upozornil jsem tedy chlapce, chtějí-li se všichni do večera vykoupat v teplé vodě, že si nesmí přidávat příliš mnoho vody. "A švihli tam příjdu, první hoch zamknutý v koupelně a vanu docela plnou vody! Nevadilo mu vůbec, že ostatní hoši nebudou mít teplou vodu, jen když on se vykoupal výborně. Po těchto a mnoha podobných příhodách jsme poznali, že tu rozhodně není něco v pořádku. A jak by také mohlo být po tolika násilných zásazích do vývoje v době nejchoulostivější! Poznal jsem, že nemohu jen uložit úkol a odejít a vůbec věnovat chlapcům jen zbyváající čas. Potřebovali víc než školní děti celého člověka, který by jim rozuměl a měl je rád a kterého by měli i oni rádi. Jelou duší ujal jsem se tohoto úkolu.

Velmi záhy jsem poznal, jak mocně působí příklad. Při práci, při hře, při jídle, všude. Rozhodně jsem hochy rozhýval ráno při cvičení mnohem snadněji, když jsem běhal a hrál s nimi, než kdybych byl hru jen řídil. A ty chlapce rozhýbat nebylo lehké: měli zvláštní, nepochoptitelný odpor k pohybu a k činnosti vůbec, musel jsem si uvolnit čas a chtěl-nechtěl jít s nimi. Samozřejmě že ne doulat, nýbrž pracovat s nimi. Šlo především o práci společnou. Byl-li přidělen jednotlivci určitý úkol a jeho výsledek oceněn, dokázali chlapci mnoho. Ale ve společnosti je tomu jinak. Tam záleží především na spolupráci, a máme-li vychovávat opravdu platné členy společnosti, musíme je učit odpovědné práci nejen individuální, nýbrž i spolupráci. V praxi to znamená udělat práci co možná tak, jak ji potřebuje ten druhý. Pracuje-li jeden člověk, může prosadit celý svůj plán; pracují-li dva, mají plány dva a musí se nejprve dohodnout a vybrat z obou to lepší, při čemž se ovšem každý musí v něčem podrobit. To není lehké a nutno k tomu postupně vychovávat. Vždy, než jsme začínali nějakou práci, musel nám být všem jasný její smysl, museli jsme být přesvědčeni o její užitečnosti. Museli jsme k ní přistupovat s chutí. Pak jsme si práci rozdělili, skoro vždy dohodou. Takto jsme si ji připravili buď večer nebo ráno před nastoupením. Do práce jsme šli společně. Když chlapci viděli, že pracují stejně jako oni, přestali se ohlížet po těch, kdo pracují o něco méně a naopak, každý se snažil, aby jeho přínos byl co možná největší. Tím

ovšem poznali záhy i výhodu takovéto práce: měli z ní radost a práce byla lépe a dříve vykonána.

Ve výchově k spolupráci nám pomáhala vydatně i hra. Jsou hry, jež jsou přímo stvořené k výchově ke spolupráci. Jednou z nejlepších her z tohoto hlediska je odbíjená (volleyball). Upravili jsme si společně hřiště a pustili se do hry. Hned to nešlo. Trvalo chvíli, než se chlapeč naučili rozmísťovat míč podle své vůle a ne náhodou, ale pak jsme si brzy vyzkoušeli, jak velké výhody má nahrávání. Ano to stále avadí, zahrát si sám, ale brzy hráči poznají, že se nahráváním dokáže víc než nějakými ranami přes síť. A osvození výhody k návyku - ať dobrému či špatnému - nikdy daleko! Při hře také pozná se velmi pěkně povaha hráče a zde se dá nejlépe působit. Jsem přesvědčen, že večery odbíjené byly v první době nejvýchovnějšími večery. Stejněmu účely sloužily ovšem i četné jiné hry v družstvech, při nichž nesáhl jen na výkonu jednotlivce, ale i na tom, jak podá nebo přihraje druhému.

Společnou práci a společnou hrou počali jsme se sblížovat. Ale to samo by jistě nestačilo. Protože se chlapeč nikdy nemohl dostat do postele, byl jsem s nimi v ložnici, aby si pospíšili. Hovořili jsme ještě chvíli společně, pak nám přišla i píseň a chlapečům se to líbilo. Začali chodit o chvíli dřív a hřiště, abychom si mohli ještě zaspívat. Společný zpěvný repertoár byl velmi chudý. chlapeč znali několik polských národních písní a několik šidovských. Přinesl jsem tedy housle a zkusili jsme nějakou českou. Chlapečům se písně líbily, učili se jim rádi a brzy uměli toli českých písní, že se bez obav mohli začít a dát mi českými. A my jsme zas brzo uměli písně polské a některé šidovské. Zpívali pak někdy při práci, zpívali cestou k vodě, zpívali všude. A s jakou radostí zkoušeli jsme i dvojhlasé kánony i některé dvojhlasé písně (chlapeč v celku měli roz odně víc chuti ke zpěvu než dobrý sluch, vyjma několika jedinců).

Daly nám plně radosti tyto zpěvné večery, ale vývoj pokračoval. Ne že by se nám to nelíbilo, ale později jsme toužili všichni ještě po čemsi jiném. I to přišlo samo, zcela přirozeně. Jednou jsem četl noviny a našel zajímavý slánek. Tohle by záj - malo kluky! Mezi zpěly jsem jim o slánek řekl, přečetl jej a pak jsme si o něm pohovořili. Jindy jsem nechal přečtené bez jediné poznámky chlapečům k domýšlení. Z těchto malých "glos" vyrostly časem pěkné večery. Zážitky dne, vzpomínky na je i chlapeč, různé pěkné povídky, Foglarovi Boží od Bobří faky, Amicie

Srdce, Tolstého povídky pro lid - to byla náplň našich večerů.

U koncem léta a zhoršením počasí ~~do~~stavil se ještě jeden druh večerů. Přišly deště a chladna a hoši nemohli ven. A přece toužili po pohybu, po hrách. Místem tu byl mistrem správce našeho dětského domova, jenž se ve dne pro přemíru technických prací k dětem nedostal. Prožil mnoho junáckých letních táborů a znal spoustu her, ať již velkých her v přírodě, nebo při špatném počasí doma. Hry se střídaly se zpěvem a bylo opravdu veselo. Často byly to hry pro cvičení postředu nebo smyslu, i různé junácké zkoušky.

Rozhodně neměli chlapci dlouhou chvíli a program dne nebyl jednotvárný, i když tu byl určitý denní řád. Budíček o půl sedmé, dali si větrut ložní prádlo, a tu již avala píšťalka k rannímu cvičení. Za pěkného počasí v parku (někdy jsme si zaběhli pěkně daleko od zámku), za deště a chladna v prostorné herně. S písní na rtech odcházeli chlapci do koupelen, kde se pořádně omýli vodou, pak oblékli, uklidili vše v pokoji kromě lůžek a odcházeli ke snídani. Po snídani si ustlali dobře provětrané postele a odcházeli do práce. Ještě jednu píseň a pěknou myšlenkou a šelske do díla!

Odpolední program byl různovější. Pro urychlení ozdravení po několikaletém vyčerpání tělesných sil měli v první době po obědi klid, jež se postupně proměnil na dobu přípravy k vyučování. Pobyt v koncentracích zanedbali hoši školní vzdělání, jež se nyní snažili doplnit. Protože většina jich mluvila polsky, bylo možnost přesného porozumění přece jen ztížena. Nejlehnější porozumění bylo v počtech, ale chlapci se se zájmem učili i základům jazyka českého pro lepší porozumění a též počátkům jazyka anglického. Po vyučovací "hodině" následoval různý program. Hry, vycházky, koupání podle počasí. O vývoji večerních programů jsem již pověděl. Denní řád stejný a přece každý den úplně jiný. Pouto mezi námi a hochy se upevňovalo a též vzájemný poměr hochů mezi sebou byl stále lepší.

Přece však byly dny, které nám byly všem společně opravdovým svátkem. Byla to nedělní odpoledne, na něž jsme se všichni celý týden těšili a jež nám dávala mnoho podnětů k večerním debatám. O nedělích přicházel mezi nás strýček Přemysl. Bylo příliš mnoho těch, kteří se těšili na každé jeho slovo - a tak nám jeho návštěv bylo stále málo. V sobotu večer mívával besídku v sousedním domově pro menší děti, v neděli dopoledne jsme se scházeli my vychovatelé a ostatní spolupracovníci, abychom ve

společném shromáždění nabyli nových síl a svěsti pro další, často velmi namáhavou práci. Odpoledne patřilo starší mládeži. Byly to chvíle plné radosti a přece tu byly řešeny nejvážnější problémy života. Jedno slovo některé vážné písně podnět k úvaze, jindy opět otázky chovanců určovaly náměty prosluv, spojených s debatem. Chlapci měli zájem o nejružnější otázky a záhady. Nebýlo problému, o němž by se postupně nehovořilo, od poměru člověka k práci, k přírodě, k člověku, až po tajemství života po smrti a hledání a nalézání smyslu života. Nejožehavější problémy mladých lidí, vša smýsl poměr mladých mužů a žen, po jejichž vysvětlení hoši toužili, dovedl podat náš ředitel tak prostě a zkrátit touhu po čistém životě. - Byla to odpoledne, po níž nejen naši mladí přátelé, ale i my všichni jsme odcházeli s novou chutí k lepšímu životu. Byla to odpoledne, na něž nikdo z nás nezapomene. Tam rostl duch, tam rostla srdce! Tam se tito mladí lidé učili čívat na všechno dání z vyššího hlediska, tam poznávali pravý cíl svého života.

Ještě na jedny chvíle vzpomínají chlapci velmi rádi. Byly to chvíle největšího sblížení, když jsme čas od času po dobře prožitém dni odcházeli večer na tiché místo v přírodě, abychom prožili pěkný večer v kruhu při ohni. Tam byli chlapci nej přístupnější. Naše nejmilejší písně, nejvzácnější úryvky z knih a povídky, vyprávění o tom, pro co stěny pokoje nejsou vhodným rámcem - to byla náplň těchto večerů. Snad nikdy jsme necítili tak mocně jednotu, to, že je naprosto vedlejší, zde je kdo z nás křesťan nebo žid, Čech nebo Polák, ale že jsme všichni bratři. Když jsme u konce večer končili po hymně naděje župačskou modlitbou, spjati v kruh, jedné myslí a když jsme si potom beze slov tiskli ruce na dobrou noc, cítil jsem vždy mocně, jak silným poutem lásky jsme spoutáni a jejich stisk svědčil o tom, že jsme si porozuměli..

Ani o umělecké zášitky nebyli chlapci ochuzeni a dodnes s vděčností vzpomínají na klavírní koncerty bývalé chovanky Milíčova domu, podávané jim s opravdovou láskou. Vrcholem hudebních prožitků byla předem dlouho pečlivě připravovaná Prodaná nevěsta v Národním divadle, spojená s prohlídkou pamětihodností Prahy.

Nejméně v letní době pořádali jsme výlety společně se staršími děvčaty ze sousedního domova v Olešovicích, často dosti dlouhé, "nejdelší třicetikilometrový výlet do Pouchaví jsme podnikli v nelehavějších letech a nelehavějších letech. Když jsme tam

nikli v nekrásnější podobě a nejlepším náladě. Rozděl večer vrátili jsme se domů unavení, ale obohaceni o poznání mnoha překrásných míst. Rovněž nedělní besídky byly společné pro chlapce i dívky a po nich v letní době bývaly někdy společné hry venku v parku.

V tomto prostředí a ovzduší, jak jsem se je aspoň trochu snažil vylíčit, prožívali tedy naši chlapci vstup do nového života. Zde, uprostřed Boží přírody, v prostředí lásky a spolupráce, byla jim dána doba odpočinku a přípravy na příští životní cestu. Na čas byli vypojeni ze "světa", tehdy beztak ještě plného bolesti a msty. Bez novin, bez politiky, beze všeho spáchu životníkův klidu čerpali nové síly a učili se nově žít. Vliv tohoto prostředí počal se samozřejmě brzy projevovat. Šlo to pomaloučku, krok za krokem. Znovu chybovali. Denním vědním životem si ověřovali pravdivost nově poznanych životních zásad, čímž se nový způsob života upevňoval. "Docházeli všichni stejně daleko. Nejpronikavěji bylo znát jejich proměnu tam, kde měli největší slabinu při příchodu k nám: v společné práci. Zatímco při příchodu nedovedli dva hoši natrhat hrneček malin a tři vyčistit bazén, dovedli na podzim v nejvzornější spolupráci pomáhat při sklizení slunečnic, rozřezat a naštípať dříví na několik měsíců, složit a rozvést několik vagonů koksu a uhlí! Pomáhali vydatně i v ostatních dětských domovech, kde byly menší děti. Všude si pilnou a svědomitou prací, ochotou a slušností dovedli získat přátele. A v tomto směru měli - pokud šlo o pomoc mimo zdravotny - práci velmi těžkou pro přesvědčky místního obyvatelstva, ovšem prací tím významnější. Došli ve svém vývoji tak daleko, že dovedli ochotně a s radostí připravovat domovy pro internované německé děti, oni, které nacistické koncentráky oloupily o tolik! I ti, kterým se dosud zcela nepodařilo vymýtít ze srdce nenávisť a myšlenku odplaty, když se poznali s novými dětmi, brzy se s nimi spřátelili. Zatímco dospělí stavěli mezi sebe nové hradby nenávisť, naše mládež v domovech dávno již našla cestu k sobě.

Toto vše je vývoj, jak jej projevili chlapci a děvčata jako celek. Vývoj jednotlivců byl ovšem různověrnější. Již při příchodu z koncentračních táborů nebyli všichni stejní. Byli hoši, kteří již v táboře či snad ještě předtím našli přátele, kteří jim pomáhali překonávat tak ztíženou dobu do-

spívání. Tak Josef K., jenž přišel z koncentračního tábora již s vědomím nesmyslnosti násilí a smrti a se zájmem o nejvážnější problémy života, vděčil svou mravní záchranu které-musi spoluvězňi, českému úředníkovi z Prahy, kterého miloval celým srdcem a měl za vzor svého jednání. Sám jsem později onoho muže poznal a byl jsem jím zklamán. Josef si jej zřejmě idealisoval a v cestě za tímto ideálem došel mnohem výš než sám jeho vzor! Naše nedělní besídky byly mu radostným vyjádřením toho, čím překypoval a co sám neuměl vyslovit. Sám stál již tvář v tvář smrti, ale tím, že vyskočil z nákladního auta, které jej odváželo do plynové komory, si zachránil život. Měl prý mnoho přátel i mezi dozorci v táboře.

Jak ub K., "Jaskoubek" jsme mu říkali, byl od přírody dobrák od kosti a ani koncentrák jej nezkažil. Od svého příchodu pomáhal ochotně tam, kde se nikomu nechtělo, a byl tím naším vydatným spolupracovníkem, aniž si toho byl vědom.

To byli chlapi nejlepších charakterů. Ale většina potřebovala přece jen pomoci v době dospívání a místo ní nacházela jen nenávisť a násilí, jasně nebylo možno čelit přímo. "Nebyli špatní, a mně se zdá, že jsme pro ně neudělali nic jiného, než že jsme jim pomáhali najít sebe, opravdově sebe, najít své srdce, najít svou duši pod vším tím koncentráckým nánošem. U některých byla cesta rychlejší, u jiných pomalejší, u některých končila větším zdarem, některým by byl býval ještě nějaký čas zde jen prospěl. "ejpomalejší, ale snad nejzdrárnější cestou prošel Ignác B., statný chlapec, ale kde mohl, odpočíval. I jiných nectností měl dost. Společenství na něj nebylo, prostě / kazil nám dlouhou cestu vzhůru. Ale prostředí bylo přece jen silnější než ten koncentračnícký nános a tak přišla časem i jeho doba. "A jednou jako kdyby se mu otevřely oči. Ani jsme ho poznat nemohli. Když odjížděli chlapi od nás, byl z našich nejlepších.

Půl roku prožili chlapi s námi. V té době byla již plně organizována pomoc ze strany Židů, a tak se chlapi s námi počátkem prosince 1943 rozloučili, aby nastoupili dlouhou a iště velmi svízelnou cestu do Paletiny. Někteří uvízli v táborech UNRRA v Bavorsku, jiní se dostali do Velké Británie, jiní trčí xxxxxx znovu v internačním táboře na Cypru a jen málokterým se podařilo dostat do židovské pravlasti.

51

Pál druhého měsíce po jejich odjezdu měl jsem ještě jednou příležitost setkat se s nimi v Bavorsku a prožít s nimi v úplně změněném prostředí 18 dní. Okamžik, kdy jsem znovu spatřil tyto chlapce, nevymizí má nikdy z paměti. Jel jsem s velikou radostí za nimi, ale radost a láska, s jakou mne oni přivítali, byla mnohem větší, než jsem si vůbec dovedl představit. To bylo stisků ruky, objímání a polibků! Jak jim oči zářily! Byla to jedna z nejšťastnějších chvil mého života, jedna z těch chvil, v nichž člověk cítí jasně a nad všechny pochyby, že není ve světě větší věci nad lásku. Jediný den by mně byl stačil, abych poznal, že v tom velkém společenství 150 mladých lidí, v němž chlapci nyní žili, je skupina hochů, kteří jsou jiní než ti ostatní. Mnohem ukázněnější, mnohem odpovědnější. A s jakou radostí jsem slyšel o této skupině od vedoucích, že je jádrem a vzorem jejich kábulu - obce. Poznal jsem, že chlapci jsou si své odpovědnosti vůči ostatním plně vědomi a že při vši pokoře mají v obci značný vliv na mnoho těch, kteří jdou jinými cestami a za nižším cílem.

Věřím, že si naši chlapci toto vědomí uchovají hodně dlouho, snad po celý život, že budou ve svém novém prostředí apoštoly nového života v duchu a v pravdě, a že i kdyby někdo z nich časem zbloudil, bude mu snad právě vzpomínka na jednu nedělní besídku či jeden táborák nebo na prostředí lásky a spolupráce ve Štífíně vzruhou a světlem na cestu vzhůru. Věřím, že budou s námi a se všemi lidmi dobré vůle budovat nový svět, svět přátelství a míru. Pájde to snad pomalu, ale -
p á j d e t o !

(Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních
a internačních táborů str. 8-13)

Dobroslava Štěpánková

V Z P O M Í N K A N A V Á N O C E
DĚTÍ Z INTERNAČNÍCH TÁBORŮ V KAMENICKÉM ZÁMKU R. 1945

Pomalou se přiblížil advent. Večer se scházejí větší děti v herně a zhotovují dárky svým menším sourozencům a dětem, které nemají nikoho. Dívky si pořídily jejich seznam a svědomitě se o práci rozdělily. Dovedou udělat pěkné věcičky téměř z ničeho. Chlapci z barevných papírů dělají řetězy a ozdoby na vánoční stromek a z kůry vyřezávají vzmanité hračky. Desetiletý Wolfgang je opravdový mistr. Jeho tmavé oči, stíněné dlouhými řasami, radostně září, když mluví, je-li za další pěknou ozdobu pochválen. Těší se na vánoce těší!

Ale nejvíce práce má Frick, vysoký, štíhlý chlapec ze severního Německa. Už se zotavil z těžkého zápalu pohrudnice a kloubový revmatismus, který ho dlouho poutal na lože, povolil. Dovede všechno a ochotně každému pomáhá. Opřátelil se s malými dětmi, zvláště s rozkošnou čtyřletou Růženkou. Pro ni má nejkrásnější dárek, nábytek do pokojíčka, pečlivě z kůry vyřezávaný. Stále na něm něco opravuje, zdokonaluje.

Kdo tu dvojici zná, nediví se tomu. "Růženko, Šípková Růženko, kdepak máš zámek?" "Tady, Kamenici", odpovídá na něčí šikádlení maličká. "A kde máš prince?" "Tady, Fricka," říká děvčátko a objímá svého velkého přítele. Je to taková něha, jakou hoch potřebuje. Neuráží jeho stud a léčí osamělé srdce. Konečně je zde Štědrý večer. Radost malých strhuje i ty větší a tak všechny děti plny očekávání, řadí se na chodíšti, Růženka ve Frickově náručí.

V ztemělé jídelně září strom a děti uctivě vstupují dovnitř. Tiše usedají na své místo. Zazní písně Narodil se Kristus Pán a Stille Nacht. Ve světle svíček čtu vánoční evangelium ze své Kralické. Potom z Lutherova překladu uslyší i německé děti totéž radostné poselství.

Zase hlaholí jídelnou vánoční písní a já pozoruji dětské hlavičky. Zrak mi spočine na Frickovi a nemůže dál. Světlé vlasy mu padají přes čelo, podepřené dlaněmi.

Zatím koledy dozněly a světlo zhasálo. Děti si prohlízejí dárky, vyskávají radostí a dospělí se těší s nimi. Jen Frick má dosud hlavu skloněnou. Ruce se teď pod bradou křečovitě sepjaly

tě sejduty. Jak ten pohled bolí!

Rozjásaná Růženka mne volá k svému pokojíčku. "Víš, kdo to dělal?" "Frick?", táhne se s jistotou a hrdoostí malá princezna. "Ano. Běž mu dát pěknou pusu." Růženka se obratně proplétá mezi stoly a židličkami.

"Fricku!" Opírá se mu o koleno a licheť se k němu. On ji zvedá na klín, ale to už mu malá visí na šíji a líbá ho. Hochem cosi zachvělo, odvrátil se, vine ji k sobě a bolestně vzlyká. Dívčátko k němu tiše hovoří a Frick se pomalu uklidňuje. Pohládí ji, poceluje a posílá spátky. Potom statečně přemáhá pohnutí, prohrábne vlasy a jde ke mně a k ostatním dospělým, aby nám řekl své vánoční blahopřání. Ani netuší, jak se mi dnes vespál do srdce ten statečný hochx chlapec!

Ještě jedno dítě je posmutnělé: malý Wolfgang. Co je tomu chlapci? Dva jeho mladší bratříčkové se radují z dárků, jsou veselí. Sestra Gisela je vážná, něco vypráví své kamarádce. Je nejstarší z dětí. Matka z nejmenším dítětem je dosud v internčním táboře. "Wolfi, jak se ti líbí omalovánky a ty krásné pastelky?" "Frau učitelka, můj malá bratříčku umřela v lágr, on byla moc nemocnej", vzlyká hochík na mém rameni. "Jak jsi se těšil na dnešní den, můj chlapečku, a teď tolik žalu, myslím si a hledám pro něho útěchu. "Jaké to bylo v lágru?" Wolfi se podívá udiveně a praví: "Moc zlý". Ty pakně výrazné oči dovedou povědět víc než pouhá slova. Je v nich stín prožitých bíd. "Není to krásné, že tvůj bratříček je teď v nebi? Už není nemocen, nemá hlad, ani zimu necítí. Jeho dušička se vrátila k dobrému Pánu Bohu. "Dítě se uspokojuje a ptá se: "A má vánoce u Ježíšek?" "Má, Wolfi, má, a jsou mnohem slavnější a krásnější, než ty naše v Kamenici."

Když jsem za chvíli naslechla, jak chlapec tuto radostnou zvěst sděluje své sestře, dýchlo mi do srdce po první něco z vánoční radosti. Dříve jsem ji po téhu starosti necítila. A hluboká vděčnost za to, že přišel Ježíš, že ve víře v něho, vzkříšeného, ano, mohu mírnit žal detěké dušičky, naplnila moje srdce.

Procházím mezi dětmi, prohlížím dárky i zjevně tváře. Erich pečlivě cukratka. Nazní oná jedno, všechny obnovává maminco, sákliv neví, jestli ji ještě v životě uvidí. Vděčně říká: "Jen doma by to bylo krásnější než zde!"

Závr večera je nezapomenutelný. Procházím ložnicemi, abych zhasla a dala dětem "dobrou noc". Frick má na posteli

a nočním stolku rozloženy dárky. Nový zákon mezi nimi. Hledáme společně dnešní text. To už se o nás zajímá i Dietrich a Poldík jde překládat. Tu moje nešťastné náma! Ale není toho třeba. Dietrichův katolický, Frickův luterský a moje Kralická jsou na stejném místě otevřeny a verš po verši čtou střídavě oba Němci nahlas, evangelík s katolíkem. Frick vzpomíná na konfirmaci, hledá známá místa. "Nebo tak Bůh miloval svět..."

"Ano, dnes přišla na svět Lásky, chlapeci. V ní jsme všichni jedna rodina. Cítíte tu jednotu při čtení různých textů, jednotu v nich i v nás? To co lidi rozděluje, není řeč, ani rasa, to je hřích, zlova, sobecké srdce, odvrácené od Boha. A dnes k nám zase mluví Pán Bůh ve svém Synu. Je to tichý, laskavý, pokojný hlas. Podívejte se vám jej zaslechnout? A jak na něj odpovíme?" Ztichli i ostatní, kteří se mezi tím přiblížili. A nějak měkčeji než jindy odpovídají, když zhasnuvši odcházejí s přáním dobré noci.

V jiném pokoji sedí u Joachimovy postele německá paní doktorka a obrací se ke mně. "Tak jsem se bála, jak ty Vaše Nové Zákony přijmou, vždyť byli vychováni tak bez Boha. Nesamozřejmě bych. kdyby si z nich a v Vás dělali posmích. A zatím, kam přijdu, všude si z nich čtou..."

Honzík se ptá, kde je to o vzkříšení "cazarové". Erich se diví, že o tom ještě nikdy neslyšel. Katolík Ervín by chtěl vědět, je-li v Novém Zákoně i Pozdravení andělské, kterému ho maminka naučila. I čeští noši se účastňují hovoru. "en tak vzdáleně zachytím Joachimovu otázku, určenou paní doktorce: "A kdo to byl doopravdy ten Ježíš, nějaký kouzelník? " "Veliký židovský prorok, křesťané učí, že Bůh Syn. Ale v každém případě to byl muž, který tvořil dějiny. Jeho učení o Bohu je to nejvznešenější a přece tak prosté. Lásky k Bohu a lidem. Ach, Jochemo, že Vás o něm nic neudílí! Kam se takto náš národ dostal! "

Nerozumím všemu, o čem ti dva spolu hovoří, ale sleduji nit hovoru. Joachim chce vědět o tom podivuhodném Muži víc, a chce hodně číst v knize, kterou dnes má po prvé v rukou. Také paní doktorka se s ní seznámila teprve nedávno. Hledá místa, která ji zaujala. Je to 13. kapitola I. epistolky ke Korintským, kterou mu teď předčítá. Potom hovoří o panu Řediteli. To na námitku, že asi jen ženy mohou plnit přikázání lásky. Vždyť muž musí být tvrdý a bojovat.

Nedávno byla v Praze vzpomínková slavnost na památku Jaroslava Šimsy. Bratr Pitter se jí chtěl zúčastnit, ale děti z Lauenice mu vzkázaly, že se na něho těší a připravily mu besídku. Řekli: "Tam je to vzpomínka, tady čekají diví. Šimsa by šel k dětem taky" a přijel. "A v jakém koncentráku byl ten přítel pana Feditele?" "V německém". "A to pan Feditel má rád německé děti, když mu 'laci unaučili přítele?', diví se Joachim. Potom se dovídá o říšových dětech, které bratr Pitter chránil a přece nezachránil před koncentráky a sarti v plynových komorách. "Jak jen může nas mít rád?" "Tomu se naučil u Ježíše." Připojují se konečně k rozhovoru. "Víš které místo má on asi nejraději? Je to v Matoušově evangeliu 25. kapitole, od 31. verše. Přečti si to." Ne, nepamenu nikdy na užaslé oči tohoto chlapce v oné štádrovečerní chvíli...

V dívčí ložnici je již tma, ale Marianin hlas vypráví o době, kdy přišel Ježíš. Jediná z německých dětí zná Písmo dokonale a její polodětská víra vítězně proráží do temna nejistoty, která její život naplňuje. Neví ještě o ni on ze svých drahých. Na úteku z Prahy ve dnech revoluce, na nákladním autě zemřel jí na klíně cizí raněný muž. Posud jsou stopy krve na jejím kabátě. Je postižena nervovým chvěním těla, těžce píše i mluví. Ale je přece nejvzdělanější z dívek a její vyprávění zaujalo všechny. Všechně má objímá a děkuje za bibli. "Je to nejkrásnější dar. Nic krásnějšího nezhle dostat. Bude z ní dívkám každý večer předčítat. Ale ony docela nic nevědí o těch věcech, že jim musí také něco vysvětlovat. Ví, že je těžké vyložit smysl Písma. To nechce dělat. Jen tak bude vyprávět o jednotlivých božích mužích a o dějinném rámci oněch událostí.

Mnohokrát jsem rozdávala bible do dětských rukou. A přece to tehdy bylo jiné. Těsto je ta kniha nová. Kéž by pochopily, že je chce dovést k věčné jistotě, kéž se stane svící i jim, ztraceným dětem zbloudilého národa, svým německým bratřím a sestrám...

(Posel Milíčova domu

)

Dopisy německých chlapců, členů "Hitlerjugend."

Příběh Wernera zysk zachytil Frémysl Fitter ve svých životopisných zážitcích Nad vřavou nenávisti, i Olga Fierzová v Osudech dětí.

Píše patnáctiletý Werner Golonska z Horního Slezska.

" .. Bylo to v Terezíně 13. prosince 1940, v kuchyni, v níž jsem byl zaměstnan, ozvalo se volání: "Werner, Werner!" Spatřil jsem přítele Heinze. Byl velmi rozrušen. Rychle, chvějícím se hlasem mi řekl: "Přiorať se, stráž čeká, jdem pryč." Udělalo se mi udle. Stráž, slovo, kterého jsme se báli jako nevíme čeho, nechtěli mi s nými. Měl jsem čisté svědomí, ale obava, že něco slišnu, nučila mě přece. Zbavil jsem se rychle všeho, co jsem tajně u sebe nosil: nůž, holící česky, šle a jiné maličkosti. V nejbližším okamžiku byl jsem již v nakladnicku auta a jeli jsme do pevnosti. Tak jsme dostali lepší obleky a byli vedeni do kanceláře. Třesoucími prsty podepsali jsme nějaké listiny, kterým jsme nerozuměli. Brzo nato sedeli jsme v velikém autu červeného kříže. Jak jsme si oddychli, když za námi zapadly mohutné hradby terezínské pevnosti! Ale nedůvěra v nás zůstala. Měli jsme vůbec ještě vířit nějakému člověku? Uhad jedeme teď ještě do většího pekla! Měnilo smyslu si tím lámat hlavu.

Přijeli jsme do Prahy. Tam jsme byli přeloženi do nakladnicku auta. Asi po hodině jízdě zaskřípaly brzdy. Auto stanulo u první obličeje, který jsme spatřili, byl obličej žida. Zamiloval jsem nenávidět. Tito lidé, kteří nás před půl rokem týrali, objevili se tu znova před námi. Měl jsem vztek. Nevěděl jsem, že jsou to zrovna takoví hoši jako my, hoši, kteří potřebovali stejnou pomoc. Mělo se nám se jich stranit a mnoho s nimi nemluvit, došlo přec je mnoho dne ke smru. Byli jsme proto rozdělení a odvezeni ze Štěrky do Kamenice.

Bylo nás sedm kamarádů. Pracovali jsme v parku na pokračování lesa. Rozšířili jsme si s prací a tak jsme se mohli před obědem chvíli slunít. Dostali jsme nápad, že si zakoupíme. Objevil se kdesi pokoutně získaný tabak, papírky, zápalky. Jeden z nás, který nekouřil, dělal stráž. Z edhoxené mnoh zápalky vznála se náhle suchá tráva. Pošli jsme po línoucí trávě dupat, ale oheň se v okamžiku rozšířil. S lopatami, větvemi a nářadím snažili jsme se oheň udušit, ale všechno marné. Ze zánku přišla pomoc. Také osazenstvo nedaleké měřárny přispěchalo. V duchu pářil. Bylo vedro k zalknutí. Jako zbláznil jsem tam, kde plameny nejvíce vyžehlovaly a hrozily přeskóčit do vysokého lesa na druhé straně pole. Hanba, úzkost, vztek a představa zánkrace plnily mě nitro. Najednou jakoby mi zmizela půda pod nohama a já se zhroutil. Dva kamarádi odvlékli mě stranou,

kde mne ošetřila paní doktorka. Přiběhl jsem k sobě. Každý trest chtěl jsem vytrpět, jen aby oheň byl uhašen. Trásl jsem se na těle i na duši. V ložnici, kam mne kamarádi odnesli, jsem se doveděl, že oheň byl zdolan. Ulehčilo se mi u srdce. "Dopoledne přišli četníci a vyslychali nás. Když byl protokol sepsán a já opět ležel na lůžku, zavzpomínal jsem na maminku. Je už starší, teď internovaná v táboře, protože je Hamka. Má hlad a musí poslechnat, a já, kterému se vede tak dobře, provedu ničemnost. Vzpomněl jsem na domov a tatínka, který před odchodem na frontu mi kladl na srdce: "Především vědecky než něco udělaš, dobře rozvaž, je-li to správné nebo špatné!" Viděl jsem se už ve vězení, kde jistě bídně skončím. Ale až je tomu jak chce, od této chvíle chci být jiným člověkem!"

Pan ředitel zachránil mne od vězení a ani nás neposlal do tábora, třebaže jsme si ten trest sami určili. Museli jsme však pilně pracovat v lesní školce tak dlouho, až jsme všechnu škodu nahradili a peníze, které přebyly, věnovali jsme na sociální účely pro dělnictvo z měšťárny. Vděčně jsme přijali tento trest, který však nebyl pro nás trestem, protože práce v oboře za vedení učitele Moravce nás moc těšila.

Jednoho nečelního odpoledne procházel jsem se parkem a tu jsem přiběhl na skupinku starších dětí, sedících v trávě, kterým teta Mája předčítala. Byly to Točtého Povídky pro lid. Teta Mája četla právě při běh, nazvaný: "Běh pravdu vidí ale ne hned poví". Jakýsi muž byl poslán na nucené práce na Sibiř pro vraždu bohatého kupce, a nyní již 10 let pykal za svůj domnělý zločin, když tu se přihnalsil pravý viník. Jak bláze mu muselo být: mezi tolika zločinci jediný s čistým svědomím! Jak krásné to musí být, žít jako přímý, upravedlivý člověk!

Netrvalo dlouho a já směl prožít trochu z tohoto pocitu. Jednoho večera psal jsem dlouhý dopis a protože jsem musel časně ráno do práce, chtěl jsem jej dokončit. Setmělo se však a já měl již jen několik řádek. Rozsvítil jsem svíčku. Náhle se otevřely dveře. Rychle jsem ji zhasl. Teta Mája zahlédla cosi žhnout. Byl to knot. "Zhasni hned tu cigaretu!" rozkázala. "Nemám žádnou". Teta byla přesvědčena, že lžu. Obrátila se a odešla. Pocítil jsem nevýslovnou radost. Teď jsem mohl usnout s dobrým svědomím. Prvního dne se mi teta Mája omlouvala, že mne ukřivčila. Tyto věci, ale zejména proslovy pana ředitele, na mě zapůsobili tak, že se mně udělaly lepšího člověka."

Dopis od tohož chlapce po návratu d/ Německa.

"Milý pane řediteli! Dnes 13. prosince vzpomínám na Vás a láskou. Snad se podíváte, proč právě dnes. Právě před rokem, když mně s mým kamarádem bylo nejhůř, přišel náhle obrat. Přiblížily se vánoco. Vzpomínali jsme na rodiče a sourozence, o kterých jsme nic nevěděli, a na krásné vánoco, které jsme vždy prožívali v milém domově. Tohoto roku bude všechno jiné, říkali jsme si navzájem. Se srdcem naplněným bolestí seděli jsme každého večera v pevnosti a často se ten či onen hořce rozplakal. Pak jste přišel Vy a vzal jste nás do jednoho ze svých domovů. Starali jste se o nás jako rodiče, připravili nám krásné svátky, obdarovali nás, zpívali jste s námi boží písničky a zmírňovali naši bolest. Nikdy jsme od Vás neslyšeli zlého slova. Dělám jsem Vám zpočátku mnoho zármutku, ale Vy jste mně odpustil. Tu jsem šel do sebe. Začal jsem se zajímat o Vaše proslovy. Náhle jsem našel něco nalezi: počátek dobré cesty. Na ní chci setrvat." ...

Píše patnáctiletý Siegfried Strobach z Hamburku.

"Přijel jsem do nové vlasti a trochu se váil do nových poměrů. Zítřka to bude rok, kdy jsme společně s židovskými dětmi slavili na Štíříně vánoco. Zpívali jsme německé i české vánoční písně. Všecko to mi nyní přichází na mysl... Na Štíříně stalo se něco, co bychom pokládali za nemožné: sedět s židovskými chlapci za jedním stolem a slavit s nimi vánoco! Ale tam to bylo tak samozřejmé..."

Píše šestnáctiletý Walter Geck z Birtenberku.

"Kdyby to bylo možné, vrátil bych se hned k Vám. Však budeme se řídit slovy našeho křesťanského kamaráda Joachena Frepschaidta a klast první základní kameny k mostu, jež spojí národy. Důvěrujeme, že i ti po odvetě toužící a zlovolní lidé ve větší přivedení budou Bohem k dobrému ...".

(Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů s. 20-22 (1947))

V září 1947 vyšla jako příloha osmého čísla Posla další cyklostilovaná zpráva o záchranné akci. Byla nazvána: Posledy do dětských duší. Doplněk zprávy o Dokončené dvouletce pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů.

Jsou v ní uveřejněny následující články:

Dobroslava Štěpánková: Honzík

Marie Štěrbová: Evelyne

Antonín Moravec: Jak strýček Přemysl vykládal písničky
při besídce na Štítně

Dobroslava Štěpánková: Povídka o mamince a ztraceném dítěti

Maja Štěrbová: Malý Siegfried

Články jsou opět doplňány řadou dopisů chovanců.

Následující text byl zapsán podle vyprávění čtrnáctileté Ireny.

Podle vyprávění čtrnáctileté Ireny L. z Prahy

Měla jsem tyfus a tak mě dopravili z internačního tábora do nemocnice. Říkalo se tam na Salnovce. Zažila jsem tam zlé dny. Říkají, že každý, kdo má tyfus, trpí hrozným hladem, ale myslím, že takový hlad, jako jsme měli my, ještě při tyfu nikdo neměl. Dostali jsme trochu vařené vody a chléb. "Hlad" je příliš krátké slovo, než aby vystihlo tu bolest v dítřbách a touhu spolknout kde co. Byla jsem slabá, že jsem nemohla ani sedět, ale lékař řekl, že se uzdravuji. Moje teta a ne směla navštěvovat a díky jejím sucharám a obětavosti pečovala jsem chuť k životu. Ale k jakému životu? Vrátili-li se do tábora k mamince slabá a tak zubožená, jak vydržím další měsíce internace? Potila jsem se námahou a slabostí, ale nic jsem nevymyslela. Teta mi řekla při jedné návštěvě: "Nic se neboj, já si tě vyproším, budeš u mě v Praze." Německý lékař ze Salnovky radil tetě, aby mě dala do ošetrovny. "Jen jestli ji tam vezmou," mínila teta. A tu jí lékař vyprávěl, jak k nim chodí sestra Olga. "Ta se Vaší neteře jistě ujme." A tak nám čtyřem, které jsme přežily ten zlý tyfus, řekli, že pro nás přijede sestra Olga autem a odveze si nás do ošetrovny.

Představovala jsem si lesklé osobní auto, v něm sličného anděla s máslovou houskou v ruce. Skutečnost byla trochu jiná. Tmavý únorový večer. Uvařili jsme si ve vodě hrstku krupice, vyláchnuli vodou sklenici od marmelády, polili touto skvoznou směsí krupici a lízala labužnický toto výtečné přilepění nemocniční stravy. "Ten pomalu, až se jídlo protáhne ce nejdéle!" Vtom nám oznámili, že dole stojí auto. V okamžiku bylo naše ubohé zavazadlo zabaleno, šneli mě dolů, ještě jsem se neudržela na nohou. Dole stálo velké nákladní auto, šofér měl vojenský kabát a vypadal nějak vojensky. Napadlo mě, že taková velká auta měli Rusové. Ve stínu auta stála nějaká vysoká postava. "Tak to naložte a jedem!" zaznělo velitelsky. Úzkost mi sevřela hrdlo. Kdy se objeví sestra Olga? Netroufala jsem si promluvit. Vysoký muž měl dlouhý plášť, zdálo se mi, že má strašné bílé zuby a orlí nos. Byly jsme jako čtyři ptáčka, která se teší na první výlet po zahradě, vypadnou z hnízda a teď s hrůzou vidí, jak se k nim blíží kocour se světélkujícíma očima.

"Naložili nás na auto. Byla tam spousta zeleniny: mrkev, zelí, naložené okurky a dokonce vaky s ložním prádlem. Nemoh-

le jsem pochopit, jak to všechno spolu souvisí. Ten, který nás odvážel místo sestry Olgy, si sedl na stěti k teféroví. Kam nás vezou? Kdo nás odváží? Křebake mi bylo hrozně líma, přála jsem si, aby cesta trvala dlouho. "sedla jsem síly, pro-
žít nové dojmy.

Asi po hodině jízdy zastavilo auto u velké temné budovy. Vypadal tak strašidelně ten štiřinský zánek v noční tmě. Ka-
jednou se otevřely dveře a v záplavě světla bylo vidět postavu
v bílé ošetřovatelské zástěře. "Vezete je všechny čtyři, pane
doktore?" Ten, kterého jsem se tolik bála, odpověděl docela
přátelsky: "Ano, sestro. Vykoupejte je a hned s nimi do poste-
lo, jsou ještě velmi slabé. Ale to vám povídám, nic svého si
nezmí sebou vzít nahoru vzít. O p r a v d u n i c , sestro!"
Co se zase skrývá za tou poslední větou? Dobře, že ty tři os-
tatní nerozumí česky. Než jsem se nadála, sedla jsem ve
vaně ve vřelé vodě a ošetřovatelka mi drhla něčím pálicím hla-
vu. Snad chtěla ten týfus ze mne dostat tímto způsobem. Ale
i toto utrpení se brzo skončilo, navlekli nám noční prádlo a
ošetřovatelka nás vedla, ba více nesla, nahoru. Kolikrát jsem
potom šla těmi schody a zdálo se mi, že je to milá a útulná
chodba, ale tehdy po prvé strašilo v mé hlavě, bála jsem se
každého koutu. Pak se otevřela světnice se čtyřmi lůžky, kolem
stolu stály čtyři židle a na stole čtyři talíře vonné, horké
polévky. Nikdy v životě jsem nejedla něco tak nádherného jako
byla ta zeleninová polévka s nudlemi! sotva jsme dojedly, obj-
jevila se boubelatá kuchařka a naplnila nám talíře lehkými,
kyprými kolečkami knedlíků. Každý dostal ještě sběračku omáčky.
Dychtivě jsme se vrhly na toto jídlo. Na chvíli mne opustil
strach. Jak dávno tomu, co jsem se naposled najedla dosyta!
Ale v bezesné noci se strach a úzkost vrátily ve zdvojené
míře. Tím více, že žaludek, vyklíý na hladové porce, odmítal
spracovat tolik báječného živobytí. Kam nás to jenom svezlí?
Proč jsou k nám hodní? Já sice umím docela česky, ale i křes
druhým jsou laskaví a nenadávají na němce. Ach, kdyby to býcho
tak strašně nebolelo! Ze sousedních lůžek se ozývají podobné
vzdachy. "Víš, Ireno? oni nás chtějí asi vykráít a zabít!"
Proč vyprávějí dětem pohádku o perníkové chaloupce? Taková
zmučená dušička, zesláblé tělo, únava, trochu horečky a k
praeknutí naplný žaludek - to všechno dohromady - a jate
ochotní vířit pohádku o perníkové chaloupce. Kámo se nám zdá-
lo vše lehčí a stýděly jsme se za noční strach. Ale několik
dní ještě nám dovolili mít v noci rozsvícenou lampu. Když

se ošetřovatelka dověděla, jaké utrpení nám způsobila večere, nařídila přísnou dietu. "odly jsme kašl každý den. Vůbec se nám to nepřejelo. Ba, zdálo se, že nabývá každým dnem lepší chuti. Mezitím už jsme začaly chodit. Zdraví se vracelo.

Přišla první naděle. Ve dveřích se objevila vřidná paní s usměvavými očima. Když jsem pohlédla do jejích laskavých očí, poznala jsem okamžitě, že před mnou stojí sestra Olga, anděl, o němž nám vyprávěl lékař ze Salimovky. V té chvíli mi spadla se mne nedůvěra, strach a úzkost. Po prvé v životě jsem poznala, co je to mít srdce plné vděčnosti.

Svatoodušní pondělí

Venku bylo nádherné počasí. Slunce se smálo na modrém nebi. Byly přece svatoodušní svátky? Církev slavila své narozeniny. Vypadalo to, jakoby se příroda zvlášť krásně vyzdobila. Seděla jsem na verandě a užívala plnými doušky krásného dne. Moje myšlenky však nebyly v doménici. Vzpomínala jsem na svou drahou dobrou maminku a na svého malého bratra. Pak putovaly mé myšlenky k tatínkovi. Vzpomíná na mne také teď ve své kobce? Zmocnila se mne velká touha po svých milých. Přinesla jsem si dopisní papír a začala psát tatínkovi. Když jsem ještě než jsem dokončila, zvonilo poledne. Po poledni přišel pan ředitel a měli jsme velmi krásnou pobožnost. Pan ředitel nám vyprávěl tu podivuhodnou svatoodušní událost. Napjatě jsme poslouchali. Už dříve jsem slyšela tuto historii a přece jsem cítila, jak nanovo mne zaujaly velké Boží divy. Když pan ředitel vyprávěl, jak první křesťané byli jedno srdce a jedna duše, cítila jsem, že křesťanství ještě dnes spojuje lidi. Najednou jsem si uvědomila Kristus, který je zde u mne a ochraňuje mne, tentýž je také u svých rodičů a u bratříčka. Ochraňuje i je. Cítila jsem se docela dříve spojena se svými drahými. To vše mi bylo velkou útěchou. Moje srdce se naplnilo novou důvěrou a tak jsem odešla nahoru na balkon dopsat psaní tatínkovi. Marianne B. - 16letá

(Pohledy do detských duší. Doplněk zprávy o Dokončené dvouletce pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů s. 10-11 1947)

Maja Štěrbová

MALÝ SIEGFRIED

Nikdy se mi neannilo, že bych se mohla setkat kdy v životě s nějakým živým Siegfriedem. To jasně byl pro mne jen pojem z germánské mytologie. Až najednou v ozdravovně v zámku Kamenici se vyskytli v množném čísle. Stali mezi ostatními a představovali se: Velký Siegfried, Malý Siegfried. Viděla jsem, že ten malý je větší než ten velký. Ale ten menší je starší - řeklo se mi. Tak jsem se v tom měla vyznat! Ze začátku jsem byla osámená jen těmi jmény: Heinz, Kurt, Gerhart, Helmut, Herta, Helga, Gitta, Edeltraut. Kdoz z nich mají ještě přezdívkou. Pamatovat si ke každému - více méně učitnickému - obličejí dvě jména a ještě přezdívkou! Docela se mi z toho točila hlava.

Nadálí podvečer v únoru. Venku mrzne. Herna je plná křiku, smíchu, povyku. Děti si hrají, štou, dovádějí, škádlí se, bouchají dveřmi. Kdoz chce klíček od harmonia, aby kamernícký symfonie byla dokonalá. U harmonia stojí velký, asi 14letý chlapec, příliš letně oblečený. S nikým se nebaví, nic nedělá. Jeho oči bloudí bez zájmu po pestré společnosti.

Ochotně, ale zdržlivě odpovídá malý Siegfried na otázky. Utíkal s maminkou a sestrou před frontou do Šumperka za západ. V Praze je překvapila revoluce. Byli zatčeni a odvedeni na Pankrác. Chlapec byl od žen oddělen. Po nějaké době se dostal z Pankráce na Malou pevnost v Terezíně. Asi za 14 dní tam byla převezena i maminka. Sestru odvedli z Pankráce Rusové a už se nevrátila. Siegfried se přihlásil v Terezíně na práci. Přišel z dětského oddělení mezi dospělé. Jakká škola života! Ale mělo to i své výhody. Dostal se z pevnosti do města, vozil Rusy, když něco "organisovali", a to hlavní bylo, že se občas dostal do té části pevnosti, kde byla maminka. Léto strávil na pastvě. Na podzim začala maminka churavět. Slábla a nechtěla se to zlepšit. V prosinci byl chlapec na karanténu převezen do Štířína a potom na Kamenici. Ve Štíříně mu začali říkat Opa - dědeček. Sedával u kamen, nemluvil, jen hleděl do prázdna. "Tady se máme dobře, ale raději bych snášel hlad a zimu s maminkou..."

Dny ubíhaly. Najednou přišla správa o ztracené sestře.

Musevé ji odvesli do Koloděj, tam se jim schovala. Když odešli, přihlásila se na národní výboru. Nechali si ji tam a přidělili ji sedlákovu na práci. Mnoho se naučila Krista za ty měsíce. Přilnula, sama opuštěná, k osiřelému hříbatku, vychovala je a nyní je s hříbatem potíř. Je už velké, ale chodí za Kristou i do kuchyně. Svou nemotorností působí mnoho smíchu i škody. Krista dostala několik dopisů od tatínka. Ten je chtěl dohonit, když utíkal před frontou, dověděl se však o pražském povstání a dostal se k příbuzným do Kumburku. Tam přešel hranice a přestal psát. Nedověděl se o nejmladším synkovi, ani o své ženě. Jeho dopisy jsou plné lásky a starosti o ty dva.

Malý Siegfried pomalu roste. Zajímá se o kamarády, vymýšlí šibelské kousky, aby poškodil tetu K., ke které přilnul srdcem i roztrhanými ponožkami, svetry atd. a také proto, že s ní si mohl povyprávět německy. "eňi však dobře, když se některé dítě vytrhne z kolektivu ostatních tím, že se mu dovolí, aby přilnulo více k vychovateli; ať vidím, že chlapec je moje přítomnost lákem, snažím se nepečovat o něho více než o ostatní.

Ale narozeniny nás sblížily. Narozeniny v Kamenici začínají někdy podivně. Stane se, že se rozespalý oslavenec probudí ve vaně ve studené vodě, někomu se zpívá při probuzení, jinému se gratuluje o půlnoci. Inu, mít narozeniny znamená jen dostat dárky, milá psaníčka, kvetiny a rozžatou svíci v jídelně na stole. Malý Siegfried se diví, že na něho pamatovali, že ho tu mají rádi a prohlásí, že ty narozeniny v Kamenici jsou skoro tak hezké jako doma. Jen kdyby tu ještě byla maminka a ti ostatní. V té naladě píše mamince odpoledne dojezdný dopis: "...Teprve nyní nahlížím, jaké to je být sám, třebaže jsou zde dobří lidé, kteří se o nás starají a mají nás rádi. Teprv teď si uvědomuji, co dobrého jsi mi učinila. Až budeme zas pohromadě, budu se snažit ze všech sil, abych Ti splatil aspoň malým dílem Tvou námahu a péči o mne. Milá maminko, neďalej si o mne starosti, jsem zde v dobrých rukou. Myslím stále na Tebe ..."

Ale odpověď z Terezína nepřicházela. Chlapec se svíralo srdce úzkostí. Jak psala sestra, že maminka je v nemocnici a že se tam bude mít lépe než v Malé pevnosti. Zas letělo psaníčko plné lásky a touhy za maminkou do nemocnice. Ale přišlo pozdě... A vrátilo se neotevřené. Na obálku nepsala cizí ruka slova: Hemfela na inf. odd. o půl druhé v noci dne 19.3.

Těžké odpoledne. Nejtěžší ze všech, která jsem prožila v Kamenici. Muset říci dítěti, které máme rádi, že jeho maminka

už nešije, vidět ty slzy a slyšet ten pláč. Plakal dlouho nahofe v dutině. Pak se utišil a byl statečný. Svému kamarádovi oznámil lístkem a okna zneuzeným, co se stalo, aby držel pusku a nemluvil o tom. Nechtěl být předmětem zvědavé účasti.

Pro tak těžké¹ utrpení potřebuje hodně odprý, péče a lásky. "nemí trpět pocitem osamělosti. Nebudu ho hýčkat, ale dám mu co nyní potřebuje. Také péče o zdraví je třeba, neb jeho zdraví značně utrpělo pobytem v táboře. A zase ubíhají dny. Malý Siegfried přichází k názoru, že tu Kamenici pro něho jistě někdo nachystal, i to místo v srdci taty M. Je plachý a nevysloví slovo sloh. Teď už ví, že musel z Teresína. Jak by to tam prožíval, to ztrátu? Při té myšlence ho jímá hrůza. A tu se také rozhořčí o odjezdu z Teresína o bluboká vděčnost k strýci rýnskému, který je z té bídy vytrhl, aluví z jeho slov.

Některí chlápci mu stále ještě říkají Opa. Nechce to a nutí je urádností svých paří nebo pohotovostí svého jazyka, aby si to odvykli. Hraje odbíjenou, je jedním z nejbhitajších hráčů pig-sangu. S druhou paní učitelkou vede namáhavé rozhovory: "Já ne do postele, já lžeber lesen jeden noc prima knížka, bum, bum, western!"

Za deštivého odpoledne se chlápci vloupali na půdu, aby pátrali po nějaké dívce četba. Malý Siegfried nad tím filosofuje: "To se naučili v Teresíně." - "Nenaučili jste se tam opravdu něčemu dobrému? Trpělivosti? Nenaučil ses tam modlit?" - "Ne, nic dobrého!" - "Tak mi řekni, co ses tam naučil špatného?" - "Kouřit, krásk, zacházet s pakličem, otvírat zamčené dveře bez pakliče. To se vezme stolička a ..." následuje odborný výklad, který nedovedu reprodukovat. "Ještě něco: hrubě mluvit." - "Oniž to stále ještě všechno?" - "Kouření, to jsem vám slíbil, že už to nebudu dělat, a ty ostatní věci jsem si odvykl a nechci ~~h/něbádu/sé/dělat~~ se k nim vrátit. My jsme byli vytaženi včas. Pro ty, co jsou tam ještě, to bude asi jiné." - "Cháť ses tam nenaučil?" - "Ne, to nebylo třeba. Tam se o nás nikdo nezajímal do té míry, aby se nás na něco ptal."

Jak je to pěkný když děti, které zkusily týrání, které viděly zblízka smrt... jak je to úžasné, když se zase stávají dětmi a když vidíme, že se na ně nenalepilo bláto, kterým prošly. Ve výročí revoluce Siegfried prohlásil: "Kdyby mi byl před rokem někdo řekl, že to budu mít tak dobré v této zemi, nebyl bych tomu věřil. Tehdy jsem myslel, že bych nemohl mít nikoho z česků rád." Zakrouží sám nad sebou hlavou, asi jak to, že změnil myšlení.

~~10. 11. 1945~~ 10. 11. 1945 10. 11. 1945 v Kamenici a v Kamenici

"Rudé právo" otisklo v č. 108 článek, v němž uvádí, že "v zámku v Lojovicích p. Pitter za velikého rozhořčení místního občanstva umístil německé děti, které mají i německé ošetřovatelky v takové počtu, že připadá jedna ošetřovatelka na dvě děti... Německá Hitlerjugend dostává i plnotučné mléko, zatímco české děti v Lojovicích jen egalizované. Je pobuřující, že se válí 60 Němců v překrásné budově, kde by se mohly získat ztracené zdraví naše děti."

Pravda je, že dřeední znalci prohlásili zámek v nynějším stavu z důvodů stavebních a zdravotních za nezpůsobitý pro dětskou ozdravovnu. Použil jsem tedy zámku pro děti z internčních táborů a nemocnic, děti, jež mají být zotaveny a připraveny pro odsun. Že dosud odsunuty nebyly, není mojí vinou ani zásluhou. Na 55 nemocných dětí měl jsem tři české ošetřovatelky, nyní po jejich uzdravení toliko jednu, kromě pěti internovaných žen na vaření, uklid, praní a dozor. Podle R.P. musel bych mít ošetřovatelek třicet! A konečně mléko dostává útav přímo na příkaz místního národního výboru od místních rolníků stejně jako obyvatelé a děti místní, neboť převozem mléka do mlékárny ve Velkých Popovicích a zpět se mléko kazilo.

Ta svezepá "Hitlerjugend, která se v zámku válí" jsou ponejvíce děti chudých slezských uprchlíků ve stáří mezi druhým a desátým rokem.

Redakce mly by si předem vždy zaslané zprávy ověřovat, aby neotiskovaly netoučné lži, nestávaly se nástrojem nacti-utrhaní a nemařily dílo, které se koná ve vyšším a širším zájmu národa a státu.

Kdyby R.P. chtělo alespoň chybu napravit a uveřejnilo zaslanou opravu! Té se však asi sotva dočkám ... P.P.

Praha šizko/, v červnu 1946

Posel č. 4

Sigfried W. z Lušice, patnáctiletý

Vzpomínka na Štířín.

"... Po půl roce uhodila i pro nás hodina, kdy se mi otevřela brána Malé tereziánské pevnosti. V tomto půlroce jsem poznal více utrpení než radosti, kde gumový obušek byl tlumočnickem a velmi často naším průvodcem. Nemůže nám nikdo zaklívat, že jsme měli nenávisť proti všemu, co se jmenovalo českým. Viděli jsme český národ jen skrze naši stráž a neuznávali rozdílů.

V tomto vnitřním rozpoložení hleděli jsme vstříc vánocům. Vánoce, které měly být slavností míru a svornosti, zde činily lidi jen zatrpklými a nenávisťnými. Také pro nás mladé nebyl to žádný svátek radosti za těchto okolností. Většina oslaví vánoce poprvé mimo rodinný kruh. První i druhý advent minul, když opět jedna z obvyklých pověstí vzrušila naše mysl. Prý 12 dětí má přijít do jakéhosi dětského domova v blízkosti Prahy. Hmota! A přec se pověst ukázala pravdivou. Naše radost byla překypující. Naděje ve shledání s našimi milými smutně zesílila. Ivořili jsme si plány do budoucna, stavěli vzdušné zámky. Během jízdy v nakladním autu rozdány byly housky se salámem. Tu zazněl náhle hlas nedůvěry: "Mazlavý vánečný chleba a vuřty s houskou - jak se to rýmuje? Teď tě pěkně nakrmí a pak na pár let na nucenou prácičku!" Nedůvěra nabyla vrchu. Aha, tak to s námi chtějí udělat! Vzdorné pohledy letěly od jednoho k druhému. Vzdušné zámky se rozplynuly, plány o budoucnosti se zhroutily.

Vjeli jsme do Štířína. První, koho jsme spatřili, byli židovští chlápci. Stará propast se rozšířila. Vzpomněli jsme na Terezín, kde nás právě někteří Židé nejvíce trýznili. Naše pěsti se zatály v kapsách kalhot, byli jsme rázem ve střehu. Odvedli nás do jídelny a prvně po dlouhé době jsme se zas do syta najedli. Nálada se zlepšila, ale nedůvěra trvala. Pak přišlo koupání. Koupání! Ve skutečné vaně s horkou vodou! Opět se moci pořádně umýt - ten požitek nelze vylíčit. "Čechálo se nám z vody. Dostali jsme čisté prádlo. Pak nás rozdělili do útulných pokojků. Koruna všeho byla čistá lůžka, povlečená čistými prostěradly. Nejprotichůdnější pocity znítaly naším nitrem. není to všechno jen podvod a klam? Ale když jsme se s rozkoší protahovali pod měkkými pokrývkami, bez obavy, že budeme v noci arznout, tu zmocnil se nás pocit bezpečnosti a úlevy, že můžeme bez úzkosti před sítřejším dnem klidně

usnout, pocit, že je skutečně kdosi, o němž mnozí z nás již pochybovali. Ten, jenž drží nad námi ochranou ruku. Tak jsme nabylí znovu důvěry v Boha. Avšak poslední myšlenka před usnutím patřila našim milým. "Copak asi dělají teď moji rodiče, moji sourozenci? Kdyby to věděli!" Od té chvíle pečovali o nás láskyplní lidé. Ano, l i d é !

Tak jsem se naučil vidět český národ jinýma očima. Moje nenávisť zmizela. Jen když spatřím někde uniformu strážce, probudí se ve mně vzpomínka na Terezín, ale moje smýšlení se už nezmění."

(Pohledy do dětských duší ... s. 9, 1947)

Píše 15letý Jochen Rosselt ze Sasky.

"... blbě a mdlí leželi jsme na pryčnách a toužebně čekali na polévku. Vtom se rozletěly dveře a místo nosičů jídla vstoupil dozorce a poručil nám nastoupit. Nejistými kroky postavili jsme se do řady a očekávali s úzkostí co přijde, neboť rozkaz k nástupu nevěstil většinou nic dobrého. Dozorce vyvolával jména všech zde žijících dětí bez rodičů. Kdo jsme byli vyvoláni, museli jsme si rychle sbalit věci, ale nikdo nevěděl, co s námi bude. Mnohým stály slzy v očích, protože jsme se museli rozloučit se s našimi druhy v utrpení. Provázeli pláčem těch, co zůstali, dala se naše četa 32 společnických dětí na pochod. Namáčkani do jedné místnosti, čekali jsme plni nejistoty. Několik důvěřivých prohlásovalo, že teď docela určitě nás pošlou domů do "česka. Pak se objevil nějaký pán v civilu a ten nám řekl, že nás zaveze do jednoho záuku blízko Prahy, kde je už mnoho jiných německých dětí. Kdo tomu měl věřit? Pro nás nebylo už dobrých lidí. Co jen ran a nadávek jsme dostali, když nás honili do práce! Nebyl jsem jistě sám, který laskavým slovům toho pána nevěřil a měl k němu nenávisť. Byli jsme opravdu hrozně zpuštěni, drzí a panovační.

K večeru jsme přijeli ke krásnému záuku štiřinu, který nám byl určen k přechodnému pobytu. Nejvíce nás udivovalo, že židovští chlapi nám pomáhali a chevali se k nám přátelsky.

Po dobrém jídle a po vykoupení prohlédla nás paní doktorka. Blouho jsme nemohli na čistých, měkkých lůžkách usnout. Ano, od nynějška jsme začali žít jako lidé ...".

(Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních a internačních táborů. s. 22. 1947)

Píše šestnáctiletá Marianne Schmeva z Horních Slezska.

"...Co jsem zažila od chvíle, kdy jsme se viděly naposledy, nedá se vůbec slovy vyličit. Ale vřude jsem cítila blízkost Boží. Vřude byl se mnou a mně pomáhel. Dovedeš si představit, jak jsem se radovala, když jsem zde o vánocích dostala opět do rukou biblí! Nežtu v ní teď jen sama, nýbrž velmi často a více děvčaty. Mnohé z nich mají ji po prvé v rukou. Působí na ně veliké potěšení, nebo-li být nápomocna k pochopení toho, co čtou a co je jim docela nové. Téměř každou neděli máme se strýčkem přemyslem shromáždění. Tu musím vždy myslet na to, že Ty a mnoho a mnoho jiných lidí v té chvíli rozjímají slova Písma. Pak jsme přec zcela úzce spojeni a zní mi v myslí píseň, kterou jsi mne naučila: "Herr, wir stehen Hand in Hand, die Dein Wort und Ruf verband." Ale pro jednu věc se mi otevřely oči teprve zde. Teprve tady jsem si uvědomila, jací jsme my i lidé ubohá, hříšná stvoření, a jak nám Bůh přesto prokazuje svou lásku.

Snad už budu brzo zařazena do transportu do Německa. Do zvláštního transportu s nemocnými dětmi, které nikoho nemají. Pak se zase sledujeme! ..."

(Dokončená dvouletka s. 11)

~~Wiesbaden~~ Friedrich z Magde

Z dopisu sedmáctiletého Fritzke Segenera z Pruska.

"...Jsem opět šťastně doma. Ale teprve teď si začínám uvědomovat, čím mně Aménice byla. Namáháte si představit, jak jsou moji rodiče udiveni, když jim vyprávím, jak dobře jsme se u Vás měli. Čde se povídá o Čechách jen to nejhorší, a tu mi bývá dost těžko prohodit svoje mínění. ...

Velmi často musím vzpomínat na shromáždění, která jsme měli v Aménici. U nás je to všechno jiné. Jdu rád a často do kostela, ale bohužel většina nechce o náboženství nic slyšet. Řeknu-li něco, hned se ome: "Dej nám s tím pokoj!"

(Dokončená dvouletka ...s. 11)

Prosinec 1945: Již sedm měsíců trávíme v bývalém koncentračním táboře v Terézíně, nejprve v barácích, později v hromadných ubytovnách s pračnami nad sebou. Myní se šušká o tom, že děti bez rodičů budou odvezeny. Nikde neví kým a kam. A skutečně vyvolávají se jména. Malá skupinka dospělých stojí uprostřed tábora, děti se ohromaňují kolem ní. Já na listině zapsán nejsem, je mi však deset roků, přicházím tudíž pro tuto akci v úvahu. Dotaz, jsou-li tu ještě další děti, které nebyly vyvolány. Úzkostlivě se v duchu táhli, mám-li se hlásit. Co s námi udělají? Může se jim důvěřovat? Něco ve mně volá "zde", sám nevím kdo nebo proč, ale u je to venku.

Přivítiví lidé nás vedou ven. Jsme nasmáčkani do nákladního auta. Zadní sklápací stěna je otevřena, vidíme, jak se velká brána pevnosti Terézín zavírá a sedm měsíců nejistoty a hrůzy leží za mnou. Co nás však čeká?

V Praze musíme ve vší tichosti nějakou dobu čekat v jednom průjezdu, pak jsme předáni jiným zřízencům a putujeme dál. Scéna se mění: otevřená krajina, les., Štítn. Teplo, přivítivost, jídlo, skutečné lážko. Milí lidé nás tu očekávají. Zkrátka slavíme vánoce se stromkem a svíčkami.

"Byli jsme uneseni, ale zachráněni. Zachráněni před Čechy - Čechem a jeho přáteli; tak jako před tím křivovskými dětmi, které byly ještě ve Štítně, když jsme přišli my, zachráněny byly před Němci.

Mama, Berlín

(Hovory s pisateli roč XXIV č. 130 str.7 leden-duben 1986)

Olga Fierzová:

NĚKOLIK ŽIVÍCH ČÍSEL

Zámeček v Olešovicích, který byl otevřen první (22.května 1945), byl v provozu 13 měsíců, než začala jeho přestavba v trvalý dětský domov pro děti opuštěné. Protějščí vila sloužila nám 15 měsíců jako nemocnice a izolace pro všechny naše ústa-
vy. Zámek Štítn byl v provozu 12 měsíců, zámek Lojovice 18 mě-
síců, hotel Bellevue v Ládví 15 měsíců a zámek Kamenice rekord-
ních 23 měsíců.

Největší stav činil 130 chovanců (v lednu až březnu 1946).
Tehdy byly všechny naše domovy plny a k naší veliké lítosti
nemohli jsme další děti z internačních táborů přijímat.

V době od května 1945 do května 1947 pečovali jsme cel-
kem o 810 dětí, které možno rozdělit ve čtyři skupiny:

A. Děti různých národností, oběti nacistického pro- následování za války	266 dětí
B. Děti ze zdejších internačních táborů a děti in- ternovaných rodičů neb pěstounů	407 dětí
C. Děti československé, naložené v Německu a v Ma- kousku a repatriované do ČR	97 dětí
D. Různé jiné naléhavé případy /mezi nimi 29 chlap- ců z východního Slovenska)	40 dětí
	810 dětí

Rozbor skupiny A.

Z uvedených 266 dětí bylo 247 v koncentračních táborech.
Ostatních 19 mělo rodiče v koncentračních táborech nebo v e-
migraci (šlo o naléhavé případy).

Z počtu 247 dětí bylo:

- 163 z teresínského ghetta, kde velká většina strávila 2-3 léta,
- 82 dětí z jiných koncentračních táborů, kde strávilo 2x
jedno až osm let (Nejdále několik chlapců z Německa).
- 75 dětem zemřeli v koncentračních táborech oba rodiče
- 115 dětem zemřel v koncentračním táboře jeden z rodičů

Z těchto 266 dětí pocházelo:

116 z Čech

37 z Moravy

Z těchto 266 dětí pocházelo:

116 z Čech	21 z Polska
37 z Moravy	44 z Německa
11 ze Slovenska	11 z Rakouska
17 z Podkarpatské Rusi	9 z jiných zemí

Věkově: 48 dětí od 18 měsíců do 6ti let

112 chlapců od 6 do 18ti let

106 děvčat od 6 - 18 let.

Děti tyto byly převážně židovského původu, neboť židé byli nejvíce postiženi nacistickým terorem. Židovských dětí, které se vrátily, je mizivé procento. Vždyť jen za jediný den na Masarykovy narozeniny v r. 1944 zahynulo v Osvětimi v plynu 3860 osob z Čech a Moravy, z nichž bylo 267 dětí do 15ti let!

Po zotavení byly děti umístěny:

- 112 u svých matek
- 41 u jiných příbuzných
- 9 v ústavech
- 19 sirotek v trvalé pěstounské péči
- 17 sirotek z ciziny ve Velké Británii (většinou menší děti)
- 47 sirotek odjelo do Palestiny (hoši a děvčata 13-18letí)
- 1 dítě zemřelo

Délka pobytu těchto dětí v našich domovech:

80 dětí méně než dva měsíce	45 dětí od 4-9 měsíců
129 dětí od 2-4 měsíců	12 dětí od 9-20 měsíců

Hoši a dívky, kteří byli v naší péči čtyři měsíce i víc, byli většinou 15-17letí. Čekali na příležitost k cestě do Palestiny. Za tuto dobu prožívali velkou mravní přeměnu. Z bytostí nalomenných se stali správní národní lidé, kteří stále vzpomínají na Čechy s láskou, jako na zemi svého znovuzrození.

Rozbor skupiny B.

Od konce července 1945 byly přijímány podle možnosti i děti z internačních táborů pro Němce a kolaboranty, především děti opuštěné a slabé a nemocné. Bylo to 342 dětí, které jsme převzali přímo z internačních táborů pražských a z Malé pevnosti v Terezíně, a 65 dětí, které ztratily domov v důsledku internování rodičů nebo pěstounů, celkem 407 dětí, které se v důsledku poválečné události ocitly bez domova.

Z těchto dětí bylo při přijetí:

- a) 103 ze smíšených manželství
- b) 33 úplně českého původu
- c) 55 nezjištěného původu
- d) 214 německé národnosti

a) Z této skupiny (smíšená man želství) bylo v prvním roce po revoluci odsunuto 17 dětí s rodiči do Německa. Později mohli jsme takovým rodinám pomoci k vynětí z odsunu. Základní si nyní těžce nový domov a děti chodí do českých škol.

b) Tyto byly většinou dětmi z početných rodin nevzdělaných rodičů, kteří z hospodářské tísně a pod nátlakem přijali německou příslušnost. I tyto děti byly pozděm v našich domovech vráceny českému národu.

c) V 23 případech podařilo se zjistit rodiče. Z nich byly: 2 děti národnosti české, 18 německé, 2 holandské, 1 maďarské, 1 ruské. U ostatních 10 se přes důkladné pátrání nepodařilo zjistit původ rodičů.

d) Po bližším vyšetření se ukázalo, že z těchto dětí, označených za německé, bylo:

3 českých, 4 polské a 7 rakouských,
61 dětí německých uprchlíků ze Saska a Slezska,
63 dětí z evakuovaných německých měst,
74 dětí zdejších Němců.

Polovina dětí z internačních táborů neměla při příchodu do našich domovů tuseň, kde jsou jejich matky a příbuzní. Děti se obávaly, zda nezahynuli za revoluce nebo nepadli za obět nakažlivým nemocem v některém internačním táboře. Nevěděly také, kde je hledat, zda v Čechách nebo v kterém pásmu Německa. Uprchlíci ze Slezska to měli zvlášť těžké, poněvadž žádný příbuzný nebyl již na starém místě, aby mohl zprostředkovat zprávu o rodičích. Byli jsme dětem všemocně nápomocni v hledání mnohými dotazy na Místní národní výbory a internační střediska a rozesíláním jejich osobních dat na čsl. instituce a pátrací stanice ve všech pásmech Německa. Podařilo se nám takto skoro všechněm těmto osudným dětem nalézt jejich rodiny. Část jich našla matky neb jiné příbuzné ještě v Čechách a byla s nimi spojena těsně před jejich odsunem. Jiné jely za příbuznými do Německa v doprovodu odpovědných osob naší vybraných mezi internovanými, které nám byly s dětmi přiděleny jako ošetřovatelské a pomocné síly. Toto spojení rodin, rozptýlených válečným a revolučním vírem, je důležitým příspěvkem k zlidštění odsunu.

Doba pobytu těchto dětí byla velmi různá podle toho, jak brzo se našli příbuzní, neb jak brzo mohli je vzít rodiče k sobě.

a 5 dětí 8-13 měsíců. Několik z nich bylo též umístěno do trvalé pěstounské péče, když se zjistilo, že rodiče nemají.

Z 97 dětí skupiny C pocházelo 74 ze Slovenska. Za války odcházely většinou do německých škol na Slovensku a byly před blížící se frontou společně se svou školou odvezeny do Rakouska neb do Německa. Osm dětí bylo po spojení s rodiči odsunuto opět do Německa.

- x -

Velkem bylo umístěno 46 dětí ze všech čtyř skupin do trvalé bezplatné pěstounské péče. Je to jedna z nejradostnějších kapitol "naší dvouletky" a jistě tento způsob součinnosti dobrovolné péče zůstane též v rámci zveřejněné péče o mládež zachován. Nabídek ochotných pěstounů bylo stále víc, než bylo sirotek, vhodných pro pozdější adopci. Tak bylo možné každému dítěti vybrat prostředí pro něho nejvhodnější. Tento výběr byl usnadněn tím, že děti jsme mohli během jejich pobytu v domovech dobře pozorovat.

Svědčí o porozumění a ušlechtilosti pěstounů, že si nekladli podmínky, týkající se vzhledu dětí. V několika případech se dokonce ujali vědomě děti těžce vychovatelných. Velká většina pěstounů rozhodla se pro nabídnuté dítě dřív než je viděla. Po obdržení pěstounského listu a doporučením příslušné péče o mládež vylíčili jsme jim povahu a osud dítěte pro ně se nadívali. Puzení nesobeckou touhou nahradit dítěti, co mu těžký osud odepřel, přijali je hned do své péče. Děti vždy s velkou radostí očekávaly ten den. Když musely někdy dlouho čekat na slíbenou maminku, toužebně nás upomínaly: "Jestě jste mi slíbenou maminku nenašli?"

V druhém roce naší činnosti vyvinulo se nové obodhlé pracovní odvětví: pátrání po ztracených dětech. Pátrací komise v "Německu, který jsme zasílali seznamy opuštěných dětí umístěných v našich domovech, počaly se obracet na nás s žádostmi o pomoc při pátrání po jiných dětech. Také naši chovanci po návratu do Německa vyprávěli o tom, jak jsme jim pomohli najít rodiny. Tím se stalo, že nyní jsme byli zahrnováni množstvím i přímých dotazů rodičů, hledajících děti, které se jim ztratily u nás v revolučním roce. Je to dosud na 100 osobních dotazů, nečítaje v to dotazy hromadné. Některé případy jsou zvláště tragické. Na př. německému antifašistovi, vězněnému v koncentračním táboře, bylo dáno dítě do pěstounské

rodiny ve Slezsku. Rodině i s dítětem uprchla do Čech, kde po nich mizí stopy. Jistě německá matka, která pro přátelské styky s Čechy byla poslána pod českým jménem na nucenou práci do muníční továrny v Bavorsku, hledá svoje děti, které byly dány na převychování do kteréhosi domova německé mládeže v Čechách.

V péči nám velmi posloužily informace a zkušenosti, získané hledáním příbuzných našich chovanců. Zvládnout tento obširný materiál nebylo možné bez vydatné pomoci dobrovolných pracovníků, kteří provádějí v místě šetření (u úřadů, v nemocnicích, u správce domu a sousedů) a vyřizují rozsáhlou korespondenci.

V 80 případech mohli jsme již podat radostné zprávy a spojit ztracené děti s rodinami nebo aspoň zjistit stopu dítěte. V 7 případech zjistili jsme děti. Avšak v nesčetných případech jiných mohli jsme alespoň dát bezradným a zoufalým rodičům spolehlivé směrnice k dalšímu pátrání ps v Německu. Věřme, že i toto je příspěvek k základní míru a lepšího soužití mezi národy.

- X -

Končíma tento letný přehled naší dvouleté snahy po zhojení ran válkou způsobených. Řáda bych si, aby tak, jak tomu bylo v této přechodné poválečné akci, dovedla zveřejněná péče o mládež vždy spojovat v počehnané součinnosti autoritu a prostředky úředního aparátu s pružnou iniciativou a obětavým nadšením dobrovolných pracovníků. Rodají se to, budou-li povolání úředníci i dobrovolní pracovníci mít vždy na zřeteli jen ty, jimž má být pomoheno.

- X -

(Dokončená dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních
a internačních táborů. S 3-7)

1947

1.května byla ozdravovna v Kamenici likvidována.

11.června téhož roku Místní národní výbor podal ministerstvu sociální péče žádost o náhradu škod s odůvodněním, že zámek byl Přemyslem Pittrem a jeho spolupracovníky předán v desolátním st^uvu. Děti "různého původu" zničili břídlíci na střeše, svévolně vylámaly ornamenty ráží na krásných kachlových kamnech, zničily broušené lustry ze skla, takže "škody takto způsobené dosahují dosud nezjištěných čísel". V žádosti je obsaženo obvinění, že "toto vše bylo způsobeno nezodpovědnými živly, jimž pravděpodobně byl osobní zájem přednější před uchráněním statků národu prospěšných."

Na toto obvinění odpověděl Přemysl Pitter 21. července 1947 zprávou, v jakém stavu zámek v Kamenici převzal a doložil ji protokolem z 25.května 1945, nazvaným "O předání čtyř zámků a jedné vily z majetku rodiny Ringhofferovy velkostatkářů německé národnosti."

Pittrova odpověď národnímu výboru dokládá, v jak těžkých podmínkách Pittrovi spolupracovníci s dětmi na zámcích žili.

/Hlavička Ministerstva sociální péče, Praha II/

Praha 21. července 1947

K Vašemu č.j. C II - 1721 - 25/6-47
z 11. července 1947

Věc: Zámek Kamenice

V jakém stavu jsem přejímal zámek Kamenici, svědčí protokol z 25. května 1945 o předání zámku, sepsaný místním národním výborem v Těptíně. Zejména poukazují na bod třetí a druhý odatavec bodu čtvrtého. Odpovědní správce: architekt Zdeněk Teichman, odborný učitel Vojtěch Trnka, učitelka Dobroslova Štěpánková a učitelka Marie Štěrbová - vesměs souhlasně potvrzují tyto skutečnosti:

Střech^a budovy byla již v době převzetí vadná, bezuž nasvědčovaly rozsáhlé skvrny na střepech a stěněch a opadání omítky. Při dešti a sněhu bylo nutno, aby zaměstnanci dštavu lezli na střechu, ucpávali otvory a pravidelně shazovali aníh. Za dozoru správce vylézali na střechu i starší hoši, kteří tyto práce vykonávali. Že tím bídla trpěla, je nashodě. Byly námi provedeny částečné opravy, které však neměly valné ceny, protože střecha potřebovala opravy důkladné, na kteroužto práci nebylo v porevoluční době pomýšlení. Správkyně Štěpánková tvrdí: "Nikde mi nikdo, ani pan řídící nedomlouval, aby děti nechodily po střeše. Když někdo z uličnictví se tam některý kluk dostal, byl potrestán. Má nás MNV za tak nevědomité hazardéry a dětskými životy? Sama jsem předsedu MNV upozornila v přítomnosti předsedy závodní rady a dvou členů SNB, že zatéká se střechy přes zapečetěnou místnost ve druhém patře do koupelny u kanceláře a žádala ho, aby místnost otevřel a zjednal nápravu, že tam asi stojí voda. Neučinil tak. Špatný stav střechy a zatékání pozorovali všichni zájemci o budovu a často poznamenali "Ten si dá, kdo to převezme! Celá střecha se bude muset dávat do pořádku."

Že střecha byla vadná ještě před květnem 1945 může též potvrdit klempíř Vinš z Velkých Popovic. Bídlová střecha nebyla opravována již dlouhou dobu před zábozem. Promáčení říms bylo zjištěno rovněž již při přejímání v květnu 1945.

Bývalý komorník pan Skrušný upozornil sám, že vždy, když napadl aníh, bylo nutno lézt na střechu a jej shazovat, jinak že všude zetékelo.

Stěny místností a chodeb byly otlučené již při přejímání. Je ovšem samozřejmé, že jejich vzhled se nezlepšil pobytem sto dvaceti chlapců a děvčat. Nikdy však nezpůsobili škod, které by stály za zvláštní zmínku, naopak správcevali dali mnohé věci spravit a opravit, takže stav byl lepší po odevzdání zámku než při jeho převzetí. Jmenuji namátkou: dali zakalit množství vytlučených okenních tabulí, několikrát dali opravit vodovod a potrubí, dali spravit řadu zámků a klik. Zámky u dveří a nábytku byly při přejímání vesměs vytrhány, okolí dveřních zámků poškozeno, jak se d u zamčených místností a zdauvek dobývali drancující živly.

Pokud se týče vnitřního zařízení, upozorňuji, že podle výnosu ministerstva zemědělství č.j. 454007/46- IX/A 3 z 28. listopadu 1946 o přidělení zámku Kamenice Místnímu Národnímu výboru v Těptíně, jest jen užitkový nábytek dán k dispozici tomuto výboru /bod 3/. Stylový a jiný cenný nábytek a zařízení byl zčásti odvezen z Kamenice v r. 1945 a 1946 pro předsednictvo vlády, Vysokou školu politickou a sociální a jiné instituce, a to na př. ZNV. Co ještě v dubnu 1947 v Kamenici zbylo, bylo úředníkem Národního pozemkového fondu určeno pro Kulturní komisi a Aukční síň v Praze a odvezeno před odevzdáním zámku. Nebylo tedy naší věcí, že v Kamenici zůstaly většinou jen věci rozbité, ať již byly vyřezeny ze doby dřívějšího majitele, nebo poškozeny při drancování v květnu 1945.

Budovy v zahradě byly v ubohém stavu už řadu let a vůbec jsme jich neudívali. Nářadí zahradnické nebylo, museli jsme je sami opatřit. Veliké škody v parku způsobila smršť. Při nedostatku personálu a jiných naléhavých úkolech pedagogických a administrativních, nebylo možno napravovat škody, způsobené přírodou a nepovolanými lidmi, kteří do parku vnikali.

Nakonec pak musím prohlásit, že ZNV v Těptíně po celou dobu kdy zámek sloužil jako ozdravovna a rozřídovací stanice pro děti a mládež z táborů, ani dost málo se nepřičinil, aby tento těžký úkol, tak velmi důležitý v zájmu státu a jeho prestiže, ministerstvu sociální péče usnadnil. Naopak působil nezměrné těžkosti a také svými invektivami morálně bránil nadlidskému úsilí, které správcevali a vychovatelé vyvíjeli, aby splnili úlohu, ministerstvu sociální péče jim uloženou.

Právnost a pravdivost veškerých zde uvedených údajů mohu svědecky prokázat a potvrzuji vlastnoručním podpisem

Přemysl Pitter

1 příloha /Opis protokolu z 25.května 1945/.

V Praze 26. června 1947

J. zn. P- 3509/1 - 47

Věc: Přemysl Pitter, ředitel útulku mládeže -
potvrzení o funkci organizátora akce pro záchranu dětí
z koncentračních a internačních táborů.

P o t v r z e n í .

Ministerstvo sociální péče potvrzuje, že pan Přemysl Pitter, ředitel útulku mládeže v Praze XI. č. 1836, byl po květnové revoluci 1945 zmocněn ministerstvem k tomu, aby organizoval záchrannou akci pro děti a mládež z koncentračních a internačních táborů. Byl pověřen také správou prozatímních domovů, kde byly tyto děti zotavovány a připravovány k odsunu nebo vrácení rodinám a umístění ve vhodném prostředí.

Pan Přemysl Pitter ujal se této funkce, tehdy velmi nepopulární, s obětavostí a splnil tak jeden z úkolů našeho státu ke cti a prospěchu státu v intencích vlády republiky.

Toto potvrzení se vydává panu Přemyslu Pittrovi jako doklad o jeho činnosti.

Za ministra:

Dr. Kohout v.r.

Vužitko: Ministerstvo
sociální péče.

Proslov Přemysla Pittra v Milíčově domě v Praze 28.^{prosince} května 1947 -
tedy po skončení záchranné akce - nazvaný: "U Boha je všechno možné
Opsáno z náhodně zachovaného strojopisu

Přemysl Pitter

U BOHA JE VŠEČKO MOŽNÉ

Proslov v Hilíčově domě v Praze v neděli 28. prosince 1947

"Řekli jsme: Co máme činiti, abychom konali skutky boží?
- Ježíš jim odpovídal: Toto je skutek boží: věřit v toho,
koho on poslal!" (Jan 6, 29)

"U Boha všechno je možné." (Matouš 19, 26)

O Božíh Rodě vánočním navštívil jsem se sestrou Olgou v nemocnici jedno z dětí, které jsme v revoluční době převzali z internačních táborů pro Němce. Petiletá Martička strátila rodiče, sourozence, domov. Jedna z našich ošravoven přijala ji v zuboženém stavu. Posud se léčí z následků prožitých hrůz. Přinesli jsme jí vánoční dárky. Při odchodu mi povídá: "Táto, nezapomeň mi přinést fotočku!" "Jakou fotočku?" "Řeče tu, jak jsi tam ty a máma, a jak mě chováš na klíně!" "Ale takovou fotočku nemám!" "To je jedno," povídá netrpělivě, "ale přines ji!"

Z počátku jsem tomu nevěnoval pozornost, až teprve v noci přišla mi na mysl Martiččina slova a pojele jsem pochopil tragické pozadí Martiččiny touhy. Jiné děti se chlábí svými tatínky a maminkami, ukazují si jejich obrázky, a Martička cítí svou chudobu a osamělost. Nejdrív mi řikala - jako ostatní děti - "stryčku". Rozdělí "stryčku táto". a teď už jsem jenom táto a sestra Olga máma. Touží po teplé domova, který zná jen z vyprávění šťastnějších dětí. Chce druhým dokazovat, že také ona má tatů a mámu, že má kdesi domov, na který se rozpomíná už jen jako na sen.

Teď rozumím netrpělivému tónu jejího hlasu, který říkal: "Co mi to povídáš, že ji nemá? To mě nezajímá. Prostě ji přines. Vy velcí někdy tak divně mluvíte! Přines ji a dobrá!"

Vzpomněl jsem na slova vynikajícího švýcarského vychovatele profesora Paveta: "Otec a matka předstávají dítěti Boha. Všecko vědí, všecko mohou. Odtud dětská tragedie, když dítě jednoho dne poznává, že rodiče nejsou dokonalí jako Bůh."

Teď jsem i pochopil, proč Ježíš staví dítě vprostřed svých učeníků a říká: "Nebudete-li jako dítě, nevejdete do království nebeského!" Bez naprosté, bezpodmínečné důvěry v

v Boha, v Boží moc a vedení, nemůžete očekávat jeho království! A pochopil jsem také hrozný dosah Ježíšova "bůda!" tomu, kdo by dítě pohoršil, pokazil, zklamal, kdo by zneužil jeho důvěry.

Celou noc se mi vracela Martiččins slova a její touha po lásce mi otevřela bolest tisíců Martiček, tisíců dětí obojího pohlaví, které nemají rodiňského tepla a světla, i když mají rodiče! A kolik je tu i jiných dětí božích ve věku dospělosti a v starobě, které stejně strádají bez láskyplné péče a moudrého vedení!

Bratře a sestro! Snad i na tebe se obrátila některá z takových ustydlých duší a poslední nadějí ve zraku, že ty nezklameš, že pomůžeš, že se zastaneš!

Řekneš mi: "Nestačí lidské síly na všechnu bídu a bolest."

Máš pravdu. Všecko, co se na světě děje, je jediným důkazem toho, že lidské síly nestačí. Myslí člověk, že vědou a kulturou odstraní nevědomost a nastolí věk osvěcenosti. Myslí, že technika vypudí dřinu a bídu, že zneškodní zločince. A zatím jednu krutou válku následuje ještě krutější, takže dnes stojíme na hranici života a smrti všeho lidského pokolení. Tam to dopracoval člověk o své síle.

A do tohoto hrůzného zmatku zaznívá slovo Kristovo:

"U lidí je nemožné, ale u Boha všechno je možné!"

Přátelé! Kdybyste byli příteli sen, kde stojí Milířáv dům, před rokem 1939, spatřili byste jedno veliké, ohavné smetiště, v létě plné prachu, za deště plné kalu a bláta, a viděli byste, jak si na tomto smutném místě hraji děti. Dnes tu spatřujete dětské záhonky a úpravné hřiště, vidíte tu budovu, v níž to po všechny dny v týdnu radostně blaholí dětskými hlasy a o nevolích zaznívá duchovní zpěv a slovo Boží. A víte také, že to dílo vzniklo z ničeho.

A snad už jste se dověděli, jak za nacistické okupace tu nacházely přijetí židovské děti a pronásledované rodiny. Vzpomínáte, jak tento sál i s šatnou býval do posledního místa naplněn těmi, kdo toužili po povzbuzujícím slově. Pamatujete, jak svobodně zde byla pronášena pravda i za doby jejího největšího pronásledování. Ale to nevíte, co jsem tehdy věděl já, že spolu s vámi tu naslouchali tajní policisté. Byl jsem i vyslychan na gestapu, a přece nikomu nebyl ani vlas na hlavě zkriven.

Pak přišla revoluce a my jsme byli postaveni před úkol zachraňovat děti z koncentračních a internačních táborů. Jako s nebe spadlo nám do klína pět zámků s nádhernými parky a na pomoc přispěchala řada bratří a sester, kteří se dali s krajní obětavostí do služby tento nejubožejším z ubohých. V době, kdy nebylo potravin, šatstva ani prádla, přicházely zásilky z blízka i z dál v takové míře, že jsme mohli opatřit sta dětí a strádajících rodin. Nakonec i letošní bohatá nadílka dvěma stům dětem v Milíčově domě byla dozvukem tohoto počínání.

V této vánoční době dostáváme množství dopisů ze všech končin světa, nejvíce z Německa, ale také z Palestiny, Anglie a dokonce až z Austrálie. Píší nám naši bývalí chovanci, kteří k nám přišli rovnou z koncentračních a internačních táborů. Přechtu vám tři úryvky z těchto dopisů. První píše Marianne z Německa.

„Právě teď myslím mnoho na Kamenici. Stále slyším tu vánoční zvěst, že také v našich srdcích může být Kristus zrozen a že také my, jako kdysi ti pa týři, můžeme putovat k jeslím do Betléma. Tam jsem se naučila vánoce správně chápat. A proto se mohu i letošního roku těšit na vánoce, i když budou bez dárků, bez vánočky a sládek...“

Druhý úryvek je z dopisu židovského chlapce, kterému se podařilo dostat se do Palestiny, kde studuje na malířské akademii. Píše:

„Il Oddelují se jak možno nejvíce od politiky, jelikož v ní nevidím řešení. Roznal jsem totiž, že nebyli složinci jenom mezi Němci. A mně se zdá, že veškeré myšlení podle předlohy, ideologie, je špatné a snažím se vycházet s tím, co mi říká srdce a rozum. Dívám se na krásu v člověku a okolí...“

Třetí výňatek je z dopisu jednoho z vězňů, které jsem přivezl v přeplněném naklápěném autu z terezínských kasemat. Byli to členové „Hitlerovy mládeže“, kteří omlátkou zakoušeli to, co ještě jedávně prožívali v oněch místech čeští a židovští vězňové. Vychrtlí, mrznoucí v ubohých zbytecích německých uniforem v ledovém víchru, s bezmocnou záští v srdci. „Kam nás zase vezou? Jistě nás nečeká nic dobrého. Dají nás do dole a nikdy už neopatříme denního světla!“ Takové byly jejich myšlenky. A pěstí se svíraly v kausách a z očí sršelo opovržení a nenávisť. Jejich hrůza vyvrcholila, když auto zastavilo v nádvoří ztemnělého zámku a k autu se přihrnula tlupa mladíků, v nichž poznali nenáviděné židy, od kterých v Terezíně nejvíce zkusili. A hle, tyto židovští chlápci jim ochotně

ponáhají s auty, vedou je do teplých ložnic a odtud do koupelen. Nosí jim jídlo a laskavě se k nim chovají. Jaká je to strašná léčba?

Čeká přichází štědrý večer. Hitlerčáci pozorují slavnostní přípravu. Jidelna se chystá pro hosty, lustry září, bílý stůl se skvostnými příbory je připraven, žhnou světla vánočního stromu. Do duší maldých nacistů se vkrádá stesk po domově a vzpomínky na nezvěštné rodiče a sourozence.

V tom - co to? Přicházejí pro ně a vedou je do skvostné jídelny, kde usadají za jedním stolem s nenáviděnými nepříteli! Však poslechněte, co o tom píše jeden z nich:

"... Zítřka to bude rok, kdy jsme společně s Židovskými hochy slavili na Štířině vánoce. Dožívali jsme německé i české vánoční písně. Všecko to mi nyní přichází na mysl. Letos nebudou naše vánoce tak štědré ... Na Štířině se stalo něco, co bychom nekládali za nemožné: sedět a Židovskými chlapci za jedním stolem a slavit s nimi vánoce! ale tam to bylo tak samozřejmé ..."

Ano, tam to bylo tak samozřejmé. Proč? Protože to všecko nebylo dílo lidské, ale boží. Tam byl Bůh při práci. Tam podléhal člověk se svou nenávistí, zlostí a tvrdostí - a vítězil Bůh se svou láskou, dobrotou a odpouštěním. Tam se rodil nový člověk, přicházel na svět Kristus.

Dnes, když promýšlím všecky ty události od vzniku Milíčova domu, myšlím o zdravotní, přes nebezpečnost a nástrahy doby protektorátní, až po dnešek s jeho novými nadlidskými úkoly při patření po ztracených rodičích a dětech - uvědomuji si znovu mocně, jak všecko to není a nemohlo být dílo lidské. Ať se podívám, ať pomyslím, všecko je mi zdrcujícím důkazem božích zásahů, boží moci.

Bratři a sestry! Stojíme dnes znovu na rozhraní roku starého a nového a žijeme se nad tím, jak bylo, i nad tím, jak bude. Vzpomínáme, jak jsme si loňského roku slibovali, že se v tom a onom napravíme, že to a ono uděláme, a sledujeme, jak málo jsme dokázali. Již proto s určitou nedůvěrou hledíme do budoucnosti. Je možná nějaká náprava? Je to vůbec v lidských silách? Nejde svět spíš k horšímu než k lepšímu?

Jejistě, milí přátelé. To proto, že stále spoléháme jen na lidské síly a jiných neznáme a ani nechceme znát. Proto nám navštívají ještě trudné doby a žádný optimismus

naše obavy nezaplaší. Jest jen jedna naděje, jediný způsob. Když se ubedníci ptali svého Mistra, co mají činit, aby konali skutky boží, odpovídal jim: "To je skutek Boží: věřit v toho, koho on poslal!"

Pro Martičku jsem to já, kterého Bůh k ní poslal a ona ve mne věří veškerou důvěrou dítěte. Jak bych ji mohl zklamat? A pro mne je to Ježíš Kristus, kterého Bůh poslal. Bezklamují-li Martičku já, který jsem slabý člověk, jak by mne mohl zklamat on, který je mocný syn Boží?

Svět se chystá k silvestrovskému veselí. Někteří v alkoholovém opojení, jiní v ušlechtilé zábavě. "Ach bude, obávám se, méně. Ale jakému veselí se oddáte vy, kteří víte, že i sebe-ušlechtilější nálada je pomíjivá a po ní přichází rozladění?"

Proto chci všem vám dnes zjevit radost, ale takovou, která trvá i tehdy, když všichni kolem již dávno ztratili svou umělou vyvolanou náladu. To je radost, která vyvěrá z hlubokého vědomí, že co není možné lidem, je možné Bohu. Neboť u Boha všechno je možné. Je možná i změna myšlení, změna srdce, změna celého člověka. Změna života, změna lidské společnosti. A je k tomu třeba jen tak docela málo: Martiččiny víry. "Že nemáš fotičku? To je jedno - ale přines ji!" Že není air v národě? Že ho není mezi národy? Jen ho není v tobě?

Ty skutky Boží, o nichž jsem zde vydal svědectví, povstaly proto, že jsme z milosti Boží vykonali ten první, základní skutek Boží: uvěřili v toho, kterého on poslal, v Ježíše Krista, v jeho vše překonávající lásku.

Nečekejte od lidí, co lidé sami od sebe dát nemohou. Nečekejte od světa, čeho svět nemá. Ale co se stala skutkem na ětříně a v kámenici, může se stát na celém světě. A také se stane. Že zklamání v lidské možnosti vzejde poznání, že co není možné u lidí, je možné u Boha. Neboť u Boha všechno je možné.

Dobroslava Štěpánková

N Ě M C I K A P O Z N Á V Á M E

Zásobování v lázních. Nepostričované děti měly zvláštní přiděly potravin, tedy i židovské děti. Nestáčíly to ani pojíst. To byl Štítn a Olešovice.

Kamenice, Ládví a Lojovice měly jen normální dětské přiděly. A v Kamenici bylo hodně velkých chlapců, stále hladových. Ale byli Němci a kolaboranti. A nadto nepocitvý správce, kterému však Přemysl Pitter naprosto důvěřoval. Odvážel potraviny do Prahy, měl plotky s internovanými ženami, v pokoji vedle své kanceláře měl skupinu osmi chlapců, tři z nich byli Němci, ostatní tzv. Češi. Pověřoval je všelijakými zvláštními úkoly a dostávali ještě důkladnou drobnou večeři. Ti "Češi" byli už kolaborací svých rodičů poněkud narušeni, někteří vychytralí, drzí. Donášeli správci všelijaké polopravdy a lži. Kamenice měla jen dva vedoucí Čechy, jeho a mne. Neměla zůstat jen v rukou internovaných lidí. Správce byl sotva tři dny v týdnu v Kamenici. Nemohla jsem ani do shromáždění. Přemysl s Olgou přicházeli jen letmo, věnovali svou pozornost židovským dětem. O našem životě měli zkreslené představy, díky správci.

Na Štěpána 1945 jsem byla po prvé ve shromáždění. Přemysl měl velké starosti. V internačních táborech umírali kojenci. Němci měli tzv. židovské přiděly - z doby okupace - bez mléka. Přemysl byl i u presidenta Beneše. Nic se nedalo dělat. Jen převzít co nejvíc dětí do lázní. A urychlit odsun Němců, úředně zastavený. Jel tedy do Anglie. Mluvil s Janem Masarykem. Ten mu zničeně ukazoval hromady protestů z různých zemí proti nelidskosti odsunu a zacházení s Němci u nás. Přemysl mu řekl, že jedna s předsedkyní Mezinárodního Červeného Kříže, aby převzali do anglické zóny v Německu ženy s malými dětmi od nás. Potřeboval papíry od Jana Masaryka. Ten mu podepsal čistý list: "Napište si tam co chcete!" Když přišel příští den za paní z Červeného Kříže, viděl, že je zle. Lágry v anglické zóně už byly násilně zabráný pro uprchlíky ze Slezska. Když pak to řekl Janovi, byl zdrcen. "Nejradši bych šel na záchod a oběsil se." Přemysl chvíli postál u něho a jak byl skloněný nad psacím stolem, přistoupil k němu a pohladil ho. Pak mlčky odešel.

~~restovalo se pak převzít ženy s německými dětmi jen co~~

Postupně se pak plnily zásky i německými dětmi, jen co se něco uvolnilo. Proto se na Štíříně vyskytly současně židovské i německé děti.

V Přemyslově nepřítomnosti sestra Olga zavítala jednou do Kamenice. Byla při tom, když došlo k jedné dost dramatické události. A měla čas i pro mne. Řála jsem si, aby něco dělali pro německé starší děti. Aby k nám pravidelně posílali někoho, kdo by dětem mohl něco povědět o kulturních hodnotách německé minulosti. Z české strany přece slyšely o Němcích jen nenávisťná slova. Olga mne pochopila a přijela brzy na to se sestrou Klárou Magrovou. Taký to nebylo bez problémů. Chlapci - i dívky - se ptali: Je to Němka? Tak proč ji neinternovali? Tak to nás Němce zradila? Nebo Češka? Proč tedy o nás stojí?

Taký se v té době rozhodla Maja Jadrníčková (Štěrbová, pak provdaná za Černíka) že mi přijde pomoci. Uměla německy (švýcarský pensionát atd.). To, co se jevilo Přemyslovi jako má nesnášlivost vůči správci, ukázala se jako velká chyba správce. Nepoctivost v zásobování potravinami zase odhalila praktická Maja Štěrbová. Židovské děti pomalu odešly do Anglie a do Německa, kde byly ve zvláštních táborech a připravovaly se na vycestování do vznikajícího státu Izrael. Část jich uvízla na Cypru a strádaly nejistotou. S tím už Přemysl nemohl nic dělat.

Ale měl teď čas pro německé děti. Jezdil do zásků každý týden. Děti se na něho moc těšily. Připravovaly pro něho a Olgu "Besídky". Recitovaly německy i česky, zpívaly, dramatizovaly pohádky. Do té doby patří i příběh o tom, že Přemysl odřekl jednou plánovanou návštěvu, protože měl být v Praze vzpomínkový večer na Jaroslava Šimsu. Když mu Maja do telefonu řekla, jak se na něho děti těší, změnil své rozhodnutí a přijel. Odvodnil to tak, že Jaroslav Šimsa by ho sám za dětmi poslal. Vysvětlil to tak shromážděným dětem. Z toho pak byl na pokoji velkých chlapců památný rozhovor, kdo je Přemysl Pitter. Čech nebo Němec? A ten jeho přítel v lágru, byl Čech nebo Němec? A když jeho a jiné Přemyslovy přátele zavřeli a popravovali Němci, tak proč se stará teď o děti svých nepřátel?

S pomocí čestiny znalé internované lékařky a několika míst z Nového zákona (Nový zákon jsem dětem opatřila v Kalichu na vánoce 1945 v němčině) pokusila jsem se vysvětlit jim, že kdo vyznává jednoho Boha, Otce náš všech, má bratry a sestry v každém člověku. A pověděla jsem o tomto rozhovoru Olze i

i Přemyslovi. Tak se pak do jeho rozhovorů s dětmi přenesla vážnější témata, věnovaná právě těm velkým chlapcům, kteří prošli Hitlerjugend a nemohli se zorientovat po všech otřesech, které prožili po vojenské porážce, ztrátě domova a důvěry ve vůdce i po hořkých zkušenostech v internačních táborech (Stadion, Hagibor, Terezín).

Kokud jde o zásobování jídlem, podařilo se nám získat ze Štířína a Olešovic hlavně chleba, ten jim zbyval, také i nějaké jiné přebytky. Přemyslovi přátelé (kveří?) z Anglie také poslali nějaké potraviny. Přemysl je určil nám, spolupracovníkům v zámcích, ale o jejich existenci jsme se dověděly s Majou náhodou až jich nebylo, vždyť to šlo rukama správcovými. Maja zavedla jiný systém stravovací. Večeře se vařily teplé, vydatné, ne jako dříve pouhé chleby s marmeládou, nebo méně hodnotnými pomazánkami. Bylo to pracnější, ale zaměstnané internované ženy chapaly, že je to ve prospěch dětí, a že se už nikam neztrácejí "nedostatkové" a kvalitní potraviny ze zásob. Nakonec se vytvořily i rezervy v případě, že některé děti odešly na odsun hned na počátku zásobovacích období. Při likvidaci Kamenice, když internované ženy - vdovy - dostaly volnost (ze smíšených manželství) a se svými dětmi si mohly založit vlastní domácnost, dostaly poměrně k počtu dětí několik kilo mouky a cukru pro začátek.

Děti jsme dostávali v letních šatečkách, často jen bosé, šatové lístky pro ně nebyly. To hodně pomohly záсылky z ciziny, z Ameriky, ze Švýcarska i odjinud. Vždyť jinak s příchodem chladného počasí by děti nemohly ani vyjít ven. "ebyly boty hlavně pro velké nohy. ti chodívali pracovat, třeba na Štířín. To si je mezi sebou půjčovali, část hochů zůstávala doma.

Větší německé dívky projevíly velkou iniciativu. Snázily se nám pomáhat. Ale anonymně. Když malé děti usnuly, posbíraly jin špinavé punčochy, zašily je, vypraly a ve své ložnici, kde neobstaly ležet, v blízkosti kachlových kamen posušily. A brzo ráno zase roznesly do ložnic. Na naše otázky, kdo to organizuje, odpovídaly jenom štyveráčivě: "To trpasličci." "Trpasličci" taky v zimě nalámaly proutky v parku a v plechovkách s vodou, ukrytých za kamny nechaly rozvinout lístečky. A když už pozdě večer přišly jsme do svých pokojíků, našly jsme je tam s lístečky: "Dobrou noc. Trpasličci". Jedna z dívek, vychovávaná svou matkou pietisticky, nervově

nemocná Marianne, dostala u nás bibli. Večer z ní četla ve své ložnici všem šesti děvčatům. Dvě z dívek se mohly pohybovat jen o Berlích. Brigítka uměla dobře česky, Jihoslovanka Věrka také. Dvojčata Naimova se podílela na všem dobrém. A tak to byli ti trpasličci. Hodně jim radila naše doktorka Eva - pomáhaly nám i ve výchově odbojⁿých chlapců, měly na ně dobrý vliv tím, že nás opravdu věřily a dovedly odůvodňovat i nějaká naše opatření, jež oni nechápali a nechtěli uznat.

Přemysl měl dost odpůrců i nepřátel. Báł se o děti, kdyby se vedení zámku dostalo do nepravých rukou. Ze Švýcarska se někdy z jara 1946 vrátila paní Rybakova. Pocházela z Brna, komunistka. Zнала se s kagazem. Vyšla od něho o Přemyslu Pittrovi. S překvapením zjistila, že se na ÚV KSČ (U Prašné brány) o něm mluví velmi zle. Chtěla se přesvědčit sama. Seznámila se s Přemyslem Pittrem a získala souhlas k návštěvě Kamenice. On nás úskočlivě o tom informoval. Ale dopadlo to velmi dobře. Byla u nás několik dní, mezi námi i mezi dětmi. Jednou si přála pobesedovat s velkými chlapci a dívkami. Vysvětlovala jim, jaký svět by chtěli komunisti vybudovat. Vyslechli ji zdvořile a nic víc. Mně vyprávěla, jak se zúčastnila nějaké komunistické mládežnické brigády na Mostecku, jak se jí ti mladí lidé líbili, že pracovali s nadšením. Před odjezdem jsme spolu dlouho seděly v parku. Říkala, že je nesmírně překvapena, ale i zmatena tím, co viděla. Že žijeme jako v jiném světě. Že nic nepovažujeme za své vlastní, ale všech. Že se mámo rodi a že nečiníme rozdíl mezi dětmi. Jako bychom už žili v situaci, do níž chtějí oni, komunisté teprve vejít. Ve spravedlivém světě.

Povzděla, jak jí znepokojily informace o Přemyslu Pittrovi získané na ÚV KSČ. A že se o ČSR na Západě moc zle píše. Požádala mne, abych něco o akci Přemysla Pitttra napírala. Ona že už to přeloží a na Západě uveřejní. Rozešly jsme se velmi přátelsky. Ještě nějaký čas se potom se setrou Klárou Mágrovou stýkala, pak snad odcestovala z ČSR, nevím. Přemysl z těch mých článků neměl moc radost, obávala se že mu zhorší práci. Ale úryvků z nich pak sám použil ve své dokončené dvouletce.

Některá návštěva nepřicházela s takovými úmysly, ale s nepochopením a nepochopením. Jednou to byly tři ženy, vedla je poslankyně národně socialistické strany. Měla s nimi hovořila asi hodinu. Pak mě za nimi posílala. Vycházely laskavou

pěči k dětem těch Němců, kteří mají na svědomí Lidice, zatímco lidické ženy dosud své děti hledají. Atd, atd..

Tak jsem za nimi šla. Seděly jsme na trávníku před zámkem. Vyprávěla jsem jim, jak první dítě, které jsem v zámku viděla, byla malá holčička, která mi ukazovala veliké jizvy na zápěstích, a která na otázku: Co se ti stalo? řeklo: "To mi udělal můj maminka." A že mi pak řekli, že si ta žena ve dnech revoluce zoufala a ve veřejném záchodku podřezala dítěti i sobě žíly. Když je našli, už nežila. Ale dítě ošetřili internovaní němečtí lékaři v ubohých podmínkách tak vy-
ni ajícím způsobem, že ani prstíčky neochruly, a žije. Samo na světě. Marlenka. Ještě pár příběhů - a už to nešlo mluvit "o dětech našich nepřátel" ani projevovat zlé uspo-
kojení a opovržení nad poraženými Němci. Odešly celkem lidsky odzbrojené. Zikantní na tom je jen to, že právě ta poslankyně známého tehdy jména, musela pro čnou hledat asyl právě v Německu.

Blížily se Přemyslovy narozeniny, padesáté první. Děti ho milovaly a vymýšlely, čím mu udělat radost. Chlapci vyráběli z kůry různé předměty (serdička, kalamaře), děvčata připravovala na besídku tanečky a recitace. Teta Maja jim čítávala Tolstého povídky pro lid v němčině. Od ní věděly, že patří k nejmilejším knížkám strýčka Přemysla. Napadlo nás dramatizovat povídku o ševci Martinovi. Ševce hrál Werner, kdysi moc odbojný chlapec, který se změnil Přemyslovým vlivem. "které dítě mluvilo česky, jiné německy, jak kdo uměl. Když přijel Přemysl s celým průvodem z Miličova domu (i strýček Vedor mezi nimi byl), besídka začala. Vyvrcholením byla ta dramatizace. Ale to už Přemyslovci slzeli.

Teprve doma našel mezi dárky i památník, silný vázaný sešit se vz omínkami spolupracovník i starších dětí a inter-
novaných osob ze zámku. "Okenko do Kamenice". Měl z něho zvláštní radost. Jen nevím, jestli se zachoval.

Vzpomínky po čtyřiceti letech.

"Teta Klára" .. vstoupila do mého života, právě když jsem takovou ženu naléhavě potřebovala! Ano, teta Klára nebo sestra Klára, jak jsme ji smály jmenovat, my, děti z Kamenice! Posbírali nás po táborech, nemocnicích a školách - vyhladovělé, nemocné a zavalené. Dotva kdo by si byl pomyslel, že nás čeká nějaká budoucnost. V Kamenici nás chránili, pečovali o nás, dali nám zapomenout na hrůzy posledních dnů války a existence bez rodičů a domova. Učili jsme se modlit, doufat a smát se, ba otevřeli nám zrak pro věci, které nám byly doposud utajeny.

Když byl potom žaludek nasycen, když jsme dostaly sukni a bluzu, na nohy obuv - potom přišla teta Klára. Vysoká, štíhlá, měla hladké krátké vlasy a dobrotivé oči. Mluvila s námi, předčítala nám, okouzila nás svou láskou k tištěnému slovu. Poznávaly jsme spisovatele a básníky, dávala nám psát jejich krátké životopisy, uvedla nás do lyriky a doprovázela nás do říše Modrého květu romantiky. Rilke a Lenau seděli s námi u stolu a paní Lagerlöfová nás zavedla do své nordické vlasti a my jsme v duchu cestovaly jako ten "Budižkničemu".

Vždycky jsem velice ráda četla -ale tenkrát jsem se především rozloučila se svými dětskými knihami, dívčími romány, pohádkami a pověstmi: zaujala mne literatura dospělých! A tento zájem mne už neopustil! Teta Kláro, co to u říkáš, že tvá Traute teď tráví celé dny se stovkami knih a je vlastně knihovnicí? Ovšem ne vystudovanou (k tomu se jí už po r.1945 nenaskytla příležitost) ale vedoucí závodní knihovny s asi 1100 svazky v pěti řechách a cítí na vlastní kůži, co pro mnohé čtenáře knihy znamenají. Těm nejmladší je tak 15-16 let, těm nejstarším 65. Mnozí se zcela řídí mými radami. Bavíme se o autorech a jejich dílech a vždy znovu se objeví v rozhluších nějaké místo, jméno nebo děj, které mi připomenou "hodiny literatury" s tetou Klárou v Kamenici. Mne osobně odkázala na své sestry v Lipsku, s nimiž jsem přes 38 let udržovala zajímavý písemný styk o myšlenkovém bohatství našich básníků.

Je to náhoda, je to osud, že ještě dnes provozuji povolání, k němuž mi neřímá dala základ teta Klára? Proto na ni nemohu zapomenout: moje láska a náklonnost k ní trvá dodnes, léta po její smrti. Díky, teta Kláro! Traute - Mnichov

~~Máma pí Klára Mágrová byla chetí známého českého redaktora.~~

Němka pí Klára Mágrová byla chotí známého českého redaktora. Ze solidarity k českému národu se za války nevzdala čsl. občanství a tudíž nepobírala výhodnější potravinové lístky pro Němce. Proto nebyla v květnu 1954 internována. Zemřela v Praze v r. 1960.

(Hovory s pisateli, roč. XXIV č. 131 s. 8, květen-červenec 1986)

" Když jsem svého strýčka Přemysla poznala, bylo mi 15 roků. Přišla jsem vynaladována z internačního tábora do dětského domova v Kamenici. tehdy jsem byla už asi dva roky křesťankou. Vzdor tomu se mi ještě ne podařilo vymanit se z nacionálně-socialistické výchovy. Během tří měsíců internace - oddělena od všech příbuzných - poznala jsem více Boha velmi zřejmě, ale co mi ještě chybělo, byla důslednost, a níž bych tuto zkušenost uplatnila v jednání se svými blízkými.

Vyrostli jsme v nacistickém režimu s mnohými falešnými představami. Všecky národy byly znenápkou a proti "arijské ná. něcké rase". "omkli jsme tak příležitost tyto "méněcenné" lidi " blíže poznat a udělat si vlastní úsudek.

Je první, co mě u strýčka Přemysla udivilo, bylo jeho jednání s německými dětmi. Byly to vlastně děti jeho nepřatel a on s nimi zacházel zrovna tak laskavě jako s dětmi svých českých krajanů a s židovskými dětmi, které přece pod "tací ne- výslovně trpěly. Bezohledně skupina velkých německých chlapců z Terezína, s nimiž skoro všichni byli ještě v duchu nadšenými hitlercičky, pocítila jeho laskavou náklonnost. Pouze tato láka chlapce proaňila. Vzpomínám si, jak někdo neví už bohu- žel kdo, uluvil se strýčkem přemyslem o těchto chlapcích. Byla jsem svědkem toho, jak dotyčný strýčkovi radil: " Jen povězte těm chlapcům, jaké hanobnosti "tací počínali. Vypravujte jim, čeho jste byl svědkem když jste přišel pro židovské děti do koncentračního tábora! " Strýčkova odpověď nikdy nezapomenou: "Ne, to nikdy neudělám. Nevěřím, že bych někoho polepšil tím, že mu budu vyprávět o zlu. Lidé se mohou polepšit jen tím, když jim ukažeme dobro."

Tak jsem se naučila vážit si lidí nejen jiných národností, ale i jiného přesvědčení. Jednou řekl někdo, pravděpodobně jeden z těch velkých chlapců, něco proti komunistům. Věděla jsem už tenkrát, že strýček není komunistického smýšlení. Nic- méně se zeptal: "Znáš nějakého komunistu? Mluvil jsi už někdy s některým?" "omkli jsme říkají jinak, než říci ne. Zkrátka přivedl strýček jednu komunistku, a níž jsme mohli osobně mlu- vit. Když jsem jaem v ní poznala velice vzdělanou ženu. Zase jsem byla zbavena jedné falešné představy! "komunisti".

Tak jsem se naučila že více než půldruhého roku v Kamenici, videt v každém jednotlivci předně člověka. Tento člověk je stvoření Boží a jeho obraz. Zároveň může být vychován a oko- lím sveden, tak jako jsme byli v nacistickém režimu svedeni my,

Leč proto nemělo být žádný národ nebo jen stoupenec nějaké ideologie zatracován, nýbrž je nutno znovu a znovu se snažit s láskou jej vyvést z jeho omylů a především předsudků. Co mých zážitcích v Kamenici se toto stalo částí mého životního úkolu,

Marianne, /Vestfálsko/

(Hovory s autorem roč. XXIV č. 13 str.7 napsáno k 13. únoru 1986)

V Praze 13. září 1950

Ústřední národní výbor, referat pro školství, vědy a umění,
v Praze I, Masná 16

Věc: Přemysl Pitter, převzetí jako učitele pro družiny
školní mládeže

Žádám o převzetí jako učitele pro družiny školní mládeže
v Praze a dokládám:

Jsem narozen 21. června 1895 v Praze, jako syn typografa. Po absolvování 3. třídy reálky v Praze vyučil jsem se typografem, při čemž jsem navštěvoval školu typografickou a později obchodní školu v Praze. Poté jsem studoval na grafické techniku v Lipsku. Na první světové války byl jsem službyvedoucím ambulatoria a nemocničního oddělení a získal tak kvalifikaci pro zdravotní péči. Od 1.1.1919 do července 1920 byl jsem smluvním předním ministrem národní obrany. Po svém demobilisování rozhodl jsem se pro studium na theologické fakultě, avšak po absolvování dvou semestrů věnoval jsem se celé výchovné a sociální péči o dítě. Již počátkem roku 1919 organizoval jsem odpolední a nedělní besídky v nejatých místnostech na Žižkově pro školní děti, které se potulovaly po ulicích. Byl jsem po řadu let předsedou důvěrnického sboru péče o mládež na Žižkově a členem jejího správního výboru. V této funkci jsem vykonával dozor nad institucemi pro mládež v oblasti Žižkova a Strašnic. Po řadu let konal jsem pravidelné besedy v útavě slepců na Klárově a v dívčím útavě "Záchranu" v Praze VII. Vykonával jsem nesčetné množství přednášek z oboru výchovné péče o mládež.

V roce 1933 zbudoval jsem za pomoci přátel, sdružených ve spolku "Přátelé mládeže", "Miličův dům", útulek pro školní mládež na Žižkově, který koná dodnes funkci družiny pro celou oblast středního Žižkova. V letních měsících řídil jsem tábory rekreační.

V roce 1938-1939 soustředil jsem se na pomoc uprchlíkům ze "Sudet" a po příchodu "šmád" byla to hlavně pomoc pronásledovaných rodinám a ochrana jejich dětí. V revolučních dnech v květnu 1945 byl jsem pověřen revoluční Českou národní radou péčí o děti z koncentračních táborů. V zabraných kámcích Olešovicích, Kamenici, Stříbrně a Lojovicích zřídil jsem narychlo zotavovny pro 260 dětí, které jsem jednak dovezl z koncentračního tábora v Terezíně, jednak přijal z různých táborů v "šmecu". Po jejich tělesném a mravním zotavení umístil jsem děti v náležitě trvalé péči.

Jako člen sociální komise Zemského národního výboru byl jsem pověřen kontrolou internačních táborů pro "šmáky a kolaboranty". Více strádání dětí, z nichž mnohé byly českého původu nebo ze smíšených manželství, podal jsem tyto děti umístiti ve smíšených kámcích. V říjnu 1945 byl jsem povolán do ministerstva sociální péče, abych tuto činnost dále řídil jako expert tohoto ministerstva. K dosavadním objektům získal jsem ještě bývalý hotel Bellevue v Ládví a i tam zřídil ozdravovnu pro nejmenší děti z táborů. Celkem prošlo přes 800 dětí naší péčí a přesto, že tyto děti byly přijímány ve stavu nejvyšší zdevěnanosti, jen 12 z tohoto počtu zemřelo. Akci jsem ukončil v květnu 1947 a ujal se opět plně své práce v Miličově domě.

Jako doklady přikládám:

1. maturitní vysvědčení vyšší odborné školy sociálně zdravotní, na němž je potvrzeno i moje školení předchozí
2. křestní list
3. vysvědčení státní a národní společnosti
4. vysvědčení záchovalosti

Přemysl Pitter, Praha XI, Olšanská 1
/Miličův dům/

Přemysl Pitter vydával a psal do těchto časopisů: v Československu tiskem:

1924 - 1941 " S b r a t ř e n í " roč. I. - XVII.

Měsíčník k obrodě ducha a společnosti.

Rediguje Přemysl Pitter

/ od r.1928-1940 vydávala a za redakci odpovídala Pavla Moudrá/

S přílohou pro duchovní úvahy S t u d á n k a
v letech 1924-1939 - 4 str.

6x ročně s přílohou Zpravodaj Milíčova domu
v letech 1937-1941 - 4 str.

1942 - 1944 Z p r a v o d a j " M i l í č o v a d o m u "
utulku mládeže v Praze-Žižkově, u olšanského rybníka
2x ročně, na jaře a na podzim, 6str

Cyklostilem:

1945-1950 " P o s e l z M i l í č o v a d o m u "
nepravidelně, 3-6 str, poději pod hlavičkou
"Posel", nakonec označen na zadní straně jen P
celkem 30 čísel

Jako příloha k č 7 /1 str./ vyšla:"Dokončená
dvouletka pro záchranu dětí z koncentračních a
internacních táborů" 25str.

Jako příloha k č. 8 "Pohledy do dětských duší"
21 stran

ve Švýcarsku: 78/6/8/9/10/11/

1962 - 1976 " H o v o r y s p i s a t e l i "
vydává Přemysl Pitter, Affoltern am Albis, Schweiz
6x ročně, většinou 3 stran, s tištěnou hlavičkou,
cyklostilem celkem 30 čísel

1976 - "Hovory s pisateli" Z odkazu Přemysla Pittra
vydává Olga Pierz, Affoltern am Albis, Schweiz
od ledna 1978/XVI.roč/ v menším formátu 4x ročně

Knížky a články Přemysla Pittra, vydané v Československu

- ✓ Pod šedým kabátcem. Verše
- ✓ Náboženství doby dnešní a příští
- ✓ Od jisker k ohni. Nakladem vlastním. Str. 40 Praha 1920
- ✓ Mystika křesťanství
- ✓ Pohádka o duši, která chtěla být šťastná 2. vydání 1924
- ✓ Exm U zamrzlého okna
- ~~Tolstoj - filosof smrti? článek~~
in: Příloha "Nového lidu" - "Svědění" - 1922 č. 12, Brno
- ✓ O národu silném
- ~~Víra v posmrtný život - separát Studánky, přílohy časopisu Sbratření XIII/12~~
- podruka k
to knižce AL Naše doba a její význam pro národ a lidstvo
in: Mírem k srdci, srdcem k míru, uspořádal St. J. Bělohradský
str. 64, nakladem Bělohradského Praha
- ✓ Ježíš a vegetarismus 1928
in: Vegetarismus pro a proti MUDr Ctibor Bezdek, str. 96 sv. VIII.
- ✓ Ve jménu zvířete. Vydalo Hnutí pro křesťanský komunismus v Česko-
slovensku sv. IX. str. 262 1928
- ✓ Nové cesty mírové politiky. Nekl. Internacionála odpůrců
válečné služby str. 32 1929
- ✓ Chelčický, Tolstoj, Masaryk. Nekl. Helios, Praha, str. 30 1931
- ✓ Pacifismus a obrana. ~~Tištěno ve Vídni~~
- ✓ Výběr křesťanských písní. S Ferdinandem Archem. S. 70, O. Rázička
1945
- ✓ Slovo Boží dětem. Str. 126. J. Jícha Brno 1947

Knížky a články Přemysla Pittera vydané v exilu

- ✓ Modlitby. K dennímu rozjímání. Nakladem autora. Stran 45. 1959
- ✓ Na předělu věků. Sbíрка rozhlasových projevů. Vydal Kruh přátel obrody. Stran 106. 1959
- ✓ Domovu i exilu. Sbíрка rozhlasových projevů. 1959-1958
- ✓ Oheň na zemi. Sbíрка rozhlasových projevů. Stran 80. Vydala Sklizen svobodné tvorby. 1957
- ✓ 550 let od mučednické smrti Husovy a 50 let od zahájení Masarykova boje za osvobození Čechů a Slováků. A co my dnes? Str.27. Vydal Svaz čsl.spolků ve Švýcarsku Curych 1965
- ✓ Nad vřavou nenávisti. Životní zážitky 1970
- * Kestniční mučedníci (Hus a Jeroným)
- * Johannes Hus, Bahnbrecher der Neuzeit. Str. 4 sep.Aufbau 1.7.1965
- ✓ Israel - Reiseeindrücke und Gedanken. Str.20. Separát z Aufbau, Curych 1964
- * Hussens Mitkämpfer Magister Hieronymus von Prag vor 550 Jahren zu Konstanz verbrannt. Separát z Aufbau, Curych 1966
- ✓ 500 Jahre seit der Gründung der böhmischen Bräderunität im Jahre 1467. Stran 19 1967
- ✓ Geistige Revolution im Herzen Europas. Rotapfel-Verlag Curych - Stuttgart. Stran 127 1968
- ✓ Duchovní revoluce v srdci Evropy. Stran 127 Konforntation Curych 1974
- ✓ Unter dem Rad der Geschichte (Ein Leben mit den Gerिंगsten) 1970
- * Die Konstanzer Märtyrer (Hus und Hieronymus von Prag). Dvě kapitoly z Geistliche Revolution.
- ✓ Schuld und Sühne. Vom Zusammenleben der Tschechen und Deutschen in den böhmischen Ländern. 1967-1965
- * Volksgenosse oder Mitmensch
- * K stým narozeninám L.Magaze. Vystřížek exulantského časopisu. 1968
- * Tři přednášky v jazyce německém (v jednom sešitě) "Acht Jahre unter Ostflüchtlingen" - "Gewaltlosigkeit einst und jetzt" - "Wie lange noch, o Herr?" (uvedeno v Hovorech č.6 1963)
- * Přednáška: "Peter von Cheltschitz - ein Prophet an der Wende der Zeiten 1968
- * Cyklostilovaná publikace: Československá dálková škola v exilu Oběžník č. 58 (Mravní a náboženská výchova) Část 5, napsal Přemysl Pitter: I. Kapitoly o životěsprávě II. Chvála koníčků.